

BEGROTING 2020 - 2023

Inleiding

Deze programmabegroting bevat de financiële uitwerking 2020-2023 van onze ambities voor de komende jaren. De begroting maakt inzichtelijk wat deze ambities de komende jaren kosten.

Het gaat goed met de Nederlandse economie. Volgens de Miljoenennota groeit de economie in 2020 voor het zevende jaar op rij. Ondanks dit positieve beeld blijven op lokaal niveau gemeenten met hun financiën worstelen. Onder meer de achterblijvende uitgaven van het Rijk en de transitie van de jeugdzorg zijn hier debet aan. Sinds het Rijk bijna vijf jaar geleden haar jeugdzorgtaken naar de gemeenten overhevelde, is de vraag naar zorg toegenomen, terwijl de budgetten niet toereikend zijn. Gemeenten kampen hierdoor met grote financiële tekorten. In Rijswijk is dat niet anders. In 2018 bedroeg het totale tekort 7,5 miljoen euro en 2019 laat een negatief resultaat zien van bijna 3 miljoen euro.

Om de dreigende tekorten af te wenden en niet verder in te teren op onze reserves, ontkomen we niet aan bezuinigingen. De afgelopen periode hebben we onze uitgaven kritisch tegen het licht gehouden. Een belangrijke leidraad daarbij is geweest om voorzieningen voor inwoners en ondernemers zo veel mogelijk in stand te houden in Rijswijk. Daarnaast hebben we gekeken of sommige plannen niet even konden wachten of gefaseerd konden worden. Om de uitgaven naar beneden te brengen zetten we de parkeerreserve deels in ten behoeve van de mobiliteitstransitie, zetten we de groenreserve in om groenonderhoud aan te pakken en besparen we op de gemeentelijke organisatie door slimmer en anders te werken. Dat doen we ook in het sociaal domein; zo krijgen we meer grip op de kosten en de toegang. Tot slot vragen we een bescheiden bijdrage van onze subsidiepartners en voeren we efficiency maatregelen door. Het resultaat is een weloverwogen pakket voorstellen, dat naast bezuinigingen en efficiencymaatregelen ook uit investeringen bestaat. Investeren die bijdragen aan de 'basis op orde' en die er toe bijdragen dat Rijswijk voor nu en in de toekomst een financieel gezonde gemeente blijft.

Op hoofdlijnen:

Rijswijk is een volwaardige stad waar je kunt werken, wonen, onderwijs kunt volgen en genieten van natuur, sport en cultuur. Om dat zo te houden sluiten we geen voorzieningen zoals het zwembad of theater. We willen dat alle voorzieningen beschikbaar blijven voor al onze inwoners.

Binnen het sociaal domein leidt de huidige methodiek met betrekking tot de jeugdzorg niet tot een toekomstbestendige businesscase. Daarom moeten we innoveren en de koers verleggen. Door meer vanuit de dagelijkse praktijk te werken en te innoveren kunnen we betere zorg leveren tegen minder kosten en meer grip krijgen op de toegang van (jeugd)zorg.

We blijven investeren in de ontwikkeling van Rijswijk Buiten, de Plaspoelpolder, In de Bogaard en Te Werve, evenals bereikbaarheid, verkeersveiligheid en mobiliteit. Daarnaast investeren we in veiligheid in de wijken en in samenwerking met de zorgpartners. We brengen daarbij de 'basis op orde'. Dit omvat allerlei zaken. Van het groenbeheer in de openbare ruimte tot een bloeiend verenigingsleven, van eenzaamheidsbestrijding tot een efficiëntere gemeentelijke organisatie en betere dienstverlening.

We investeren in onderwijs, welzijn en sport zodat meer inwoners mee kunnen doen in de samenleving. Samen met partners werken we aan een sociaal veilige en vitale samenleving. Om de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners te vergroten zetten we in op het versterken van sociale netwerken zoals het verenigingsleven.

We investeren in het 'verdienvermogen' van onze stad, door vol in te zetten op woningbouw, economie en onderwijs. Rijswijkers die een huis zoeken, moeten in staat zijn dat naar hun smaak in

hun eigen Rijswijk te vinden. Daarom gaan we door met ons bouwprogramma, zetten we in op middenhuur en willen we voorrangsregels voor inwoners op de sociale woningmarkt.

Het fundament onder een toekomstbestendig Rijswijk zit in de samenwerking met anderen. Samen zijn we Rijswijk. Het zijn vooral inwoners, corporaties en projectontwikkelaars die aan de stad bouwen. Het college geeft op basis van door de gemeenteraad vastgestelde toekomstvisies de kaders aan waarlangs de stad zich kan ontwikkelen. Van projectontwikkelaars verwachten we een nauwe samenwerking en investeringen die bijdragen aan het welzijn van Rijswijk en haar inwoners, zoals de inrichting van de openbare ruimte en groen bij woningbouwontwikkelingen zoals het Havenkwartier. Gezamenlijk investeren in de stad betreft niet alleen het fysieke domein: we verwachten het ook van onze subsidiepartners op het gebied van zorg, welzijn, cultuur en sport.

Rijswijk is een zelfstandige stad op de as van Den Haag, Delft en Rotterdam. Niet alleen goede samenwerking binnen de stad, maar met name ook in de regio bepaalt het succes van Rijswijk. Op het gebied van grote thema's als bereikbaarheid, energietransitie en jeugdzorg werken we intensief samen in de bestaande bestuurlijke overleggen en gaan we allianties aan om onze ambities mogelijk te maken. Uit de samenwerking kunnen ook kostenvoordelen volgen. We sluiten aan bij landelijke lobbytrajecten om gezamenlijk financiële problemen aan te kaarten bij het Rijk.

Bij het inzamelen en verwerken van afval geldt het motto 'de vervuiler betaalt'. Daarom is het streven de afvalstoffenheffing zo veel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Dat is in Rijswijk niet het geval. Dat corrigeren we nu door de afvalstoffenheffing geleidelijk te verhogen. De OZB verhogen we daarentegen niet. Zo blijven de lokale lasten in Rijswijk onder het gemiddelde van de regio Haaglanden.

Om Rijswijk toekomstbestendig te maken blijven duurzaamheid en innovatie in alle domeinen voor ons belangrijke thema's. We moeten duurzaam inkopen. De bouw moet verduurzamen. Een strategie voor klimaatadaptatie is onderdeel van ontwikkelprojecten. Innovatie in het sociaal domein richt zich op het behalen van kostenefficiëntie. En innovatie op economisch vlak zoals digitalisering helpt bedrijven succesvol te zijn.

Sommige maatregelen hebben al meteen in 2020 effect, van andere maatregelen plukken we de vruchten in de jaren daarna. Het totaalpakket zorgt voor een sluitende meerjarenbegroting. Een realistische begroting bovendien, aangezien we ervoor hebben gekozen om het Eneco-dividend uit de begroting te laten. Op deze manier rekenen we ons op geen enkele manier rijk en komen we voor zo weinig mogelijk verrassingen te staan. De komende periode bekijken we hoe we de eenmalige opbrengst van de Eneco verkoop het beste kunnen inzetten, zodat we in de voorjaarsnota een voorstel aan de gemeenteraad kunnen doen.

Met deze begroting geven wij gevolg aan onze ambitie om samen met u te bouwen aan een sociaal, veilig en duurzaam Rijswijk. Een stad waar iedereen goed en gezond kan wonen, werken en recreëren. Een stad waar iedereen die dat wil, kan meedoen. En waar bedrijven en maatschappelijke organisaties ruimte krijgen om hun activiteiten te ontplooiën en te ontwikkelen.

Het college van burgemeester en wethouders

Omschrijving	2020 Saldo	2021 Saldo	2022 Saldo	2023 Saldo
Beginstand meerjarenbegroting 2020-2023	236.340	2.058.790	2.988.730	2.988.730
1e halfjaarrapportage 2019	395.990	-267.940	-1.302.640	-1.663.210
Meicirculaire 2019 en ombuigingen	-821.000	-1.247.000	-1.375.000	-74.000
2e halfjaarrapportage 2019	-2.562.200	-2.366.670	-1.911.100	-1.187.700
Septembercirculaire	573.000	947.000	1.042.000	856.000
Derving dividend Eneco		-864.000	-864.000	-864.000
	-2.177.870	-1.739.820	-1.422.010	55.820
Begroting 2020-2023				
Programma Openbare Orde en Veiligheid				
Profilering/Smartcity	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Programma Verkeer en Vervoer				
Groenbeheer	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Programma Sociaal Domein				
Bestuursopdracht Welzijn (eenzaamheid)	-300.000	-450.000	-450.000	-450.000
Uitvoering Nota sport en Volksgezondheid	-110.000	-110.000	-110.000	-110.000
Programma Wonen en Leven				
Implementatie Omgevingswet		-50.000	-50.000	-50.000
Totaal nieuw beleid	-745.000	-945.000	-945.000	-945.000
Mutaties investeringsplan		-84.000	-241.000	-568.000
Totaal mutaties investeringsplan	0	-84.000	-241.000	-568.000
Afvalstoffenheffing percentage kostendekkendheid verhogen	600.000	900.000	900.000	900.000
Kapitaallasten parkeren ten laste van parkeerreserve	102.760	129.330	129.330	129.330
Kapitaallasten mobiliteit ten laste van parkeerreserve	145.520	309.280	392.280	699.660
Energietransitie/omgevingswet	200.000			
Expatbeleid	12.000	12.000	12.000	12.000
Internationale aangelegenheden	19.000	19.000	19.000	19.000
Evenementen	43.000	58.000		
Achterwege laten inflatie subsidies	110.630	110.630	110.630	110.630
Achterwege laten storting bestemmingsreserve groen	300.000	300.000	300.000	300.000
Optimalisaties Sociaal Domein	400.000	650.000	650.000	650.000
Dienstverlening - Zaakgericht werken	250.000	-100.000	0	-150.000
Bedrijfsvoering	400.000	400.000	400.000	400.000
Duurzame bedrijventerreinen	50.000	50.000		
Citymarketing	30.000			
Duurzaamheidsfonds	18.000	18.000	18.000	18.000
Biodiversiteit	38.000	51.000	51.000	51.000
Taakstelling stadsbeheer	150.000			
Niet volledig inzetten indexering	229.320			
Kostendekkendheidsonderzoek	3.530			
TOTAAL DEKKINGSVOORSTELLEN	3.101.760	2.907.240	2.982.240	3.139.620
RESULTAAT NA DEKKINGSPLAN 2020-2023	178.890	138.420	374.230	1.682.440

Toelichting nieuw beleid

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Profilering/Smartcity

Rijswijk bouwt al enige tijd ervaringen op met het toepassen van slimme technologieën om de kwaliteit van leven en leefomgeving te verbeteren. De projecten die zowel los van elkaar als in samenhang zijn opgestart hebben een aantrekkende werking. De doorontwikkeling hiervan zal zich moeten vertalen in beleid waarmee duidelijk wordt welke ontwikkelingen en mogelijkheden 'Smart City' ons biedt voor het leven en werken in onze stad.

Programma Verkeer en Vervoer

Groenbeheer

Er is extra budget nodig om het groenbeheer op de hoofdstructuur en de zichtplekken te verbeteren. Daarnaast worden de meest voorkomende beheerklachten in de wijken structureel aangepakt.

Programma Sociaal Domein

Bestuursopdracht Welzijn (eenzaamheid)

Voor Rijswijk is een brede aanpak op Welzijn nodig waarin de verbinding wordt gemaakt met en tussen alle betrokken partijen. Om dit te kunnen realiseren wordt een Brede Welzijnsnota met bijbehorende uitvoeringsagenda opgesteld. De aanpak van eenzaamheid is een van de belangrijkste thema's van deze nota. Voor het opstellen en uitvoering van de Welzijnsnota zijn structureel extra middelen nodig.

Uitvoering Nota sport en Volksgezondheid

Voor Rijswijk is de duidelijke verbinding tussen gezondheid en sport een nieuwe aanpak binnen het gezondheidsbeleid. Deze integrale aanpak is noodzakelijk om de ambities uit het coalitieakkoord en nationaal preventieakkoord waar te kunnen maken. Deze samenwerking wordt verder verstrekt door het afsluiten van een lokaal sportakkoord.

Na behandeling van de nota lokaal gezondheidsbeleid in de raad staan de uitgangspunten voor lokaal gezondheidsbeleid en de verbinding met sport vast. Deze uitgangspunten worden vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda (per 1/1/2020) in samenwerking met partners uit Rijswijk op het terrein van sport en gezondheid. In deze uitvoeringsagenda zijn concrete activiteiten/projecten opgenomen die van Rijswijk een gezondere en sportievere stad maken. Om deze uitvoeringsagenda te kunnen uitvoeren is structureel budget gevraagd.

Bepaalde thema's die in deze nota aan de orde komen (bijv. eenzaamheid en kwetsbare ouderen) hebben samenhang met het welzijnswerk in Rijswijk. Later dit jaar zal er een brede welzijnsnota worden opgesteld als uitwerking van het coalitieakkoord. De aanpak van thema's waarbij er overlap is met welzijnswerk wordt dan ook opgepakt in samenhang met de uitgangspunten uit deze brede welzijnsnota. Voor de brede welzijnsnota wordt apart budget gevraagd.

Programma Wonen en leven

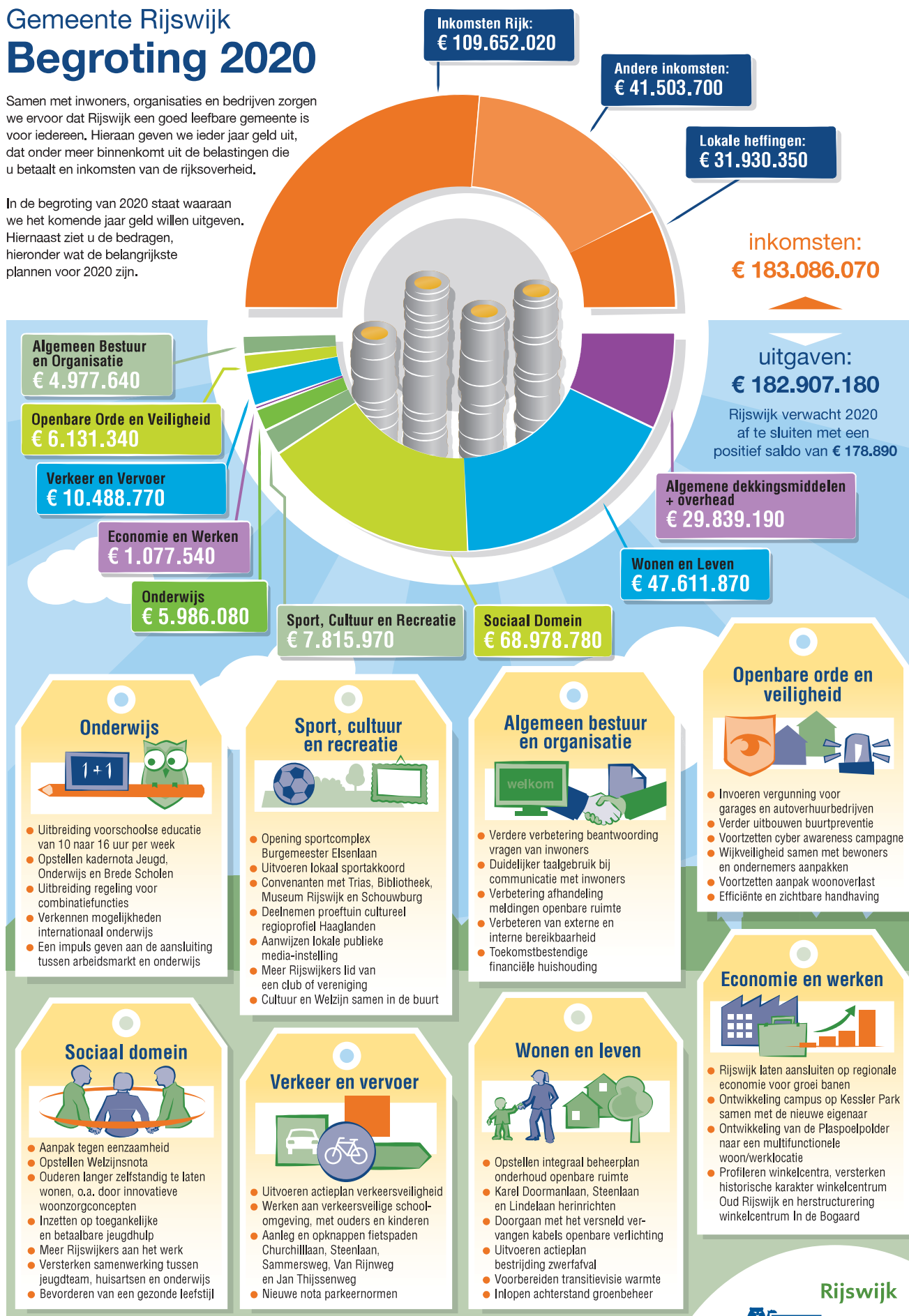
Implementatie Omgevingswet

Voor de energietransitie is aan de budgetten voor de invoering van de Omgevingswet €200.000 per jaar toegevoegd. Vanaf 2021 is er in de lopende begroting voor deze invoering geen budget meer beschikbaar. In het kader van nazorg, en in de aanloop naar het opstellen van een Omgevingsvisie (wettelijk verplicht per 1 januari 2024) wordt daarom voorgesteld voor de jaren 2021 tot en met 2023 een extra bedrag van €50.000 per jaar op te voeren.

Gemeente Rijswijk Begroting 2020

Samen met inwoners, organisaties en bedrijven zorgen we ervoor dat Rijswijk een goed leefbare gemeente is voor iedereen. Hieraan geven we ieder jaar geld uit, dat onder meer binnenkomt uit de belastingen die u betaalt en inkomsten van de rijksoverheid.

In de begroting van 2020 staat waaraan we het komende jaar geld willen uitgeven. Hiernaast ziet u de bedragen, hieronder wat de belangrijkste plannen voor 2020 zijn.

Kijk voor meer informatie op www.rijswijk.nl/begroting

	Blz.
INLEIDING.....	2
BEGROTING IN EEN OOGOPSLAG.....	6
PROGRAMMA'S.....	9
Algemeen Bestuur en Organisatie.....	10
Openbare Orde en Veiligheid.....	15
Verkeer en Vervoer.....	20
Economie en Werken.....	26
Onderwijs.....	34
Sport, Cultuur en Recreatie.....	42
Sociaal Domein.....	47
Wonen en Leven.....	58
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	70
Overhead.....	72
PARAGRAFEN.....	74
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	75
Onderhoud kapitaalgoederen.....	81
Bedrijfsvoering.....	88
Verbonden partijen.....	95
Grondbeleid.....	106
Lokale heffingen.....	109
Financiering.....	120
Duurzaamheid.....	130
RijswijkBuiten.....	134
MEERJARENRAMING.....	140
Meerjarenraming 2020-2023.....	141
Mutatieoverzicht meerjarenraming 2020-2023.....	143
Toelichting op het mutatieoverzicht meerjarenraming 2020-2023.....	145
Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar.....	149

BIJLAGEN.....	150
Leeswijzer investeringsplan 2020-2023.....	151
Investeringsplan 2020-2023.....	152
Toelichting investeringsplan 2020-2023.....	156
EMU-saldo.....	165
Overzicht incidentele baten en lasten.....	166
Verloop van de reserves.....	170
Verloop van de voorzieningen.....	171
Verloop van de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen).....	173
Overzicht taakvelden.....	174
Kerngegevens en kengetallen.....	175
 BESLUITEN.....	 176
Begroting voor het jaar 2020.....	177
Meerjarenraming 2021-2023 met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2021-2023...	178
De in de jaarschijf 2020 van het investeringsplan 2020-2023 geraamde investeringen.....	179

PROGRAMMA'S

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

1. We stimuleren dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen en we faciliteren eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke opgaven denken we van tevoren na over hoe we inwoners betrekken en welke rol en bevoegdheden zij hebben. We geven bij elk project heel duidelijk aan of en hoeveel samenwerkingsruimte er is.
2. Ook in onze communicatie is participatie met inwoners en ondernemers het vertrekpunt. We communiceren daarom niet alleen voorafgaand of na projecten, maar juist ook tijdens de uitvoeringsfase. We blijven daarbij gebruikmaken van traditionele media als de website en huis-aan-huisbladen. Maar ook leggen we meer nadruk op de inzet van social media als Facebook, WhatsApp, YouTube en Instagram. Hierbij is webcare onmisbaar. Daarnaast zetten we andere communicatiemethoden in, zoals online communities en peilingen. We willen voor iedereen goed benaderbaar zijn, om actief te kunnen samenwerken met Rijswijkers en partners in Rijswijk. We geven hier actief invulling aan door het wijkwethouderschap, werkbezoeken en de WhatsApp-sprekuren.
3. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke dienstverlenende organisatie die de wensen en behoeften van haar inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. We sluiten als gemeente tijdig aan op de snel veranderende omgeving. Daarnaast streven we naar een excellente persoonlijke en digitale dienstverlening.

Doelstellingen

- Samenwerken vanuit eigen kracht;
- consequent zijn in communicatie;
- excelleren in dienstverlening;
- we verbeteren onze dienstverlening en maken het daardoor met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen;
- we stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze;
- we komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig;
- we bieden waar nodig dienstverlening op maat” aan inwoners, bedrijven en instellingen;
- we streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de klant gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post);
- ‘de klant mag kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken en waar mogelijk sturen we om van het meest effectieve en meest efficiënte dienstverleningskanaal gebruik te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Participatie

Rijswijk heeft de ambitie om samen met inwoners, instellingen en bedrijven aan de stad te bouwen. Niet eenvoudig in de huidige netwerksamenleving met verschillende situaties en tegengestelde belangen. Daarnaast zijn wij als gemeente vanwege de eigen ambities soms ook partij en hebben ook een rol als bewaker van het algemeen belang. Door steeds de dialoog met en tussen betrokkenen te stimuleren en te faciliteren en door ook op het gebied van communicatie en participatie verantwoordelijkheid te delen met partners en inwoners werken we aan vruchtbare interacties die bijdragen aan een krachtige participatiesamenleving. Onze werkwijze op het gebied van participatie leggen we in het eerste kwartaal van 2020 vast in een participatiekader.

Vervolgens gaan we onze expertise op het gebied van participatie verder ontwikkelen. We leren continu van lessen uit het verleden. We stimuleren onder meer dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen en faciliteren eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke projecten denken we van tevoren na over hoe we inwoners, instellingen en/of bedrijven betrekken. We zijn bij elk project heel duidelijk over welke participatieruimte er is.

Communicatie

Begin 2020 stellen we nieuw communicatiebeleid vast. Het communicatiebeleid beschrijft hoe we omgaan met communicatie en wat men kan verwachten van communicatie. Het beleid bevat tevens een plan van aanpak voor meer eenduidige concerncommunicatie (eenduidigheid in de wijze waarop de gemeente communiceert d.m.v. nieuwsbrieven, uitnodigingsbrieven, standaard formats, vlogs, filmpjes, fotografie etc.).

Rijswijk Regel Recht

De rubriek Rijswijk Regel Recht (RRR) in Groot Rijswijk wordt goed gelezen. Met het oog hierop en om de samenleving zo veel en zo breed als mogelijk te betrekken blijft deze rubriek gehandhaafd ondanks landelijke discussies over het afschaffen van de berichtgeving als deze. Er wordt gekeken of de rubriek kan worden uitgebreid met korte berichten en foto's van gebeurtenissen in Rijswijk. Denk aan het starten van een woningbouwproject of een officiële handeling door een bestuurder.

Werkbezoeken bestuurders

De werkbezoeken worden in 2020 voortgezet. Het college wil niet alleen zichtbaar en benaderbaar zijn als bestuur. Het gaat ook om opbouwen en onderhouden van het netwerk en het leren van anderen. Hiermee sluit het college aan bij onderwerpen uit het Coalitieakkoord Rijswijk 2019-2022 en bij actualiteiten.

Interactief informeren media

Ook in 2020 worden de persgesprekken voortgezet in die gevallen dat een onderwerp om een nadere toelichting van B&W vraagt. Het doel is om de media en daarmee de inwoners te informeren over (concept)besluitvorming van B&W.

WhatsApp spreekuur en wijkwethouderschap

Het WhatsApp spreekuur is goed ontvangen. Ook het aankomend jaar gaan de burgemeester en wethouders hiermee verder. Elke wethouder is eerste bestuurlijke aanspreekpunt voor een

aantal wijken in Rijswijk en is ook zichtbaar in die wijken. De bestuurders halen in de eigen wijken op wat de wensen en behoeften zijn van/voor de wijk ten aanzien van het wijkwethouderschap. Er komt een plan van aanpak om een meer unanieme en efficiëntere aanpak van het wijkwethouderschap te borgen.

Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020:

In deze door de raad op 21 september 2017 vastgestelde nota is de visie van de gemeente Rijswijk op het gebied van Publieke Dienstverlening beschreven voor de periode 2017-2020, inclusief Kwaliteitshandvest met servicenormen. Inwoners, bedrijven en instellingen zijn door middel van een grootschalig klantbehoefte-onderzoek betrokken bij het bepalen van de inhoud van beide documenten. Bij de nota is tevens een Uitvoeringsplan 2017-2020 bijgesloten met activiteiten om de genoemde visie te realiseren.

Deze activiteiten hebben betrekking op het verbeteren van de kwaliteit van de publieke dienstverlening. Een aantal voorbeelden:

- We verbeteren de (telefonische) bereikbaarheid van de gemeente;
- we zorgen ervoor dat we als gemeente werken conform het Kwaliteitshandvest en de (nieuwe) servicenormen;
- het Klant Contact Center beantwoordt eenvoudige vragen die binnenkomen via e-mail, post en social media zelf om de reactiesnelheid naar inwoners, bedrijven en instellingen te verhogen;
- we verbeteren de informatievoorziening en het kennisniveau van het Klant Contact Center zodat zij meer klantvragen direct bij het eerste klantcontact kunnen beantwoorden;
- voor de meeste producten en diensten wordt het mogelijk om ze via de gemeentelijke website aan te vragen (daar waar het wettelijk, beleidsmatig en/of technisch kan);
- we bieden de mogelijkheid om reisdocumenten plaats- en tijdsafhankelijk te bezorgen bij inwoners, tegen een kostendekkend tarief;
- we voeren zaakgericht werken gemeentebreed in zodat inwoners, bedrijven en instellingen de voortgang van hun 'zaak' op een transparante wijze kunnen volgen;
- het doen van een melding Openbare Ruimte wordt voor inwoners, bedrijven en instellingen makkelijker gemaakt en tevens wordt het werkproces en de informatievoorziening voor medewerkers geoptimaliseerd.

We betrekken bij nieuwe ontwikkelingen of verbeteringen van de bestaande dienstverlening het Klantenpanel Publieke Dienstverlening (bestaande uit 200 inwoners, bedrijven en instellingen).

Rekenkamerfunctie

Begin 2019 is de nieuwe Rekenkamer van de gemeente Rijswijk geïnstalleerd. Conform de afspraken met de Raad zal de Rekenkamer in 2020 een groot onderzoek uitvoeren en twee kleinere, quick scans uitvoeren.

Een efficiënte gemeente

Via onder meer deregulering en procesinnovatie werken we aan het verbeteren van de dienstverlening aan de Rijswijkers. Met Lean Management wordt ingezet op het zoveel mogelijk stroomlijnen van werkprocessen met zo min mogelijk verspilling. Er worden verschillende vormen van verspilling onderscheiden, waaronder overbodige processtappen en overproductie. Ook verdergaande digitalisering helpt bij het efficiënter inrichten van werkprocessen, waarbij maatwerk mogelijk blijft.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Via het geactualiseerde aanbestedingsbeleid streven wij ernaar dat in 2020 tenminste 10% circulair wordt ingekocht.

Dat leidt tot de volgende acties:

- 1 *Zorgdragen voor een energie efficiënte ICT omgeving:*
 - In het afwegingskader ten aanzien van de inrichting van de ICT omgeving en bij inkoop duurzaamheidscriteria meenemen en afwegen.
 - Maximaal bijdragen aan een papierarme organisatie door:
 - waar mogelijk digitaliseren van processen;
 - stimuleren papierloos werken onder andere door inzet van mobiele devices;
 - inzet op doelmatigheid van kopiëren en printen, onder meer door rationalisatie van het printerbestand.
- 2 *Zorgdragen voor een toekomstbestendige organisatie in de brede zin:*
 - Door middel van het beschikbaar stellen van faciliteiten (o.a. om ATAP te werken) bijdragen aan efficiënte werkwijzen (profit), verminderen van verplaatsingen (planet) en inzet van medewerkers (generatiepact) (people);
 - we zorgen voor verbindingen met onze omgeving (transparantie, participatie, communicatie) en de toekomstbestendigheid van de organisatie (innovatief, efficiënt, doelgericht, enzovoort);
 - we breiden het circulair inkopen de komende jaren verder uit (zie ook doelstelling 7 bij de Paragraaf Duurzaamheid).

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Algemeen Bestuur en Organisatie		2018	2019	2020	2021	2022	2023
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.542	2.362	1.650	1.600	1.501	1.402
	Baten		478				
Saldo		1.542	-1.884	-1.650	-1.600	-1.501	-1.402
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	375	396	391	392	383	396
	Baten		89				
Saldo		-375	-308	-391	-392	-383	-396
0030 Burgerzaken	Lasten	1.282	1.081	1.098	1.049	1.104	1.082
	Baten	1.139	894	797	708	716	659
Saldo		-142	-187	-301	-340	-388	-424
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	189	206		168	168	168
	Baten						
Saldo		-189	-206		-168	-168	-168
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	1.930	1.531	1.706	1.955	1.854	2.003
	Baten	5	3	3	3	3	3
Saldo		-1.925	-1.528	-1.703	-1.952	-1.851	-2.000
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	62	77	87	87	87	87
	Baten						
Saldo		-62	-77	-87	-87	-87	-87
5801 Mediabeleid	Lasten	42	45	46	46	46	46
	Baten						
Saldo		-42	-45	-46	-46	-46	-46

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)	Realisatie	Raming na wijziging				
Algemeen Bestuur en Organisatie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal Lasten	5.421	5.697	4.978	5.296	5.142	5.183
Totaal Baten	1.144	1.464	800	711	719	662
Saldo Algemeen Bestuur en Organisatie	-4.277	-4.233	-4.178	-4.585	-4.423	-4.521
Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.						

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De centrale opgave is om Rijswijk de prettige, veilige leefgemeenschap te houden die het nu is. Veiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Dit vraagt om inspanning van de gemeente, de professionele partners én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk. Daarnaast zijn in het veiligheidsdomein ook wettelijke taken en verantwoordelijkheden aan de gemeente en professionele partners toebedeeld.

Doelstellingen

Het Strategisch Veiligheidsplan 2017 -2021 (Raad februari 2017) heeft drie uitgangspunten waarop het veiligheidsdomein rust. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappijbrede opgave die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Verschil mag er zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid, iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden en draagt bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen.
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke, betrouwbare partner om mee samen te werken, voor de strategische partners in het veiligheidsdomein net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.
- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld, onder meer door vergunningverlening en door toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regierol in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit zijn wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid.
- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2018	Streef-waarde 2019	2020	2021	2022	2023
1. Verwijzingen naar HALT ^[1] VERPLICHT	38	40	38	36	34	32
2 Winkeldiefstallen ¹ VERPLICHT	3,6	2,5 ^[2]	2,5 ^[2]	2,5 ^[2]	2,5 ^[2]	2,5 ^[2]
3 Diefstal van fietsen ¹	6.5	6,2	6,0	5,8	5,6	5,4
4 Geweldsmisdrijven ¹ VERPLICHT	5,6	5,1 (5,4) ²	5,1 (5,4) ²	5,0 (5,4) ²	5,0 (5,4) ²	5,0 (5,4) ²
5 Diefstal/inbraak uit woning ¹ VERPLICHT	2,3	3,8 ^[2]	3,8 ^[2]	3,8 ^[2]	3,8 ^[2]	3,8 ^[2]
6 Vernieling en beschadiging ¹ VERPLICHT	4,9	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²
7 Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	4.500	5.000	5.600	6.200	6.600	6.600
8 Gemeentelijke crisisorganisatie is operationeel conform deelplan/draaiboeken bevolkingszorg	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
1 Verwijzing naar HALT	Aantal	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen
2 Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
3 Diefstal van fietsen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
4 Gewelds- en seksuele misdrijven	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
5 Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
6 Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
7 Burgerparticipatie in Veiligheid	Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	Eigen bron	Burgernet en Buurtpreventie (Exclusief WhatsApp-groepen)
8 Gemeentelijke crisisorganisatie conform deelplan bevolkingszorg	% aantal fte beschikbaar in crisisorganisatie	Eigen bron	

[¹] Gegevens indicatoren conform "waarstaatjegemeente.nl".

[²] Landelijk gemiddelde 2015.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Aanpak Wijkveiligheid

De wijkveiligheid wordt thematisch aangevlogen. Waar nodig en mogelijk wordt dit wijkgericht ingezet. Samen met bewoners en ondernemers werken we aan het verbeteren van de veiligheid(sbeleving) en leefbaarheid in de wijken.

Dit betekent dat er in het ingerichte wijkveiligheidsoverleg hotcrimes, hotspots en hottimes worden vastgesteld op basis van de voor dat overleg beschikbare cijfers (voor overlastfeiten). In dit overleg wordt ook de inzet van onder andere politie en BOA's op wijkniveau bepaald.

Plan van Aanpak Woonoverlast

De aanpak woonoverlast is gericht op overlast tussen burens. Van woonoverlast is sprake als een individuele bewoner (en zijn/haar bezoekers) zich regelmatig of structureel zo gedraagt, dat deze persoon daarmee in ieder geval omwonenden stoort in hun woongenot en/of belemmert in hun vrijheid. Geluidsoverlast, hangen in de portiek, lastig vallen, burenruzie en overlast gevend gedrag van kinderen van burens, zijn hier voorbeelden van. Ook het zichzelf schade toebrengen valt hieronder.

Het uitgangspunt van het plan van aanpak is dat alle ketenpartners over de juiste informatie beschikken waarna integraal interventies in gang kunnen worden gezet. Het einddoel is om een gedragsverandering te bewerkstelligen, zodat de overlast ophoudt of tot een acceptabel niveau wordt teruggebracht.

Zorg en Veiligheid

De ingezette lijn met betrekking tot de relatie tussen zorg en veiligheid die vraagt om een goede afstemming binnen de gemeente en met de professionele partners wordt voortgezet.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

Het plegen van strafbare feiten via internet heeft de laatste jaren een grote vlucht genomen. De gemeente speelt bij cybercrime een actieve rol om de lokale gemeenschap te wapenen tegen aanvallen van cybercrime en digitale criminaliteit. Als gemeente richten wij ons op de meest kwetsbare objecten en subjecten. Voor Rijswijk betekent het dat de voorlichting zich allereerst richt op senioren. Met de doelstelling om deze aanpak ook voor andere doelgroepen in te zetten.

Ondermijning

Bij ondermijning is sprake van diverse vormen van (georganiseerde) misdaad, zoals hennepcultuur, mensenhandel, milieucriminaliteit, fraude en witwassen. De overeenkomst tussen deze vormen van criminaliteit is de sterke verwevenheid tussen 'bovenwereld' en 'onderwereld'. De ingezette aanpak van de afgelopen jaren wordt verder geïntensiveerd waarbij de nieuw verkregen inzichten en bevoegdheden worden ingezet. Daarbij vindt zowel regionaal (RIEC/HEIT), districtelijk (ondermijningstafel) en op lokaal niveau (Ophis/LSI) afstemming en samenwerking plaats.

Vernieuwing rampen- en crisisorganisatie

In 2017/2018 hebben de Haaglanden-gemeenten een koerswijziging ingezet op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Uitgangspunt is dat de rampen- en crisisorganisatie (meer) aansluit bij de reguliere gemeentelijke organisatie. Het algemeen bestuur van de veiligheidsregio heeft het nieuwe deelplan bevolkingszorg vastgesteld. De implementatie van het deelplan in de gemeentelijke organisatie is in 2019 gestart. Een en ander is in lijn met het Regionaal beleidsplan voor de Veiligheidsregio Haaglanden.

Inspectie en Handhaving

De ingezette uitwerking van de Kadernota Toezicht en Handhaving 2019 - 2023 (Raad december 2018) wordt voortgezet. Daarbij worden de vastgestelde prioriteiten uitgebreid met de programma's rond de zomeractiviteiten en oudejaarsnacht. De efficiëntere inzet van de parkeerhandhaving zal definitief gemaakt worden.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Openbare Orde en Veiligheid		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1100 Openbare orde en veiligheid	Lasten	1.171	1.365	1.373	1.323	1.373	1.317
	Baten	4	95				
Saldo		-1.167	-1.270	-1.373	-1.323	-1.373	-1.317
1200 Brandweer	Lasten	4.554	4.538	4.702	4.611	4.997	4.985
	Baten	8					
Saldo		-4.546	-4.538	-4.702	-4.611	-4.997	-4.985
1201 Rampenbestrijding	Lasten	37	70	56	56	56	56
	Baten	9					
Saldo		-28	-70	-56	-56	-56	-56
Totaal Lasten		5.762	5.974	6.131	5.990	6.426	6.358
Totaal Baten		21	95				
Saldo Openbare Orde en Veiligheid		-5.741	-5.879	-6.131	-5.990	-6.426	-6.358

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Investerings

Openbare Orde en Veiligheid	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Vervangen Brandkranen 2020	40							
Vervangen brandkranen 2021			40					
Vervangen brandkranen 2022					40			
Vervangen brandkranen 2023							40	
1200 Brandweer	40		40		40		40	

Wat willen we bereiken?

Visie

Het behouden en verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de gemeente Rijswijk voor alle vervoersvormen.

Naast verkeersbeleid en beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur maken we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden plannen voor het verkeer in de toekomst.

De groei van onze stad en regio, en de mobiliteit, vraagt ook om een mobiliteitstransitie. Dat betekent dat we het gebruik van fiets, openbaar vervoer en andere vormen van mobiliteit moeten bevorderen om de stad niet volledig dicht te laten slibben. Er zijn maatregelen nodig om de stad bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar te houden en om ervoor te zorgen dat inwoners mobiel blijven.

Doelstellingen

1. We blijven het bestaande wegennet benutten én we stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen, door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen te realiseren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar. En we leveren daarmee een bijdrage aan de verbetering van de lokale milieukwaliteit, waaronder de CO² reductie.
2. We zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen we door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. Het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocatie kan bereiken neemt toe.
4. Wij blijven streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte en werken hiervoor de aanbevelingen uit de parkeerevaluatie uit.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners voldoende keuzemogelijkheden hebben om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee").

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2018	Streefwaarde 2019	2020	2021	2022	
1. Aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar *	6.155 meter	1.500 meter	2.500 meter	500 meter	500 meter	1.500 meter
2. Aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes **	Gegevens 2018 nog niet beschikbaar	13.192	In deze collegeperiode stijgt het aantal fietsers met 10% tot 14.970 fietsers in 2022			
3. Aantal blackspots ***	0	0	0	0	0	0

Indicator	Realisatie 2018	Streefwaarde 2019	2020	2021	2022	
4. Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig	7,5%	6%	6%	5%	5%	5%
5. Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	19 vervoerd naar ziekenhuis; 40 gewonde fietsers totaal	< 10	< 10	< 10	< 10	< 10
6. Parkeerdruk per woonwijk (%)****	65%	67%	Max.90 %	Max.90%	Max.90%	Max 90%
7. Bereikbaarheid van economische toplocatie Plaspoelpolder *****	Openbaar vervoer: 1.005.000 ; Fiets: 674.000	Huidig: Openbaar vervoer: 1.005.000 Fiets: 674.000	Nog geen meting. In 2025 wordt het effect van de maatregelen gemeten. Streefwaarde 2025 is 1.101.000 (openbaar vervoer) en 773.000 (fiets).			

* gemeentelijke meting op straat; uitvoering fietsprojecten

** fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde is bepaald aan de hand van tellingen op aantal hoofdroutes en verwachte groei

*** landelijke verkeersveiligheidsmonitor, blackspot: 10 of meer verkeersongevallen per 5 jaar per kruispunt en/of wegvak

**** periodieke gemeentelijke parkeerdrukmeting

***** monitoring van deze indicator loopt via de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Bereikbaarheid betekent het aantal mensen dat per openbaar vervoer binnen 45 minuten en per fiets binnen 30 minuten de Plaspoelpolder kan bereiken.

¹ vanwege werkzaamheden op de fietsroutes (waaronder realisatie fietsstraat Delftweg) kon de telslang niet blijven liggen. Hierdoor valt het aantal fietsers ogenschijnlijk lager uit. Op routeniveau is wel een stijging van het aantal fietsers te zien.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij gaan in 2020 door met het realiseren van **goede fietsvoorzieningen**, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes. Dit bevordert de toename van het gebruik van de fiets. Ook is dit een prima oplossing om vanaf hoogwaardig openbaar vervoer de 'last mile' af te leggen. Tevens levert de aanpak een bijdrage aan de **mobilitéitstransitie** én aan de reductie van CO²-uitstoot. Waar mogelijk werken we samen aan fietsprojecten met de provincie en de Metropoolregio. Prioriteit hebben daarbij de routes die als stertroutes en/of snelfietsroutes zijn aangemerkt in de regio en de Structuurvisie Mobiliteit. In dat kader staan voor 2020 op het programma de fietsprojecten op de route Sir Winston Churchilllaan ("Romeinse Route", 2^e fase), Van Rijnweg en Sammersweg. De voorbereidingen voor routes op de Steenlaan/Ruysdaelplein, Rembrandtkade 2e fase, fietstunnel RijswijkBuiten, Jan Thijssenweg en Lindelaan starten in 2020. Voor de langere termijn wordt begonnen aan de eerste

verkenningen naar verbeteringen voor fietsers op de Nassaukade, Geestbrugweg en rondom de Rijksweg A4. Samen met eerder opgeleverde routes op het Jaagpad, Huis te Hoornkade, Delftweg, Beatrixlaan en Generaal Spoorlaan is al een goede start gemaakt om het doel te halen om het fietsen in Rijswijk aantrekkelijker en comfortabeler te maken. Goede voorzieningen dragen daar immers zeker aan bij. We kiezen op de routes zoveel mogelijk voor een integrale aanpak. De integrale aanpak bevordert fietsgebruik, aantrekkelijkheid van de directe omgeving langs de route en biedt kansen om de boomstructuur duurzaam te onderhouden.

Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor we de **oversteekbaarheid verbeteren** en reistijden laten afnemen. In RijswijkBuiten zijn daarom de voorbereidingen in volle gang om de barrière van de viersporigheid weg te nemen.

Verkeersveiligheid is een speerpunt. In 2020 gaan we met veel energie door op de koers die we in het Actieplan Verkeersveiligheid hebben beschreven. De aanpak is om samen met andere partijen en verantwoordelijken te zorgen voor een verkeersveilige stad. De inzet loopt via meerdere sporen: educatie & voorlichting; preventie & handhaving; infrastructuur & inrichting. Zo blijven we flink inzetten op een verkeersveilige schoolomgeving. Tussen nu en 2021 zullen alle basisscholen, in een samenwerking tussen school-ouders-kinderen-gemeente, voorzien zijn van schoolzones. Ook op andere plekken in de stad pakken we elk jaar kleine knelpunten aan. Met bewonersorganisaties, initiatiefnemers en op basis van meldingen inventariseren we kleine knelpunten in de gemeente. Waar mogelijk lossen we deze knelpunten op korte termijn op en werken we samen met de buurt. In 2020 richten we ons in het kader van verkeersveiligheid in het bijzonder op herinrichting van de oversteek

Geestbrugweg/Penninglaan en het kruispunt bij de onderdoorgang Hoornbrug.

De gehele reis is van belang. Op herkomst- en bestemmingslocaties bieden wij daarom goede voorzieningen aan. Dit doen wij onder andere door een helder en toekomstbestendig **parkeerbeleid** te hanteren. De groei van Rijswijk en de woningbouwopgave vragen om actuele parkeernormen. De ruimte is schaars. Ook de trends en ontwikkelingen op het gebied van het autogebruik en -bezit (deeleconomie) en de mobiliteit vragen hierom.

Samen met belanghebbenden herzien wij de huidige parkeernormen, uit het oogpunt van mobiliteit, autogebruik, verkeersveiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid. Bij deze herziening houden wij rekening met de lokale omstandigheden en specifieke karakteristieken van ruimtelijke ontwikkelingen. Begin 2020 starten wij het proces voor een nieuwe nota parkeernormen, zodat deze eind 2020 kan worden vastgesteld. Onderdeel hiervan is het uitvoeren van diverse onderzoeken.

Wij monitoren de (hoge) parkeerdruk in heel Rijswijk. Wij zullen in gebieden waar een te hoge parkeerdruk is, een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren. Dit kan leiden tot uitbreiding van het parkeervergunningsstelsel en betaald parkeren.

Daarnaast investeren we in goede, veilige en voldoende **fietsparkeervoorzieningen**. Dit draagt bij aan de mobiliteitstransitie. In 2020 willen we investeren in een “gratis” bewaakte stalling bij de stationsuitgang op het Generaal Eisenhowerplein. Samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, NS en ProRail wordt een plan uitgewerkt voor de grootschalige uitbreiding van het aantal fietsparkeervoorzieningen met het oog op de groei van de vraag op de lange termijn (na 2025). Daarnaast wordt in RijswijkBuiten een proef gedaan met een “smart stand-alone fietsenstalling”.

Binnen een duurzaam beleid van verkeer en vervoer vormt goed openbaar vervoer een belangrijke pijler. Openbaar vervoer zal ook een deel van de groei van de mobiliteit op moeten vangen. **Goed openbaar vervoer** blijft een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de stad en bevordert een goed vestigingsklimaat. Daarom blijven we lobbyen voor een robuust, fijnmazig en vraaggestuurd OV-netwerk, waarin we ook nadrukkelijk kijken naar alternatieve en

innovatieve OV-vormen. Om deze lobby te verstevigen ontwikkelen we een plan voor de mobiliteitstransitie dat we opleveren in 2020.

Station Rijswijk verdient bijzondere aandacht; we streven naar, en willen ook op de langere termijn investeren in een **kwaliteitsimpuls voor het stationsgebied**. Een station waar het prettig verblijven is en een goede overstap tussen trein, tram, bus, auto en fiets mogelijk is, helpt mee om het gebruik van openbaar vervoer te stimuleren. Het station is onderdeel van de zogeheten Stadsas. Een as waarvoor scenario's van verstedelijking kansrijk zijn. Bij verstedelijking hoort inzet op de mobiliteitstransitie (meer fiets, ov, lopen, minder vrijblijvend parkeren). De beschikbaarheid van een goede openbaar vervoerknoop, op de hoek van de Plaspoelpolder en op fietsafstand van RijswijkBuiten/Pasgeld, biedt een duidelijke meerwaarde voor zulke scenario's. Een van de redenen waarom we met Prorail, NS en Metropoolregio Rotterdam Den Haag zoeken naar kansen voor verbetering van de knooppuntfunctie. Voor RijswijkBuiten als ontwikkellocatie wordt in aanvulling hierop, onderzoek gedaan naar de best haalbare invulling van duurzame mobiliteit en welke investeringen daar de komende jaren voor nodig zullen zijn.

We werken met de andere steden in de Metropoolregio samen om **economie en mobiliteit** op elkaar aan te laten sluiten en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te hebben. Rijswijk is in de regio bekend om de regionale economische toplocatie Plaspoelpolder. Zo investeren we in het zogenoemde Groene assenkruis en de Diepenhorstlaan (entree en rotonde). De komende jaren zijn we belanghebbende bij de duurzame inpassing van de nieuwe wegdelen op de zogeheten A4 Passage van Rijkswaterstaat. De A4 is een economische belangrijke toegang, maar snijdt de stad ook fysiek doormidden. We zien evenwel kansen om samen met Rijkswaterstaat en provincie Zuid Holland te investeren in het verbeteren van viaducten over de A4, de ecologische hoofdstructuur en fietsroutes. Komend jaar staan tekenen en rekenen aan de A4 en omgeving op de agenda.

We zetten in op een **duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan**. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de provincie Zuid-Holland en het stadsgewest Haaglanden (nu: MRDH) hebben in de MIRT Verkenning Haaglanden in 2012 afspraken gemaakt om gezamenlijk de bereikbaarheid van Haaglanden voor de toekomst, vanaf 2020, te verbeteren. De partijen Rijswijk, Den Haag en de MRDH hebben in 2019 een bestuursakkoord gesloten. Het Bestuursakkoord bestaat – samengevat - uit een:

1. set van bestuurlijke en organisatorische afspraken voor verdere samenwerking,
2. een (fysiek) schetsontwerp bestemd voor planuitwerking (het Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan", hierna BVB),
3. een financieel kader,
4. een flankerend maatregelenpakket om nader uit te werken,
5. aankondiging van een ambitie voor de langere termijn (tunnelbak met dak of "tunnel").

Gezamenlijk is tot een integrale voorkeursoplossing gekomen voor de meervoudige opgave van het gebied en de Prinses Beatrixlaan. Deze voorkeursoplossing betreft het zgn. BVB, waarbij de huidige rijbanen naar elkaar toeschuiven en de capaciteit op en rond de kruisingen van de Prinses Beatrixlaan wordt vergroot. Tevens biedt het BVB de gemeente Rijswijk de mogelijkheid voor revitalisering van het winkelcentrum In de Bogaard en de integrale transformatie van het gebied waardoor er ca. 2.000 extra woningen, die in het kader van de verstedelijkingsopgave dringend nodig zijn, in dit stedelijk gebied gebouwd kunnen worden..

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Verkeer en Vervoer		2018	2019	2020	2021	2022	2023
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	5.468	6.839	7.287	7.821	8.113	8.569
	Baten	1.156	734	734	734	64	64
Saldo		-4.312	-6.105	-6.553	-7.087	-8.049	-8.506
2110 Verkeer	Lasten	1.324	1.207	1.286	1.215	1.195	1.203
	Baten	96	22	23	23	23	23
Saldo		-1.229	-1.185	-1.263	-1.192	-1.172	-1.180
2120 Openbaar vervoer	Lasten	300	197	124	124	123	123
	Baten	91	21				
Saldo		-209	-176	-124	-124	-123	-123
2140 Parkeren	Lasten	880	1.034	927	946	944	941
	Baten	2.054	2.595	2.482	2.482	2.482	2.482
Saldo		1.174	1.560	1.555	1.535	1.538	1.540
2400 Waterwegen	Lasten	827	827	866	884	897	902
	Baten						
Saldo		-826	-826	-866	-884	-897	-901
Totaal Lasten		8.799	10.103	10.489	10.990	11.272	11.739
Totaal Baten		3.397	3.371	3.238	3.238	2.568	2.568
Saldo Verkeer en Vervoer		-5.402	-6.732	-7.250	-7.752	-8.704	-9.170

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Investerings

Verkeer en Vervoer	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein	150	75						
E-laadpalen	80		80					
Extra impuls vervanging ov kabels 2020	350							
Extra impuls vervanging ov kabels 2021			350					
Extra impuls vervanging ov kabels 2022					350			
Extra impuls vervanging ov kabels 2023							350	
Fietspaden in asfalt 2020	200	100						
Fietspaden in asfalt 2021			200	100				
Fietspaden in asfalt 2022					200	100		
Fietspaden in asfalt 2023							200	100
Fietsstraat Van Rijnweg (fase 2)	250							
Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	4.300	2.150						
Herstel asfaltwegen 2020	569							
Herstel asfaltwegen 2021			569					
Herstel asfaltwegen 2022					569			
Herstel asfaltwegen 2023							569	
Herstellen (duiker)bruggen 2020	115							
Herstellen (duiker)bruggen 2021			115					
Herstellen (duiker)bruggen 2022					115			
Herstellen (duiker)bruggen 2023							115	
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021			11.400					

Programma Verkeer en Vervoer

Verkeer en Vervoer	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022					11.300	9.700		
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	1.121							
Integrale herinrichting probleemstraten 2020	1.450							
Integrale herinrichting probleemstraten 2021			1.450					
Integrale herinrichting probleemstraten 2022					1.100			
Integrale herinrichting probleemstraten 2023							1.100	
Invoeren nieuwe inzameling 2020	300							
Invoeren nieuwe inzameling 2021			300					
Invoeren nieuwe inzameling 2022					300		300	
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoornbrug	420							
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	1.500							
Onderdoorgang 't Haantje IP	3.400							
Opwaarderen grote probleemstraten 2022					560			
Verkeersaanpassing Irenelaan/Beatrixlaan HBG-locatie					210	105		
Verkeersveilige herinrichting Geestbrugweg (fase 2)	100							
Vervanging armaturen 2020	171							
Vervanging armaturen 2021			171					
Vervanging armaturen 2022					171			
Vervanging armaturen 2023							171	
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020	319							
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021			319					
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2022					319			
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023							319	
Vervanging lichtmasten 2020	197							
Vervanging lichtmasten 2021			197					
Vervanging lichtmasten 2022					197			
Vervanging lichtmasten 2023							197	
2100 Wegen, straten en pleinen	14.992	2.325	15.151	100	15.391	9.905	3.321	100
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)	100							
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)	160							
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)			100					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)			160					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (20 jr)					100			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (40jr)					160			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)							100	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)							160	
2110 Verkeer	260		260		260		260	
Herstel kademuur Sammersweg	300							
Vervangen beschoeiingen 2020	268							
Vervangen beschoeiingen 2021			268					
Vervangen beschoeiingen 2022					268			
Vervangen beschoeiingen 2023							268	
2400 Waterwegen	568		268		268		268	

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & de opgave

Rijswijk wil haar stevige economische positie binnen de regio behouden door samen met lokale en regionale partners te werken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen, winkelgebieden en ecosystemen waarin ondernemers kunnen floreren. We zetten daarbij extra in op herstructurering, positionering en duurzaamheid. Door het behouden, aantrekken en laten starten van bedrijven zorgen we ervoor dat iedereen die wil werken, kan werken.

Doelstellingen

1. Een nieuwe Economische Strategie voor Rijswijk in 2020, die in verbinding staat met regionale economische ecosystemen met aandacht voor innovatie, ondernemerschap en duurzaamheid.
2. Versterking vestigingsklimaat en positionering van Rijswijk als groene, bereikbare stad waar innovatie wordt toegepast.
3. Revitalisering van de Plaspoelpolder door transformatie en herstructurering van o.a. het Kessler Park, het havengebied en panden aan de Treubstraat waarin voldoende bedrijfsmatig vastgoed gecombineerd wordt met wonen.
4. Toekomstbestendige winkelcentra In de Bogaard en Oud-Rijswijk.
5. Een rode loper voor ondernemers: alert accountmanagement, uitstekende dienstverlening, geen regeldruk en actief onthaal van nieuwe bedrijven.
6. Iedereen die kan werken in staat stellen te kunnen werken.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2018	Verwachting 2019	2020	2021	2022	2023
1. Functiemenging	55,3% (-0,6%)	-	-	-	-	-
2. Vestigingen (van bedrijven)						
a) Totaal	4.490 (+5,9%)	+	+	+	+	+
b) Totaal per 1000 inw. 15-75*	116,9 (+3,8%)	+	+	+	+	+
3. Werkgelegenheid (aantal banen)						
b) Totaal	32.410 (-1,4%)	-	-	-	+	+
a) Totaal per 1000 inw. 15-75*	843,8 (-3,4%)	-	-	-	-	0
4. Waardering ondernemers (score 1-10)						
a) Vestigingsklimaat	6,39**		6,8		7	
b) Ondernemersklimaat	6,44**		6,8		7	
c) Algehele dienstverlening	6,47**		6,8		7	

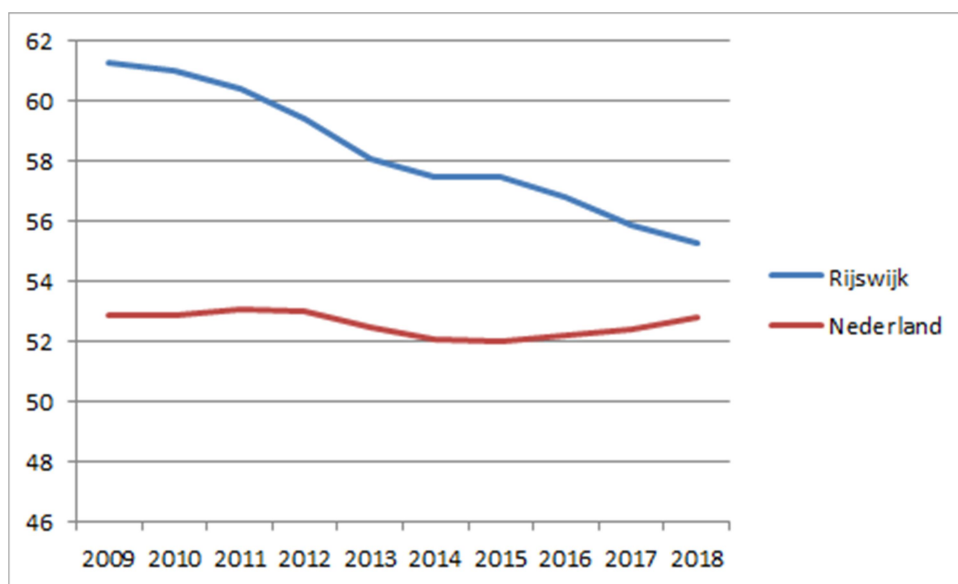
Bron 1-4: www.waarstaatjegemeente.nl, *per 2019 is het cijfer per 1000 inw. 15-74 jaar in plaats van 15-64 jaar. ** cijfer is voor 2018, ondernemerspeiling om de twee jaar.

De indicatoren *functiemenging*, *vestigingen*, *werkgelegenheid* en *waardering van ondernemers* vormen een thermometer voor de ontwikkeling van de Rijswijkse economie. Deze indicatoren zijn weer afhankelijk van diverse factoren zoals de vastgoedmarkt, mate van concurrentie binnen een sector en economische ontwikkeling binnen een sector. Daar het complex is om dergelijke indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen c.q. te beïnvloeden, is op basis van historische trends en prognose een schatting gemaakt voor de komende jaren, uitgedrukt in een positieve of negatieve groei. Deze kunnen we vervolgens wel afzetten tegenover de werkelijke waarde van de indicatoren die veelal in het eerste kwartaal na ieder kalenderjaar beschikbaar komen.

Functiemenging

In de figuur op de volgende pagina is de verhouding tussen banen en woningen weergegeven, de zogenaamde functiemengingsindex. Dit is een landelijk verplichte indicator in de begroting. De index loopt van 0 (alleen wonen) tot 100% (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Rijswijk is met een index van ruim 50% een werkgemeente. Zoals hieronder te zien, is de index de afgelopen 10 jaar wel fors gedaald. Met name de sterke bevolkingsgroei in Rijswijk gecombineerd met een afname van het aantal banen is hiervoor de verklaring. De verwachting is ook dat deze trend zich voortzet als gevolg van de nog geplande woningbouw, waarmee de index van Rijswijk geleidelijk zal dalen richting het landelijk gemiddelde.

Bron: LISA (eenheid: %)

Banen en vestigingen

Het aantal banen per 1.000 inwoners ligt in Rijswijk hoger vergeleken met de regio Haaglanden of gemeenten van gelijke grootte. Toch is er jaarlijks een lichte afname in het aantal banen (mede door vertrek van een aantal grotere organisaties uit Rijswijk) en de verwachting is dat deze trend komende jaren zal doorzetten. Er werd voor het jaar 2018 een afname van 2,7% in het totaal aantal banen verwacht. In werkelijkheid is de daling uitgevallen op 1,4%.

Tegelijkertijd is er wel een positieve trend te zien van het aantal vestigingen binnen de gemeente. De komst van bijvoorbeeld TUI, maar ook de herontwikkeling van Kesslerpark en de

ontwikkeling van het Open Innovation Center Well Technology (TNO) dragen bij aan deze positieve trend. Voor 2018 was een toename van 2% geprognosticeerd. De werkelijke toename in het totaal aantal vestigingen in 2018 was echter 5,9%.

Tot slot is het noemenswaardig te melden dat de werkloosheid sinds 2014 is gedaald naar 4,1% in 2018. Dit is nagenoeg gelijk aan het gemiddelde van Provincie Zuid-Holland (4,0%) (CBS Arbeidsdeelname).

Waardering ondernemers

De ondernemerspeiling is in 2018 uitgevoerd waarbij 244 ondernemers hun waardering hebben uitgesproken over enerzijds het ondernemers- en vestigingsklimaat in Rijswijk, respectievelijk de lokale omstandigheden die van invloed zijn op het gevoel dat een ondernemer heeft ten aanzien van zijn gemeente en de aantrekkelijkheid van de gemeente als economische vestigingsplaats. Anderzijds over de dienstverlening vanuit de gemeente in de vorm van een algemeen rapportcijfer. De dienstverlening van de gemeente is beoordeeld met een 6,5 wat in lijn ligt met het landelijke gemiddelde. Mede door extra inzet op accountmanagement en meer aandacht voor de dienstverlening is de verwachting dat de waardering vanuit ondernemers komende jaren zal stijgen naar een 7.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Een nieuwe Economische Strategie voor Rijswijk die in verbinding staat met regionale economische ecosystemen met aandacht voor innovatie, ondernemerschap en duurzaamheid.

We hebben veel om te koesteren; Rijswijk is nog steeds een gemeente met een relatief hoog aantal banen per inwoner, veel mooie organisaties, bedrijven en winkels zijn in Rijswijk gevestigd en daarbij ook goed georganiseerd. Daarnaast is ook de samenwerking met en tussen ondernemers goed. Desondanks sluiten wij onze ogen niet voor de snel veranderende maatschappij en economie. Ons veranderend gedrag als consument, werknemer en/of ondernemer, wordt ingegeven door nieuwe mogelijkheden. We zien dit echter als kans om onze uitdagingen zoals overaanbod in de retail en kantorenmarkt om te buigen naar kansen door innovatie, duurzaamheid, ondernemerschap en werkgelegenheid te koppelen en zo te komen tot een innovatief Rijswijk.

In 2020 werken we vanuit dat kader samen met de lokale en regionale partners verder aan een nieuwe Economische Strategie voor Rijswijk. Hierin geven we aan hoe wij Rijswijk vanuit economische perspectief gaan profileren. Ook moet de strategie meer duiding geven over hoe thema's als onderwijs, duurzaamheid en ondernemerschap in relatie staan tot deze economische profilering en gaat het in op een sectorale benadering met aandacht voor de sectoren nieuwe energie, patent / juridische dienstverlening en techniek.

2. Versterking vestigingsklimaat en positionering van Rijswijk als groene, bereikbare stad waar innovatie wordt toegepast.

De Rijswijkse economie is nauw verbonden met de regio. Regionale samenwerking en een onderscheidende regionale positionering is daarom belangrijk en daar zetten wij op in.

MRDH- Economisch Vestigingsklimaat (MRDH-EV)

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag is een publiekrechtelijke bestuurlijke samenwerking met een formele bestuurlijke verhouding met de Provincie Zuid Holland. In de nieuwe strategische agenda MRDH-EV (Strategie Werklocaties 2019-2030) staat Rijswijk voor de aanpak van de werkgebieden prominent benoemd. Daarbij gaat het om transformatie van kantorenleegstand, revitalisering van bedrijventerreinen en aanpak van winkelgebieden. Daarmee is Rijswijk een belangrijke gesprekspartner op deze thema's en ondersteunt de MRDH met inzet en financiën. De wethouder EZ Rijswijk is vanaf eind 2018 bestuurlijk vertegenwoordiger namens de MRDH voor het thema Werklocaties.

IPP en BPH

Het Industrieschap Plaspoelpolder (IPP) en Businesspark Haaglanden (BPH) zijn samenwerkingsorganisaties waaraan gemeente Rijswijk deelneemt. Beide organisaties dragen vanuit hun eigen taakstelling bij aan de (her)ontwikkeling van de bedrijvenlocaties in onze regio, als ook monitoring en programmering.

We hebben een regionaal tekort aan kleinschalig bedrijfsmatig vastgoed en een opgave rondom transformatie en herstructurering. Zowel het IPP, als BPH, houdt zich hier inmiddels in toenemende mate mee bezig. Zo heeft het IPP in Rijswijk in combinatie met het gebied Plaspoelpolder flink geïnvesteerd in Harbour Village en worden er plannen gemaakt voor het ontwikkelen van bedrijfsmatig vastgoed aan de Treubstraat. Daarnaast biedt BPH met een nieuwe regionale insteek op het gebied van bedrijventerreinen een kans. Samen met de andere deelnemende gemeenten wordt de toekomst van BPH in 2020 opnieuw vastgesteld.

Economische strategie en duurzaamheid

In 2020 wordt een nieuwe Economische Strategie ontwikkeld. Deze strategie heeft als doel het creëren van werkgelegenheid. Daarvoor wordt een aantal middelen ingezet, zoals het verbeteren van het investeringsklimaat, een betere aansluiting met het onderwijs en het ruimtelijk verbeteren van de werklocaties. Daarin staat de werknemer centraal, die moet kunnen verblijven in een gezonde omgeving waar ook groen onderdeel van uitmaakt. De BBR is een belangrijke partner in het stimuleren van duurzaamheid bij bedrijven. Het acquisitiebeleid richt zich op bedrijven die een schone bedrijfsvoering hebben en duurzame producten of diensten aanbieden. Rondom het nieuwe laboratorium voor geothermie (Kesslerpark) moeten bedrijven komen die werken aan de energietransitie en een duurzame wereld.

3. Revitalisering van de Plaspoelpolder door transformatie en herstructurering van onder andere het Kessler Park, het havengebied en panden aan de Treubstraat waarin voldoende bedrijfsmatig vastgoed gecombineerd wordt met wonen.

In de Stadsvisie, als ook in de Toekomstvisie Plaspoelpolder, is samen met de stad de ambitie neergezet dat we de Plaspoelpolder laten transformeren tot een aantrekkelijke en multifunctionele werklocatie met een hogere verblijfswaarde. Dit heeft inmiddels geleid tot verschillende (plannen voor) transformaties naar andere en nieuwe functies.

Havengebied

Komende jaren staat de verdere uitwerking van de plannen voor de ontwikkeling van het havengebied op de agenda. Vanuit de visie op het profiel *Verblijven aan het water* wordt dit deelgebied van de Plaspoelpolder getransformeerd naar een locatie waar ondernemerschap en bedrijvigheid wordt gecombineerd met verblijfsfuncties. De strook met de meeste dynamiek ligt hierbij langs de Elsenlaan en achter het Sijthoff-gebouw. In dit gebied zal, in lijn met de

Omgevingswet, moeten worden geëxperimenteerd met de diverse milieucategorieën en de wijze waarop menging mogelijk is. Hiervoor wordt ook de samenwerking met gemeenten in de regio Haaglanden opgezocht om ook samen een antwoord te vinden op de regionale vraag naar bedrijfsmatig vastgoed en afstemming betreffende watergebonden bedrijvigheid.

Toekomstvisie Plaspoelpolder en visie op andere werkterreinen

Het vastgoedaanbod op de kantorenmarkt en de vraag naar juist bedrijfsmatig vastgoed vragen om een heldere strategie en visie:

- a. In het addendum op de Toekomstvisie Plaspoelpolder staat centraal dat er ruimte is voor gemengd gebruik van de ruimte voor werken-wonen-leren-verblijven en ruimte voor nieuwe bedrijven.
- b. Een visie op onze andere bedrijventerreinen en kantorenparken waarbij het versterken van de identiteit, verlevendiging en duurzaamheid centrale thema's zijn. Dit is ook onderdeel van de Economische Strategie.

Kessler Park

In de zomer van 2019 heeft Shell haar complex aan het Kessler Park verkocht aan Kadans Science Partner. Komende jaren werken we samen met Kadans en aan de ontwikkeling van het complex naar een campuslocatie waar werken, leren en verblijven samenkomen. De ontwikkeling zien wij daarbij als een totale gebiedsontwikkeling waarbij de bredere context en het omliggend vastgoed onderdeel zijn. Naar verwachting vraagt dit een verdere ruimtelijke uitwerking van het Kessler Park. De actualisatie van de Toekomstvisie Plaspoelpolder is hierin een eerste beleidsmatige stap.

4. Toekomstbestendige winkelcentra In de Bogaard en Oud-Rijswijk.

Ontwikkelkader en masterplan In de Bogaard

Zowel de Stadsvisie, als ook de *Gebiedsvisie In de Bogaard en omgeving*, spreken de ambitie uit om winkelcentrum In de Bogaard te transformeren van een monofunctioneel retail-gebied naar een multifunctioneel centrumgebied met retailfunctie waar het ook aangenaam verblijven is. In vervolg op de *Gebiedsvisie In de Bogaard en omgeving* is een ontwikkelkader en een concept masterplan opgesteld betreffende de ontwikkeling van het winkelvastgoed zelf. Daarbij wordt het overaanbod aan winkelvastgoed gezien als een kans om een verblijfsgebied te creëren met meer horeca, leisure, groen, verblijfskwaliteit en verbinding met de omgeving. Dit in combinatie met een compacter maar aantrekkelijk winkelgebied.

Dit masterplan vraagt de komende jaren om verdere uitwerking, gezamenlijk met vastgoedeigenaren, ondernemers en omwonenden. Het betreft een lange termijn ontwikkeling. Waarin ook de relatie met een groener profiel van de Beatrixlaan wordt gelegd. Daaruit ontstaan kansen voor verdere verstedelijking.

Centrummanagement en marketing In de Bogaard

Ondertussen wordt er gewoond, gewerkt én gewinkeld in In de Bogaard. Juist in de periode dat we bezig zijn met de ontwikkeling naar een nieuw gebied is bijdragen aan het bestaande winkelgebied cruciaal. Afgelopen jaren heeft de gemeente Rijswijk financieel bijgedragen aan het centrummanagement. Dit blijven we ook de komende jaren doen. De kosten worden gedeeld met eigenaren en ondernemers. De centrummanager is de verbinder tussen de drie partijen als het gaat om organisatie van marketing, evenementen en is eerste aanspreekpunt

binnen het gebied. Samen met de ondernemers is enorm geïnvesteerd in extra marketing activiteiten en evenementen.

Bogaardplein en openbaar gebied

De geplande transformatie van het Bogaardplein met als doel om dit grote open plein te veranderen in een prettiger verblijfsgebied voor jong en oud met een prettig horecaplein en een prachtig entree van het winkelgebied, zien wij als een noodzakelijke publieke investering. Maar ook als signaal naar vastgoedeigenaren en ondernemers dat wij als gemeente onze rol pakken in de ambitie om In de Bogaard te herontwikkelen. Dit gebeurt zowel om duurzaamheids- als om pull-factor redenen. Het winkelcentrum is immers gebaat bij een langer verblijf van bezoekers en bewoners in de directe omgeving. Een nadere invulling is gegeven door een participatieproces met gebruikers, eigenaren en inwoners. Dit als vervolg op het proces dat is ingezet tijdens zowel de Stadsvisie als de Gebiedsvisie.

Toekomstbestendig winkelcentrum Oud Rijswijk

Het winkelcentrum in Oud Rijswijk is een relatief goed lopend gebied en daar zijn we trots op. Dit is niet alleen te danken aan de mooie historische locatie, maar zeker ook aan de actieve ondernemers die samen als een van de eersten in Nederland een bedrijveninvesteringszone (BIZ) hebben opgezet. We willen Oud Rijswijk graag levendig houden en inzet vanuit de gemeente is hierbij essentieel.

Centrummanagement Oud Rijswijk

Afgelopen jaren heeft de gemeente Rijswijk financieel bijgedragen aan het centrummanagement in Oud Rijswijk. Ook hier vervult de centrummanager de rol als verbinder tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente als het gaat om organisatie van marketing, evenementen en is eerste aanspreekpunt binnen het gebied. De kosten worden gedeeld met de ondernemers.

Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Oud Rijswijk

In 2019 is opnieuw, voor de derde keer, door de ondernemers gestemd over het voortbestaan van de BIZ. De BIZ zet zich in voor gezamenlijke promotieactiviteiten, gezamenlijke uitstraling voor het winkelgebied en belangenbehartiging van de ondernemers. De uitslag was positief en de BIZ-verordening 2020-2024 treedt daarmee in werking. Voor de komende vijf jaar zal de gemeente als penningmeester de BIZ-bijdragen innen en deze als subsidie overmaken aan de stichting van het winkelcentrum.

Branchering/ functionele zonering Oud Rijswijk

Winkelcentrum Oud Rijswijk is een relatief goed lopend winkelgebied. Toch, als we kritisch kijken naar de invulling van leegkomende panden, wordt die veelvuldig ingevuld door persoonlijke dienstverlening, met als gevolg dat dit mogelijk kan leiden tot verschraling van het aanbod. Dit is enerzijds een economische realiteit; er is een landelijke groei in het aantal vestigingen in persoonlijke verzorging en tegelijkertijd een afname in retail. Anderzijds wordt deze verschraling ook mede bepaald door de Functionele Zonering die in 2013 is vastgesteld en verbonden is aan het bestemmingsplan Oud-Rijswijk. Deze beleidsregel bepaalt onder andere dat er een limiet is aan het aantal horecazaken in het kernwinkelgebied en de aanloopstraten. Ook is er door middel van deze beleidsregel geen plek voor zakelijke dienstverlening in het winkelgebied.

Om van winkelgebied Oud Rijswijk een toekomstbestendig verblijfsgebied te maken, is een nieuwe kijk op branching nodig. Dit is ook essentieel om diverse nieuwe horeca- en retailconcepten, of juist de samensmelting ervan, een plek te kunnen geven. In 2019 is een evaluatie van de functionele zonering uitgevoerd, waarin specifieke aandacht was op de conformiteit aan juridische eisen en ruimte voor nieuwe horecagelegenheden. Op basis hiervan dient de functionele zonering te worden aangepast aan geldende juridische eisen, waarbij een goede balans van functies in het winkelcentrum wordt gerealiseerd.

Investerings openbaar gebied Oud Rijswijk

Voor Oud Rijswijk bestaat een investeringsregeling openbaar gebied ('Revitalisering Oud-Rijswijk') waaruit we verbeteringen kunnen realiseren. Dit doen we altijd in overleg met en op basis van prioritering van de winkeliersvereniging en het centrummanagement. Vanaf 2020 zal er ook gewerkt worden aan het versterken van het historisch karakter Oud Rijswijk.

5. Een rode loper voor ondernemers: alert accountmanagement, uitstekende dienstverlening, geen regeldruk en actief onthaal van nieuwe bedrijven.

Positionering en acquisitie

Zowel in de Stadsvisie, de Toekomstvisie Plaspoelpolder als de strategische nota De Rode Loper is de keuze gemaakt om Rijswijk te profileren als een groene, bereikbare stad waar innovatie wordt toegepast. Hierop voortbordurend gaan we extra inzetten op het versterken van de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven, ook passend bij de ambities zoals deze in de Economische Strategie verwoord worden.

Om de ambities waar te kunnen maken en Rijswijk daadwerkelijk te kunnen positioneren als een stad waarin we innovatie toepassen, moeten we meer lading en stevigheid gaan geven aan een gerichte, adequate en vernieuwende profilering en acquisitie. Dit ondanks alle goede bestaande ondernemers en initiatieven. Dit houdt in dat we focus moeten creëren op innovatieve en duurzame partners en meer voorbeelden moeten hebben voor een stevig acquisitie verhaal. We werken aan deze lading: dat betekent meer focus op ondernemers die innoveren en meer marketing voeren op dit thema. Hierbij zien we de beoogde invulling van het Kessler Park als een kansrijk vliegwiel.

Accountmanagement en excellente dienstverlening

De strategische nota de Rode Loper gaf het al aan: acquisitie begint bij de basis dienstverlening op orde en goed accountmanagement. Wij streven naar verbetering van onze dienstverlening, dit in samenhang met de uitvoering van de Nota Publieke Dienstverlening. Op basis van de resultaten van de ondernemingspeiling en een nadere verdieping hiervan (bijv. in de vorm van een *customer journey*) wordt een projectplan opgesteld om de dienstverlening voor ondernemers te verbeteren. Door de ondernemerspeiling in 2020 en 2022 opnieuw uit te voeren wordt daarmee de kwaliteit van de dienstverlening, maar vooral ook de inspanningen om deze dienstverlening te verbeteren, inzichtelijk gemaakt. Gelijktijdig zal er meer ingezet worden op acquisitie. De verwachting is dat in de jaren hierna verder wordt gewerkt van de basis op orde naar excellente dienstverlening.

6. Iedereen die kan werken in staat stellen te kunnen werken.

Ruimte voor werkgelegenheid

Een groeiend aantal inwoners betekent dat we meer banen willen creëren. Verstedelijking is niet alleen meer wonen toevoegen, maar ook meer werken. Als we bedrijven en organisaties willen behouden, aantrekken en laten starten vraagt dit om voldoende en kwalitatief goede vestigingsmogelijkheden, goed accountmanagement en goede dienstverlening. Dat dit niet altijd voldoende is blijkt soms uit het vertrek van grote organisaties die hun keuzes baseren op andere afwegingen, maar accountmanagement zorgt wel dat andere zich juist weer wel willen vestigen. Daarbij is het belangrijk om te realiseren dat het MKB over het algemeen de banenmotor is!

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Economie en Werken		2018	2019	2020	2021	2022	2023
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	869	1.161	1.078	1.160	1.110	1.112
	Baten	209	322	178	181	184	187
Saldo		-659	-840	-900	-980	-926	-925
3300 Nutsbedrijven	Lasten						
	Baten	1.603	2.029	1.979	765	765	765
Saldo		1.603	2.029	1.979	765	765	765
Totaal Lasten		869	1.161	1.078	1.160	1.110	1.112
Totaal Baten		1.812	2.351	2.157	946	949	952
Saldo Economie en Werken		943	1.190	1.080	-214	-161	-160

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Investerings

Economie en Werken	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	600							
3100 Economische aangelegenheden	600							

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Onze Rijswijkse kinderen en jongeren moeten kunnen opgroeien in een veilige omgeving waarin zij zichzelf kunnen zijn, talenten kunnen ontwikkelen en zichzelf kunnen ontdekken. Ouders zijn daar primair verantwoordelijk voor, maar waar dat nodig is, ervaren de gemeente Rijswijk en betrokken partijen en instellingen een gezamenlijke verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en het laten opgroeien van alle jeugdigen in Rijswijk tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen. Waar nodig is er ondersteuning, niemand wordt aan zijn lot overgelaten en iedereen krijgt een kans in de Rijswijkse samenleving. Voor alle jeugdigen betekent dit dat er een passend aanbod is als het gaat om opgroeien en opvoeden, educatie en persoonlijke ontwikkeling.

In de kadernota Jeugd en Onderwijs 2017-2020, vastgesteld in juni 2017, staat waar de gezamenlijke ambities liggen. De 5 beleidsthema's vanuit de nota zijn inmiddels omgezet naar 3 inhoudelijke uitvoeringsthema's: Opgroeien en Opvoeden, Educatie, en Persoonlijke Ontwikkeling. De beleidsthema's Participatie, Preventie en Welbevinden zijn niet (meer) apart benoemd maar lopen door alle 3 inhoudelijke uitvoeringsthema's heen.

Eind 2019 starten we met het opstellen van een nieuwe Kadernota 2020-2023 die we in 2020 willen vaststellen. Uiteraard worden bij het opstellen van de nieuwe Kadernota de interne en externe partners nauw betrokken.

Doelstellingen

1. **Opgroeien en Opvoeden:** Iedereen heeft in principe een gelijke kans en dus recht op een goede start. Door gezamenlijke inzet realiseren we effectieve, sluitende en laagdrempelige opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning, -informatie en/of -advies aan ouders en hun jeugdigen. Hierbij wordt er extra ingezet op het voorkomen van een taalachterstand bij zowel kinderen als ouders.
2. **Educatie:** Iedere in Rijswijk wonende jeugdige heeft recht op zo passend mogelijk onderwijs en behaalt waar mogelijk een startkwalificatie. Daarom zetten we in op een breed en gevarieerd onderwijsaanbod. Ook zetten we, samen met de partners, in op een goede overdracht bij de overgang van de kinderen van voorschoolse periode naar basisonderwijs, basisonderwijs-voortgezet onderwijs en voortgezet onderwijs- (middelbaar) beroepsonderwijs. Het aantal thuiszitters of voortijdig schoolverlaters is zo minimaal mogelijk. Er is aansluiting met het bedrijfsleven en er is voldoende aanbod van stageplekken. Nauwe samenwerking binnen de driehoek onderwijs - bedrijfsleven (onder andere MKB) - sociale voorzieningen (onder andere het WerkgeverServicepunt) is hierbij essentieel.
3. **Persoonlijke ontwikkeling:** Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. Rijswijk kent een rijk verenigingsleven waar jeugdigen aan kunnen deelnemen. Daarnaast is er, in samenwerking met onze partners, een gevarieerd aanbod binnen en buiten schooltijd aan activiteiten voor jeugdigen.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator	realisatie 2018	streefwaarde 2019	2020	2021	2022	2023
A) Absoluut verzuim aantal per 1.000 leerlingen	23	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66
B) Relatief verzuim aantal per 1.000 leerlingen	306	49	46	44	42	40
C) Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)	2,6%	< 2,6%	< 2,4%	< 2,2%	< 2%	< 2%

Toelichting verplichte indicatoren

A) Absoluut verzuim

De verplichte indicator is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat niet staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is aangewezen als gegevensbron. De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2016-2017. Het aantal Rijswijkse absoluut verzuimers was toen 0,66 per 1000 leerlingen. Bij de realisatie 2018 is het daadwerkelijke aantal leerplichtige Rijswijkse leerlingen opgenomen dat in het schooljaar 2017-2018 op enig moment niet ingeschreven was op een school of onderwijsinstelling, dus niet per 1000 leerlingen.

B) Relatief verzuim

De verplichte indicator is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling maar deze niet of niet geregeld bezoekt. DUO is aangewezen als gegevensbron. De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2016-2017. Het aantal Rijswijkse relatief verzuimers was toen 49,09 per 1000 leerlingen.

Bij de realisatie 2018 is het daadwerkelijke aantal meldingen van relatief verzuim van leerplichtige Rijswijkse leerlingen opgenomen, dus niet per 1000 leerlingen.

C) Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)

De verplichte indicator is het percentage van het totaal aantal 12- tot 23-jarigen dat zonder startkwalificatie (minimaal diploma MBO2, Havo of VWO) het onderwijs verlaat. Ingrado/Duo is aangewezen als gegevensbron. De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2017-2018. Het percentage VSV-ers van de Rijswijkse VO/MBO-scholen was 2,4%. Bij de realisatie 2018 is het percentage Rijswijkse VSV-ers van het schooljaar 2017-2018 opgenomen.

Beleidsindicatoren, optioneel

Indicator	realisatie 2018	streefwaarde 2019	2020	2021	2022	2023
-----------	--------------------	----------------------	------	------	------	------

Indicator	realisatie 2018	streefwaarde 2019	2020	2021	2022	2023
Opvoeden en opgroeien						
voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie	112	112	150	150	150	150
Educatie						
Alle leerlingen hebben een passende onderwijsplek	geen passende plek voor 2 leerlingen	< 2 leerlingen hebben geen passende onderwijsplek	< 2 leerlingen hebben geen passende onderwijs plek	< 2 leerlingen hebben geen passende onderwijs plek	< 2 leerlingen hebben geen passende onderwijs plek	< 2 leerlingen hebben geen passende onderwijs plek
Persoonlijke ontwikkeling						
Elke reguliere school werkt samen met het Team Brede Impuls.	12	13	14	15	16	16
De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken.	6	7	8	8	9	9
De activiteiten van de Ontdekkers worden door gemiddeld 30 jeugdigen bezocht.	30	30	30	30	30	30
Alle reguliere basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van kinderrechten ambassadeurs	8	9	10	10	11	11
De Raad van jongeren- ambassadeurs geeft gevraagd en ongevraagd advies voor minimaal 3		3	4	5	6	7

Indicator	realisatie 2018	streefwaarde 2019	2020	2021	2022	2023
onderwerpen						
Alle Rijswijkse basisscholen nemen deel aan het praktijk verkeersexamen	15	12	14	15	16	18
Onderwijshuisvesting						
Daar waar de gemeente bouwweer is voldoen de gebouwen aan de normen frisse scholen B	8	9	9	9	9	9

Toelichting indicatoren

Onderdeel Opvoeden en opgroeien

Voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie

Om kinderen goed voor te bereiden op de basisschool én een eventuele taalachterstand te voorkomen worden peuters toegeleid naar de peuteropvang en de Voorschoolse educatie. De gemeente streeft ernaar dat 100% van de peuters met een geconstateerde taalachterstand de voorschoolse educatie op de Peuterspeelschool kan bezoeken. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende aantal peuterplaatsen op de Voorschoolse educatie zijn.

Onderdeel Educatie

Alle leerlingen hebben een passende onderwijsplek

Het streven is om voor elke leerling, in samenwerking met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en het Jeugdteam, een passend onderwijsplek te vinden. Hiermee wordt voorkomen dat leerlingen thuis komen te zitten.

Onderdeel Persoonlijk ontwikkeling

Elke reguliere school werkt samen met Team Brede Impuls

In het kader van de Brede Regeling Combinatiefuncties wordt intensieve samenwerking gestimuleerd tussen scholen en het Team Brede Impuls. Binnen zo'n samenwerkingsverband wordt een school- en/of wijkprogramma gerealiseerd op het gebied van natuur, taal, techniek, cultuur en sport. Het streven is dat iedere reguliere school (totaal 19 scholen) een samenwerkingsverband vormt met het Team Brede Impuls.

De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken

De Ontdekkers bieden het hele jaar door, zowel tijdens als na schooltijd en in de vakanties, een divers en laagdrempelig programma van kinder- en jeugdactiviteiten. Het streven is dat in alle wijken (totaal 11 wijken) van Rijswijk één of meerdere activiteiten plaatsvinden gedurende het jaar.

De activiteiten van de Ontdekkers worden door gemiddeld 30 jeugdigen bezocht
Deze indicator spreekt voor zich.

Alle reguliere basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van kinderrechten ambassadeurs
De Raad van kinderrechten ambassadeurs bestaat uit leerlingen van groep 7 van de Rijswijkse basisscholen. Het streven is dat alle reguliere Rijswijkse basisscholen (totaal 16 scholen) zijn vertegenwoordigd in de Raad.

De Raad van jongerenambassadeurs geeft gevraagd en ongevraagd advies voor minimaal 3 onderwerpen

De Raad van jongerenambassadeurs is in 2018 van start gegaan. Het streven is om de Raad onder andere meer en meer te gaan betrekken bij het vormgeven van het gemeentelijk beleid. Als indicator hiervoor is het aantal gevraagde en ongevraagde adviezen van de Raad gekozen.

Alle Rijswijkse basisscholen nemen deel aan het praktijk verkeersexamen

In het kader van het vergroten van de eigen verkeersveiligheid van kinderen kunnen scholen met de leerlingen van groep 7 meedoen aan het praktisch verkeersexamen met de fiets. Het streven is dat iedere Rijswijkse basisschool (totaal 16 scholen) deelneemt.

Onderdeel Onderwijshuisvesting

Daar waar de gemeente bouwheer is voldoen de gebouwen aan de normen frisse scholen B

Een frisse school is een schoolgebouw met een laag energiegebruik en een gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid. Er zijn 3 klassen. A=zeer goed; B=goed en C=acceptabel.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij de uitwerking van de Kadernota Jeugd en Onderwijs 2017-2020 in de inhoudelijke uitvoeringsthema's houden we telkens dezelfde uitvoeringsvraagstukken voor ogen. Deze zijn:

- samenwerking tussen de relevante partners
- spreken van één taal
- korte lijnen
- sluitend stelsel van voorzieningen

Voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en bevorderen van taalvaardigheid

Het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden vraagt om een vroegtijdige aanpak die op maat gesneden is. Het beheersen van de Nederlandse taal is hierbij een essentieel onderdeel. Daarom maken we samen met de partners zoals het onderwijs, de kinderopvang en de bibliotheek afspraken om de taalvaardigheid al vanaf jonge leeftijd te vergroten.

Peuters met een (dreigende) achterstand worden actief toegeleid naar de Voorschoolse educatie. De Voorschoolse educatie wordt vanaf 1 augustus 2020 uitgebreid van 10 naar 16 uur per week.

De Voorschoolse educatie loopt door in de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs. Met het onderwijs en de kinderopvang zullen (hernieuwde) prestatieafspraken worden gemaakt over

de resultaten van de voor- en voerschoolse educatie en de monitoring daarvan. Een doorgaande lijn en een goede overdracht maakt onderdeel uit van de afspraken. In het kader van Volwasseneneducatie biedt het ROC Mondriaan, in overleg met de gemeente, een educatieaanbod dat zich richt op lezen en schrijven voor laagtaalkundige volwassenen (NT1 en NT2). De gemeente stimuleert actief de toeleiding naar dit aanbod onder andere door het Taalhuis.

Passend onderwijs en voorkomen van schooluitval

Iedere leerling volgt zo passend mogelijk onderwijs. Meestal is dat een reguliere school. Maar soms is dat niet mogelijk of kan dit alleen met een jeugdhulp arrangement. Scholen hebben een goed zicht op de kinderen en kunnen problemen vroegtijdig signaleren. Het schoolmaatschappelijk werk verzorgt preventief en kortdurende hulp vervult de schakelfunctie tussen het onderwijs en het Jeugdteam. Binnen het Jeugdteam is voor iedere school een maatje aangewezen zodat er snel binnen de driehoek onderwijs-schoolmaatschappelijk werk-jeugdteam geschakeld wordt. Ook team leerplicht kan, indien nodig, een belangrijke preventieve taak binnen deze driehoek vervullen.

Samen met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het Jeugdteam en overige partners binnen het preventieve voorveld wordt ingezet op het (nog) sneller signaleren van mogelijke problemen en het maken van slimme combinaties waar passend onderwijs en passende jeugdhulp bij elkaar komen (bijvoorbeeld in de vorm van onderwijs-zorg-arrangementen (OJA's)).

We realiseren samen een dekkende zorg-onderwijs-structuur, zetten in op zo "thuisnabij onderwijs" als mogelijk is en dringen daardoor het aantal (dreigende) thuiszitters terug en voorkomen schooluitval.

Internationaal onderwijs

Door het schoolbestuur van de Europese School (ESH) is aangegeven dat er belangstelling is om een dependance van de ESH te vestigen in Rijswijk. Het College heeft een positieve grondhouding ten opzichte van deze aanvraag en is van mening dat de rekening voor het vestigen van de dependance van de ESH niet alleen bij Rijswijk neergelegd mag worden. In het regionale wethoudersoverleg is afgesproken dat de punten met betrekking tot de financiën en de spreiding in de regio worden ingebracht in het lobby gesprek dat de gemeente Den Haag namens de regio zal voeren met het Ministerie van OCW.

Rijswijk heeft daarnaast, in samenwerking met de eigenaar, de ambitie om op Kesslerpark een campus-milieu te ontwikkelen met mogelijk ook (internationaal) onderwijs. Eind 2019 heeft bovendien de private universiteit International Business School The Hague zich in Rijswijk gevestigd. We blijven de ontwikkelingen van de diverse internationale onderwijsinitiatieven op de voet volgen.

Onderwijs-arbeidsmarkt

In maart 2019 is een kwartiermaker onderwijs-arbeidsmarkt gestart waarmee de Gemeente Rijswijk extra wil inzetten op het versterken van de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven. De uitdagingen van de arbeidsmarkt van de toekomst en wat dit betekent voor het onderwijs (van basisonderwijs tot de beroepsgerichte opleidingen) vragen een andere aanpak. Om een goede impuls hieraan te kunnen geven is het noodzakelijk om na te gaan hoe de situatie in Rijswijk is.

De kwartiermaker brengt de specifieke problematieken die spelen in Rijswijk in kaart en onderzoekt op welke manier het bedrijfsleven, meer of anders dan tot nu toe, een plek kan krijgen binnen het onderwijsveld en hoe de (gemeentelijke) overheid hierbij een regierol kan vervullen die stimuleert, ondersteunt en/of coördineert.

Wij willen in elk geval het techniek onderwijs beter onder de aandacht brengen bij zowel jeugdigen als het (georganiseerde) bedrijfsleven. Ook de doorgaande lijn gericht op technisch onderwijs willen we, in samenwerking met de onderwijsinstellingen en potentiële werkgevers, versterken en aantrekkelijker maken. Daarnaast is het de nadrukkelijke wens om Rijswijkers met een afstand tot de arbeidsmarkt, in samenwerking met het onderwijs en het bedrijfsleven, weer aan het werk te helpen.

Brede Impuls Regeling

Voor 2020 breiden we de Brede Regeling Combinatiefuncties uit van 7,01 naar 8,7 fte ten behoeve van het versterken van het verenigingsleven. Gemeenten kunnen aan de Impuls meedoen met een percentage dat varieert van 60 tot 140% van het voor hen geldende normbedrag. Rijswijk gaat meedoen voor 100%, dit staat gelijk aan 8,7 fte. Jaarlijks is er de mogelijkheid tot bijstelling van het percentage. Door de uitbreiding van de fte uren is het mogelijk om de impulsregeling ook voor de doelgroep 0-4 en jongeren (14+) te realiseren.

De Ontdekkers

Het aanbod van de vakantieactiviteiten en het cursusaanbod blijft continue inspringen op de behoefte van de kinderen maar ook op trends. Er is veel aandacht om een gevarieerd programma aanbod aan te bieden. Om het aanbod te kunnen realiseren wordt samengewerkt met diverse lokale aanbieders op het gebied van sport, cultuur, natuur, taal, techniek en verkeer. De Ontdekkers hebben als doel dat de kinderen kennismaken, ontdekken, verdiepen, verbreden en verbinden. Hiermee worden de kinderen mede gestimuleerd om lid te worden van één van de lokale verenigingen.

Jeugdparticipatie

We hebben blijvende aandacht voor het betrekken van jeugdigen door maatschappelijke organisaties en instellingen. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin).

Ambassadeurs

Met de Raad van Kinderrechtenambassadeurs- en de Jongerenambassadeurs hebben we aandacht voor participatie en de rechten van kinderen en jongeren. De beide coaches van de ambassadeurs worden in 2019 getraind om via een bepaalde methodiek thema's met de Kinderrechten- en Jongerenambassadeurs en met leerlingen van de VO scholen uit te werken. Het doel is betrokkenheid van kinderen en jongeren in maatschappelijke vraagstukken creëren door hen gevraagd, maar ook ongevraagd advies te laten leveren aan het gemeentebestuur.

Onderwijshuisvesting

In overleg en in afstemming met de schoolbesturen maken we een Integraal Huisvestingsplan inclusief bijbehorend meerjaren investeringsplan. Doel hiervan is de ontwikkeling van een visie op de toekomstige onderwijshuisvesting, inclusief de visie op de vorming van Integrale Kind Centra (IKC's), Brede scholen en/of Buurthuis van de toekomst.

Uitgangspunten hierbij zijn

Programma Onderwijs

- de behoefte aan meer lokalen en niet zozeer scholen als gevolg van de voorspelde groei van aantal leerlingen;
- het creëren van gezonde, veilige en duurzame leer- en ontwikkelomgevingen.

Naast het voorzien in voldoende onderwijshuisvesting voor de bestaande basisscholen zetten we ons de komende jaren in op het realiseren van de tweede basisschool in Rijswijk Buiten (Montessorischool Parkrijk).

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Onderwijs		2018	2019	2020	2021	2022	2023
4010 Huisvesting scholen	Lasten	2.572	2.574	3.301	3.248	3.279	3.228
	Baten	190	115	44	59	59	59
Saldo		-2.383	-2.460	-3.258	-3.190	-3.220	-3.170
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	2.559	2.006	2.006	2.036	2.036	2.036
	Baten	825	97	121	121	121	121
Saldo		-1.735	-1.909	-1.885	-1.915	-1.915	-1.915
6500 Kinderopvang	Lasten	655	672	679	656	657	653
	Baten	2					
Saldo		-653	-672	-679	-656	-657	-653
Totaal Lasten		5.787	5.253	5.986	5.940	5.971	5.917
Totaal Baten		1.017	212	165	179	179	179
Saldo Onderwijs		-4.770	-5.041	-5.821	-5.761	-5.792	-5.738

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Investerings

Onderwijs	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
1e inrichting onderw.leerpakk.en meub.9e,10e en 11e gr. IKC Buitenrijck		53						
4010 Huisvesting scholen		53						

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Cultuur

Het gemeentelijk cultuurbeleid is opgenomen in de Cultuurvisie 2016-2030 'Rijswijk vrij gedacht'. Cultuur heeft waarde voor Rijswijk en haar inwoners. Het verruimt het gezichtsveld en draagt bij aan ontwikkeling. Cultuur is mooi om te maken en beleven. We zijn zuinig op de brede culturele voorzieningen in onze gemeente, met de Bibliotheek aan de Vliet, Museum Rijswijk, de Rijswijkse Schouwburg, Trias centrum voor de kunsten maar ook de andere culturele organisaties en het verenigingsleven.

Naast de waarde van cultuur op zich, gaat het juist ook om de bijdrage van cultuur aan de Rijswijkse samenleving. De ambitie is om kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en economie van Rijswijk. Cultuur biedt inwoners de gelegenheid tot ontmoeting en meedoen. En het zorgt voor binding met de omgeving en elkaar. Omdat het bijdraagt aan het welbevinden willen wij graag dat meer inwoners gebruik (kunnen) maken van culturele voorzieningen. Wij hechten aan een laagdrempelig en toegankelijk aanbod en leggen nadrukkelijker de verbinding met zorg en welzijn. Ten aanzien van cultuur zijn er ook een aantal wetten voor de gemeente van belang. Die hebben verband met het bibliotheekwerk, de lokale omroep en behoud en beheer van cultureel erfgoed.

Sport

Sport heeft van oudsher een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale cohesie, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het realiseren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en de participatie van kwetsbare inwoners, sterk veranderd. De gemeente zet mede met de nota Sport en Bewegen, het lokaal sportakkoord en de uitvoeringsagenda Gezondheid en Sport in op het vergroten van de deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving en de bestrijding van eenzaamheid. We leggen hierbij de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk, op preventie en op zoveel mogelijk voorkomen in plaats van genezen. De uitvoeringsagenda Gezondheid en Sport vormt de basis om de doelstellingen te bereiken. Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelen als sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken. Gekeken wordt of het mogelijk is om met de sportverenigingen te kunnen komen tot buurthuizen van de toekomst. Bijzondere aandacht krijgt de duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden en onderhoud van de binnensport accommodaties.

Doelstellingen Cultuur

De Cultuurvisie gaat uit van de volgende zes beleidspijlers, die samen met onze partners verder worden ingevuld met acties:

- Clustering en samenhang: Door het stimuleren van afstemming en samenwerking worden krachten meer gebundeld en samenhang gecreëerd. Ook het clusteren van activiteiten en voorzieningen draagt naast een betere benutting bij aan zichtbaarheid.

- Vrijheid creativiteit in openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening: Het bieden van ruimte aan nieuwe en tijdelijke initiatieven.
- Aanbod voor jeugd en jongeren: Het aansluiten van het aanbod op de behoeften van jeugd en jongeren.
- Cultuureducatie: Het stimuleren van kunst- en cultuureducatie, voor met name jeugd en jongeren, om bij te dragen aan hun brede vorming en de creativiteit van de samenleving. Het gaat zowel om binnenschools cultuuronderwijs als een toegankelijk aanbod in de vrije tijd.
- Ouderen en cultuur: Het benutten van het potentieel van vitale ouderen en het bereiken van kwetsbare ouderen om bij te dragen aan hun betrokkenheid bij en in de samenleving.
- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur: Het bekend en meer zichtbaar maken van het lokale erfgoed bij de inwoners van de gemeente en de regio.

Sport

Het stimuleren van deelname van de Rijswijkse bevolking aan sport, door het in stand houden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren. De Nota Volksgezondheid is geactualiseerd waarbij meer dan voorheen de verbinding met sport wordt gemaakt. Samen met de door de sportraad opgestelde Nota Sport en Bewegen en het lokaal sportakkoord vormt dit het kader voor het sport- en volksgezondheid beleid. Na behandeling in de raad staan de uitgangspunten voor lokaal gezondheidsbeleid en de verbinding met sport vast. Deze uitgangspunten worden vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda in samenwerking met partners uit Rijswijk op het terrein van sport en gezondheid. De belangrijkste thema's hierbij zijn:

1. Inclusief sporten en bewegen - iedereen kan meedoen
2. Positieve sportcultuur - leuk, veilig, eerlijk en zorgeloos sporten en bewegen
3. Duurzame sportinfrastructuur
4. Vitale aanbieders - maatschappelijke verenigingen toekomstbestendig
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen - Rijswijkse jeugd meer laten bewegen en sporten
6. Ontwikkeling van buurthuis van de toekomst om de verenigingen een centrale functie in de wijk te geven.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator	Realisatie	Streefwaar de 2019	2020	2021	2022	2023
Percentage niet-sportende Rijswijkers	59%	36,1%	36,1%*	36,1%*	36,1%*	36,1%*

(*) Percentage gebaseerd op de beweegnorm NNGB gezondheidsmonitor 2016.

Deze waarden komen uit de gezondheidsmonitor. De meest recente zijn uit 2016. De metingen in de gezondheidsmeter zijn veranderd (andere sporten en andere doelgroep) waardoor de verwachtingen anders zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Cultuur

We geven samen met onze partners uitvoering aan de Cultuurvisie, waarbij we bij de thematische pijlers de uitgangspunten samenwerking, innovatie en vraaggericht voor ogen houden. Ook willen we cultuur en maatschappelijke vraagstukken verder met elkaar verbinden en hechten daarbij aan aanbod in de wijken. We richten ons op een laagdrempelig en toegankelijk cultuuraanbod. De verbinding met welzijn komt ook terug in de welzijnsnota, die in de maak is. Bij de subsidiëring van structurele en eenmalige activiteiten, waarmee we culturele voorzieningen faciliteren, hebben we hier nadrukkelijk aandacht voor. De afspraken met de vier grote culturele instellingen (Bibliotheek aan de Vliet, Museum Rijswijk, de Rijswijkse Schouwburg en Trias, centrum voor de Kunsten) geven hun bijdrage aan de visie en de invulling aan de uitgangspunten weer.

De samenwerking tussen partijen in de culturele sector, maar ook met andere partners, krijgt verder vorm. Zo bereiden de bibliotheek en Trias zich voor op de verhuizing naar het Huis van de Stad en de samenwerking aldaar met Welzijn Rijswijk. In de regio wordt deelgenomen aan een proeftuin in het kader van het (cultureel) Regioprofiel Haaglanden, die voortkomt uit een vraag van het ministerie van OCW. We continueren de ondersteuning van de programma's voor kunst- en cultuureducatie, waaraan Rijswijkse basisscholen meedoen.

In 2020 wijst het Commissariaat voor de Media opnieuw voor vijf jaar een lokale publieke media-instelling voor Rijswijk aan. De gemeente verzorgt haar wettelijk aandeel in de bekostiging van de lokale omroep (nu: Stichting Omroep Rijswijk).

We faciliteren de bibliotheek bij het verder uitvoeren van de gebiedsfuncties. Hierbij kijken we naar de samenstelling en kenmerken van de diverse wijken in relatie tot behoefte en inzet. We zetten in op het 'zichtbaar maken' van cultuur en het cultureel erfgoed. Voorbeelden hiervan zijn de Kloosterlocatie RijswijkBuiten, Churchilllaan, tentoonstellingen in het Museum Rijswijk en bij de herziening van de visie op de Landgoederenzone.

Sport

Wij willen volksgezondheid en sport verder met elkaar verbinden. Dit moet leiden tot een groter bereik, meer sportende inwoners en het beter behalen van onze ambities. Als uitgangspunt hanteren wij de ambities vanuit de nota sport en bewegen, deze zijn:

- Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen;
- De Rijswijkse sportinfrastructuur is sterk, open en toegankelijk;
- Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van de topsport(beleving).

Deze ambities worden gecombineerd met de ambities uit het sportakkoord. Om deze ambities te verwezenlijken, zijn verschillende uitvoeringsrichtingen bedacht. In een gezamenlijke uitvoeringsagenda met volksgezondheid worden deze verder geconcretiseerd. Speerpunten die als eerste verkend worden, zijn de positionering van een Rijswijkse Sportraad, de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoorde sportverenigingen en een aantrekkelijke en veelzijdige activiteiten omgeving.

Onder het bevorderen van een gezonde leefstijl vallen voedingsvoorlichting en wijkgerichte naschoolse sportactiviteiten. Om het percentage basisschoolleerlingen met overgewicht te laten

dalen stellen we een voedingsvoorlichting programma op in combinatie met het aanbieden van meerder momenten om te sporten onder begeleiding in de wijk.

Gestart wordt met de bouw van een sportcomplex aan de Burgemeester Elsenlaan. Hiermee realiseren wij een sportcomplex dat voldoet aan de eisen van deze tijd en aansluit bij de duurzaamheidsambitie van de gemeente. Het sportcomplex kan een verbindende functie in de wijk gaan spelen. Naast de sporthallen beschikt het sportcomplex ook over een budo- en krachttrainingruimte en twee horecavoorzieningen.

We starten een pilot voor een Buurthuis van de Toekomst. Het gaat daarbij om het samenbrengen van maatschappelijk partners op basis van de vraag vanuit de wijken waarbij de functie wordt gevestigd in gemeentelijk vastgoed. We inventariseren welke beoogde samenwerkingen er zijn en faciliteren dat als gemeente.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sport, Cultuur en Recreatie		2018	2019	2020	2021	2022	2023
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.457	1.478	1.296	1.296	1.296	1.296
	Baten						
Saldo		-1.457	-1.478	-1.296	-1.296	-1.296	-1.296
5300 Sport	Lasten	2.285	2.448	3.017	3.055	3.576	3.510
	Baten	1.327	1.283	1.353	1.353	1.353	1.353
Saldo		-958	-1.165	-1.664	-1.702	-2.223	-2.157
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.407	2.223	2.225	2.224	2.221	2.219
	Baten	133	7	7	7	7	7
Saldo		-2.274	-2.216	-2.218	-2.217	-2.213	-2.212
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	837	904	879	873	873	873
	Baten	11					
Saldo		-826	-904	-879	-873	-873	-873
5800 Speeltuinwerk	Lasten	629	364	399	447	468	471
	Baten						
Saldo		-629	-364	-399	-447	-468	-471
Totaal Lasten		7.615	7.417	7.816	7.896	8.434	8.369
Totaal Baten		1.471	1.290	1.360	1.360	1.360	1.360
Saldo Sport, Cultuur en Recreatie		-6.144	-6.127	-6.456	-6.536	-7.074	-7.008

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Investerings

Sport, Cultuur en Recreatie	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Div.invest.voortvloeiend uit meerjr.onderh.plan sportparken 2020	33							
Div.invest.voortvloeiend uit meerjr.onderh.plan sportparken 2021			33					
Div.invest.voortvloeiend uit meerjr.onderh.plan sportparken 2022					33			
Div.invest.voortvloeiend uit meerjr.onderh.plan sportparken 2023							33	
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	97							
Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg	54							
Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder	78							
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	330							
Vervanging top laag veld 306 Sportpark Hoekpolder			40					
5300 Sport	592		73		33		33	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2020	200							
Herinrichten speelplekken in de wijk 2021			200					
Herinrichten speelplekken in de wijk 2022					200			
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023							200	
Vervanging hekwerken 2020	15							
Vervanging hekwerken 2021			15					
Vervanging hekwerken 2022					15			
Vervanging hekwerken 2023							15	
5800 Speeltuinwerk	215		215		215		215	

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

In Rijswijk moet iedereen mee kunnen doen in en aan de samenleving. Vitale, zelfredzame inwoners die meedoen in een sociaal veilig en vitale samenleving. Dat is ons ideaal. Uitgangspunt is dat inwoners hierin hun eigen verantwoordelijkheid hebben en ook moeten nemen. Tegelijkertijd kunnen zij, als dat (even) niet gaat, hiervoor een beroep doen op hun sociale netwerk of rekenen op (tijdelijke) ondersteuning van de gemeente en haar netwerkpartners.

We zetten dan ook in op de verdere ontwikkeling van een toegankelijk zorg- en welzijn landschap. Zo maken we het (mede) mogelijk dat inwoners een netwerk kunnen opbouwen, dan wel uitbreiden, zetten we in op preventie en welzijn om kleine (zorg)problemen en ongemakken te voorkomen ofwel klein te houden en bieden we zorg en ondersteuning als inwoners daar (tijdelijk) een beroep op moeten doen.

Centraal staat hierbij dat we steeds meer inzetten op preventie en vroegsignalering, zodat we problemen zo vroeg mogelijk ontdekken. Dit doen we het liefst zo dicht mogelijk bij de inwoners, dus vanuit de wijken en buurten.

Toegang en kosten in de zorg

Het begrotingsjaar 2020 staat in het teken van de borging van de gerealiseerde veranderingen en het voortzetten van de transformatie in het Sociaal Domein. De overheveling van de taken op het gebied van zorg, jeugd en werk heeft plaatsgevonden, de uitdaging ligt nu in het organiseren van een toekomstbestendige keten in de volle breedte van het Sociaal Domein. Daarnaast is het nodig nu in te zetten op het betaalbaar houden van zorg en (meer) grip te krijgen op de toegang van zorg.

Hoewel hier al stappen in zijn gezet, is dit transformatieproces nog niet afgerond. Veel inzet is nu nog gericht op het verlenen van individuele en specialistische zorg en minder op het voorkomen van problemen door meer gebruik te maken van algemene voorzieningen. Ook zit er spanning bij de overgang tussen de Jeugdwet en de Wmo en werken de zorgaanbieders en maatschappelijke partners nog niet altijd zo samen als we graag zouden willen. Daar is winst te behalen.

Waar we eerst stuurden op activiteiten en productie, zal dit vanaf 2019 voor de Wmo en vanaf 2020 voor Jeugd vooral op resultaten en maatschappelijke effecten zijn. Daarom formuleren we straks 'wat' we willen bereiken en niet 'hoe' dit moet worden vormgegeven.

Voor de inkoop betekent dit dat we samen met de regiogemeenten in H4- en H10-verband resultaatgericht gaan inkopen. Om te kunnen meten wat de effecten van de veranderingen zijn, voeren we periodiek een monitor Sociaal Domein uit en bewaken we de uitkomsten zodat we waar nodig tijdig kunnen bijsturen.

Toegang tot zorg en informatie moet helder en dichtbij zijn. Tegelijkertijd beogen we doelmatig en doeltreffend te werken, zodat de zorg betaalbaar blijft. Als de eigen omgeving en algemene voorzieningen niet toereikend zijn, verliezen wij onze inwoners met een ondersteuningsbehoefte niet uit het oog. Het gaat erom de juiste hulp op maat te bieden, zodat inwoners zo snel mogelijk, zo dichtbij mogelijk en zo effectief mogelijk geholpen worden. Op basis van deze uitgangspunten werken we verder aan de doorontwikkeling van de Toegang en stellen hiertoe een koersdocument op.

Welzijn

In 2020 investeren we verder in de eigen kracht en zelfredzaamheid van onze inwoners en hun omgeving. Waar die (tijdelijk) tekort schieten, zorgen wij voor laagdrempelige en vrij toegankelijke voorzieningen.

De voorzieningen zijn gericht op preventie, vroegsignalering, het versterken van de zelfredzaamheid en het verminderen van de behoefte aan zwaardere en duurdere vormen van zorg. Zorg blijft beschikbaar voor inwoners die het echt nodig hebben.

We zetten in op het welzijn van Rijswijkers, omdat we het belangrijk vinden dat iedereen erbij hoort en mee kan (blijven) doen in de samenleving. . Als gemeente gaan we er vanuit dat inwoners zelf hun verantwoordelijkheid en de regie daarbij nemen en daarbij, indien nodig, hun eigen netwerk inschakelen.

De Rijswijkse samenleving draait op sociale netwerken. De gemeente zet in op het versterken en uitbouwen van die netwerken. Vrijwilligers en mantelzorgers worden ondersteund en waar nodig helpen we sociale netwerken te creëren. We zetten in op het versterken van het verenigingsleven in Rijswijk, (zie ook programma Onderwijs & Cultuur), het doen van vrijwilligerswerk, mantelzorg en/of het lid worden van clubs en verenigingen ten behoeve van het op – /of uitbouwen van een stevig netwerk voor inwoners.

Doelstellingen:

Binnen het programma Sociaal Domein kiezen we voor drie thema's met bijbehorende ambities en acties:

- **Het leiden van een zelfstandig leven**

Inwoners kunnen langer zelfstandig wonen, voelen zich daar verantwoordelijk voor en organiseren zelf en/of samen met hun eigen netwerk oplossingen voor belemmeringen die zij in hun leven tegenkomen. Waar dit niet lukt, kunnen professionele partijen hulp en ondersteuning bieden. Inwoners houden daarbij zoveel mogelijk zelf de regie. Het resultaat van de ondersteuning moet zijn dat inwoners hierdoor mee blijven doen aan de samenleving.

We voorkomen dat mensen door financiële problemen in een sociaal isolement terecht komen en bieden ondersteuning bij het vinden van een betaalde baan. Met werkgevers zoeken we actief naar kansen op de arbeidsmarkt. Inwoners die niet in staat zijn om betaald werk te verrichten, zijn maatschappelijk actief en hebben een zinvolle dagbesteding. Omdat taalvaardigheid een belangrijke rol speelt bij het zelfstandig kunnen leven, willen wij dat al onze inwoners de Nederlandse taal op ten minste het basisniveau beheersen.

Inwoners met een laag inkomen en/of schulden vinden snel hun weg naar hulp, zodat problematische schulden worden voorkomen en zij weer grip krijgen op hun eigen financiën. Uitgangspunt is dat werken altijd de beste manier is om uit armoede te komen.

Landelijke inclusie agenda

De ambitie van het VN-Verdrag (2016) is een inclusieve samenleving. In een inclusieve samenleving zijn er geen speciale voorzieningen voor mensen met een beperking. Alle voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen en iedereen kan er zelfstandig gebruik van maken. Inclusieve beleidsvorming raakt alle beleidsterreinen, ook buiten het Sociaal Domein en is hiermee een breed gedeelde verantwoordelijkheid.

In de huidige situatie is er geen vastgesteld beleid en voor een inclusieve samenleving is er nog veel te doen. De belangrijkste (beoogde) opbrengst van inclusieve beleidsvorming is betere participatie en het vergroten van de zelfredzaamheid van mensen met een beperking.

Met een inclusieve samenleving richten we ons ook op een sociaal veilige stad. We vinden het van groot belang dat iedere inwoner onbelemmerd en veilig zichzelf kan zijn in Rijswijk.

- **Opgroeien in een veilige omgeving**

Kinderen hebben de mogelijkheid om in een veilige en gezonde thuissituatie op te groeien. Die verantwoordelijkheid ligt in de eerste plaats bij ouders en wij bieden daar (tijdelijk) ondersteuning bij als dat nodig is. Wij streven ernaar dat alle jeugdigen in Rijswijk zich binnen hun eigen mogelijkheden ontwikkelen en opgroeien tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin/Jeugdteam werkt preventief en kostenbewust. In kwetsbare situaties wordt altijd passende en waar nodig specialistische hulp geboden, die zo goed mogelijk aansluit bij de normale gezinsstructuur. Daarbij laten en beleggen we primaire verantwoordelijkheden zoveel mogelijk waar ze horen te liggen.

Het jeugdteam kan zelf ambulante hulpverlening of ondersteuning bieden, maar indien nodig verwijzen zij door naar gespecialiseerde hulp.

- **Meedoen in een gezonde samenleving**

Inwoners doen naar vermogen mee, kijken naar elkaar om en zetten zich actief in voor anderen. Het aantal mensen dat zich vrijwillig inzet neemt toe en vrijwilligers worden voldoende ondersteund. We versterken het verenigingsleven. Mantelzorgers kunnen hun leven combineren met het bieden van zorg en voelen zich daarvoor gewaardeerd. Een gezonde leefstijl draagt bij aan het langer zelfstandig kunnen wonen. Wij informeren onze inwoners actief en op een positieve manier hoe zij gezond kunnen blijven leven.

Alle inwoners moeten zich veilig voelen in hun woon- en leefomgeving. Wij zetten daarom in op tijdige herkenning van geweld in huiselijke kring. Betrokkenen en hun omgeving weten waar zij terecht kunnen met hun signalen, zodat huiselijk geweld zo snel mogelijk wordt gestopt en verder geweld duurzaam voorkomen. Daarnaast werken we aan een inclusieve gemeente en zorgen we ervoor dat ons beleid erop gericht is dat iedereen veilig en onbelemmerd zichzelf kan zijn in Rijswijk.

Een toenemend aantal van onze inwoners geeft aan zich in meer of mindere mate eenzaam te voelen. Door alert te zijn op signalen van (dreigende) eenzaamheid en het taboe op eenzaamheid te doorbreken zorgen we ervoor dat minder mensen zich eenzaam voelen.

Binnen het programma Zorg/Sociaal Domein zijn wij ons ervan bewust dat de beschikbare middelen binnen het Sociaal Domein onder druk staan. Wij zijn actief op zoek naar mogelijkheden om de efficiency in de dienstverlening te optimaliseren.

Indicatoren

Verplichte indicatoren Besluit Begroting en Verantwoording

Indicator	Realisatie 2018	Peiljaar	Streef 2018	2019	2020	2021	2022	Eenheid	Bron
Banen	1.000,7	2018	>	>	>	>	>	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	1,72	2015	<	<	<	<	<	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	9,38	2015	<	<	<	<	<	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	65,4	2018	>	>	>	>	>	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS
Werkloze jongeren	2,04	2015	<	<	<	<	<	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstands-uitkering	42	2018	<	<	<	<	<	Aantal per 1.000 inwoners 18 jr. eo	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	34,6	2018	>	>	>	>	>	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	11	2018	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS

Jongeren met jeugd-bescherming	09	2018	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugd-reclassering	0,4	2018	<	<	<	<	<	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
Cliënten met een maatwerk-arrangement WMO	65	2018	<	<	<	<	<	Aantal per 1.000 inwoners	GMSD

Wat gaan we er voor doen?

1. Het leiden van een zelfstandig leven

Inkomen (Participatiewet)

- We evalueren het terug- en invorderingsbeleid en wij herijken het huidige beleid. Wij stellen hiervoor een nota op en nieuwe beleidsregels.
- Wij hebben in 2019 het nieuwe handhavingsbeleid vastgesteld. Onderdeel hiervan was het nieuwe controleplan. In 2020 evalueren wij dit nieuwe controleplan.
- Wij onderzoeken de consequenties van het wetsvoorstel tot wijziging van het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz) stellen, indien nodig, beleid op en/of nemen maatregelen.

Iedereen aan het werk

- In 2020 richten we ons op de nieuwe Kadernota 2021-2025, die we in samenwerking met de betrokken partijen, zoals BBR, de LSA partners, regiogemeente Haaglanden, ROC Mondriaan en Sociaal domein vormgeven om zo tot een integraal plan en doelstellingen te komen. We analyseren en evalueren de Kadernota 2016-2020 (Samen) werken aan werk en gebruiken de resultaten voor de Kadernota 2021-2025.
- In 2020 zetten we in op uitstroom naar werk via de doorontwikkeling van het SROI-beleid, het LSA en de aanpak statushouders. Tevens zetten we in op uitstroom naar werk door de samenwerking met de BBR te intensiveren.
- We vinden het belangrijk dat jongeren een goede start maken op de arbeidsmarkt. Een startkwalificatie is daarvoor essentieel. Om de jongeren nog beter in beeld te krijgen, zetten we een PRO/VSO-monitor op. We zoeken samen met het ROC Mondriaan naar de aansluiting tussen het entree-onderwijs en de arbeidsmarkt door middel van de ontwikkeling van leerroutes en de Pilot Praktijkleren
- We gaan uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van Rijswijkers bij het vinden van werk en sluiten hierbij aan op de Participatiewet. Voor de inwoners die hier ondersteuning bij nodig hebben, werken we toe naar een integrale aanpak. We zoeken hiervoor aansluiting bij de partners binnen het Sociaal Domein om te zorgen voor goede randvoorwaarden om de inwoners naar mogelijkheden maximaal te laten participeren.

Ondersteuning vanuit de Wmo

- Per 2019 kopen we binnen de Wmo niet meer per product maar resultaatgericht in. In 2020 evalueren we de eerste periode van het resultaatgericht indiceren en werken.
- De uitvoering van doelgroepenvervoer wordt gemonitord op efficiëntie, kosten en kwaliteit.
- Per 1 januari 2020 wordt de BOPZ omgezet naar drie nieuwe wetten: de Wvvgz, de WZD en de Wet forensische zorg. De gemeente krijgt met de invoering van de Wvvgz meer taken dan onder de BOPZ. Het gaat daarbij om het bieden van de mogelijkheid voor burgers (en professionals) om hun zorgen te melden, het uitvoeren van een verkennend onderzoek ter voorbereiding op het aanvragen van een zorgmachtiging, het horen van betrokkene bij het voorbereiden van een crisismaatregel (voorheen IBS) en het organiseren van een regio-overleg met gemeenten, OM, Politie en de geneesheer-directeur. Deze nieuwe taken worden in 2020 geïmplementeerd en uitgevoerd. Daarnaast zetten we in op verbetering van de ketensamenwerking voor deze doelgroep.
- In 2020 werken we samen met de regio aan de doorontwikkeling van Beschermd Wonen gebaseerd op de visie van Dannenberg zoals vastgesteld in de Regionale Beleidsvisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018 – 2020.
- We zoeken naar mogelijkheden voor ouderen om wonen en zorg te combineren.

Armoede- en schuldenbeleid

- We stellen het pakket van maatregelen dat uit het armoedeonderzoek van 2019 kwam bij. De basis van het pakket van maatregelen is een meer integrale aanpak gericht op het ondersteunen van inwoners om duurzaam uit de armoede te komen en dus te blijven. De huidige ondersteunende voorzieningen zijn hier aanvullend op. Voor deze doorontwikkeling van het armoedebelijd werken we samen met onze maatschappelijke partners. Het pakket van maatregelen wordt geborgd in de kadernota aanpak armoede en de kadernota aanpak schulden voor de komende jaren.
- We werken aan een effectievere inzet van bewindvoering bij problematische schulden. Het Financieel Servicepunt maakt samenwerkingsafspraken met bewindvoerders over de inzet van bewindvoering en ondersteuning naar (zoveel mogelijk)financiële zelfredzaamheid voor inwoners met problematische schulden. We monitoren de uitkomsten en sturen bij waar nodig.

2. Opgroeien in een veilige omgeving

Preventie

- Voor ouders en jeugdige gaan we meer inzetten op het voorkomen van problemen door meer gebruik te maken van algemene voorzieningen. Om de transformatie succesvol te kunnen voortzetten, moeten wij, maar ook onze partners anders denken en werken. Onze rol gaat veranderen. Waar we eerst stuurden op activiteiten en productie, zal dit vanaf 2020 voor wat betreft de algemene voorzieningen jeugd vooral zitten op samenwerkingen en resultaten. Van de professionals verwachten wij dat zij samen met elkaar en onze inwoners in samenhang oplossingen organiseren. Partners hebben met elkaar een plan van aanpak gemaakt waarin 3 thema's centraal staan: Ontwikkeling,

Opgroeien en Omgeving. Voor elk thema zijn doelen geformuleerd en hieraan zijn samenwerkingen en acties verbonden. De gemeentelijke rol verandert hierbij; we voeren niet de regie per organisatie, maar per thema en of doelen worden behaald.

- We blijven preventieve zorg, jeugdgezondheidszorg en pedagogische ondersteuning bieden die optimaal aansluit bij de ondersteuningsbehoefte van ouders en kind. Door vroegtijdig oog te hebben voor risicofactoren zoals werkloosheid, schulden, armoede en geweld en te zorgen voor een samenhangende aanpak, kunnen we sneller inspelen op de behoefte van jeugd en ouders. Centraal staat de eigen kracht van het gezin en het eigen netwerk.

Lokale ontwikkelingen jeugdhulp

- Wij stimuleren en faciliteren meer en betere samenwerking met en tussen onze maatschappelijk partners in het Sociaal Domein. Zo kunnen we passende zorg bieden, licht waar het kan, zwaarder waar nodig. De verbinding met preventieve partners en de samenwerking wordt steeds verder vorm gegeven.
- We zetten in op de verdere verbinding onderwijs/zorg met een verbetercyclus onderwijs/zorg, de inzet van maatjes die vanuit het jeugdteam gekoppeld zijn aan de scholen en snel kunnen schakelen met de schoolmaatschappelijk werker en op de verbinding tussen (passend)onderwijs en ingekochte jeugdhulp.
- We organiseren zorg dichterbij en zetten in op het versterken van de samenwerking tussen het jeugdteam en huisartsen en de herinrichting van het voorliggend preventief veld.
- We implementeren een toekomstplan vanaf 16,5 jaar bij het jeugdteam en jeugdhulpaanbieders, met als doel een goede aansluiting van de hulpverlening waarbij de klant niet tussen wal en schip valt (18-/18+).
- We borgen lokale en regionale innovaties binnen onze organisatie en bij onze ketenpartners.
- In 2020 zal de regionale transformatie van de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming en jeugdreclassering) verder vorm krijgen in de samenwerking tussen de Gecertificeerde Instellingen en het jeugdteam (Beter Samenspel).
- De opbrengsten van het regionale programma Jeugdhulp in gezinsvormen wordt (op onderdelen) lokaal geborgd.

Inkoop Specialistische Jeugdhulp 2020-2024

- We sturen op resultaat en een goede balans tussen kwaliteit, innovatie en budget. Daarvoor wordt de specialistische en hoogspecialistische jeugdhulp met de regio H10 voor de periode 2020-2024 resultaatgericht ingekocht. Aanbieders zijn verantwoordelijk voor het behalen van resultaten van de hulp - de dialoog hierin tussen aanbieder en jeugdteam is belangrijk. Per 1-1-2020 worden jeugdigen doorverwezen met gebruikmaking van ondersteuningsprofielen, en een omschrijving van het beoogde resultaat. Wet bieden maatwerk voor jeugdigen en gezinnen en werken met één verantwoordelijke aanbieder. De resultaatgerichte financieringssysteem wordt voor de gehele H10 voor zowel specialistische jeugdhulp als hoogspecialistische jeugdhulp stapsgewijs ingevoerd. Door in 2020 te verwijzen aan de hand van profiel-intensiteit-combinaties, maar te bekostigen op basis van PxQ, kunnen we in 2020 zowel de ontwikkeling van inhoudelijke aspecten van het nieuwe stelsel als realistische tarieven voor de nieuwe profiel-intensiteit-combinaties monitoren.

Governance regionale samenwerking en andere transformatieopgaven

- Ten behoeve van de besluitvorming over de governance Inkoop H10 hebben de H10-gemeenten een onderzoek laten uitvoeren. Het advies dat hieruit is gekomen, is om de bestaande GR Bedrijfsvoeringsorganisatie als juridische basis voor onbepaalde tijd te continueren, maar wel een aantal verbetermaatregelen door te voeren. In 2020 gaan we aan de slag met deze verbetermaatregelen en aanverwante aanbevelingen voor de uitvoering.
- Naast de inkoop 2020-2024 zijn er meer transformatieopgaven waarin we regionaal samenwerken, zoals vakmanschap professionals, meer kinderen zo thuis mogelijk opgroeien.

Aanpak Huiselijk geweld

- We zetten in op een goede samenwerking in de keten van Huiselijk Geweld. Ketenpartners werken samen aan twee doelen: eerst zorgdragen voor directe veiligheid en daarna samenwerken aan duurzame veiligheid. Door middel van preventie en vroegsignalering wordt geweld zo veel mogelijk voorkomen. Als er toch sprake is van geweld wordt dit duurzaam gestopt en ingezet op het voorkomen van recidive, door meer de focus te leggen op de oorzaken en achterliggende risicofactoren van huiselijk geweld. We bieden continuïteit van zorg en ondersteuning, zolang dit nodig is. Rijswijkers op een wachtlijst blijven in beeld en daar wordt contact mee gehouden.

3. Meedoen in een gezonde samenleving

Meedoen aan de samenleving en je er veilig thuis voelen is van groot belang voor het welbevinden van inwoners. Daarom zetten we in op (betaald) werk. Werk is immers het beste medicijn om zelfredzaam te zijn. Voor inwoners voor wie de stap naar een betaalde baan in een keer te groot is, zoeken we op maat naar kansen en mogelijkheden. Ook zetten we in op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport om het welzijn van inwoners te vergroten.

- Wij onderzoeken de huidige participatiegraad van inwoners op trede 1 en 2 van de participatieladder. Aan de hand van dit onderzoek stellen wij een businesscase op om te komen tot participatie van de inwoners op trede 1 en 2.
- In het verlengde hiervan herijken wij het beleid tegenprestatie.
- Om maatschappelijke uitdagingen zoals een tolerante samenleving en toenemende eenzaamheid het hoofd te bieden, gaan we in gesprek met betrokkenen, vrijwilligers, betrokken inwoners en organisaties om de lokale aanpak van eenzaamheid, regenboog- vrijwilligers en mantelzorgbeleid zo goed mogelijk vorm te geven. Dit wordt uitgewerkt in de Brede Welzijnsnota. De Rijswijkse samenleving draait op vrijwilligers, clubs en verenigingen. Zij zijn belangrijk bij het opbouwen, onderhouden en uitbreiden van sociale netwerken. We zetten dan ook in op het versterken van het verenigingsleven en het uitbreiden van het aantal vrijwilligers. Dit wordt uitgewerkt in de Brede Welzijnsnota.

Vrijwilligers

- Met vrijwilligers gaan we in gesprek over de ondersteuning en waardering die zij nodig hebben bij, en voor al het goede werk dat zij doen. Daarnaast blijven we onze aandacht

richten op het bereiken van potentiële vrijwilligers in samenwerking met het vrijwilligerscentrum.

- Dit onderwerp wordt meegenomen in de Brede Welzijnsnota.

Inclusiviteit/Regenboogbeleid

- Bepaalde thema's in Rijswijk die aandacht behoeven (bijv. eenzaamheid, LHBTIQ+, mantelzorg en vrijwilligers) hebben samenhang met het welzijnswerk in Rijswijk. Dit jaar wordt er een brede welzijnsnota opgesteld als uitwerking van het coalitieakkoord. De thema's worden uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

Op het gebied van Welzijn wordt de komende jaren verder gewerkt aan een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap ten opzichte van de uitvoeringsorganisaties binnen het Sociaal Domein in Rijswijk. Dit geldt ook voor Welzijn Rijswijk. Voor de opdrachtverstrekking 2020 en verder geldt dat er resultaatgericht gewerkt gaat worden, waarbij de door Welzijn Rijswijk te leveren prestaties moeten bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente Rijswijk.

Volksgezondheid

- Het bestuur van de gemeente Rijswijk vindt een goede gezondheid van haar inwoners belangrijk. Voldoende beweging, gezond eten, niet roken en een matig gebruik van alcohol worden daarom zoveel mogelijk gestimuleerd.
- De Nota Volksgezondheid is geactualiseerd, waarbij meer dan voorheen de verbinding met sport wordt gemaakt. Samen met de door de sportraad opgestelde Nota Sport en Bewegen vormt dit het kader voor het sport- en volksgezondheid beleid.
- Deze uitgangspunten voor lokaal gezondheidsbeleid worden vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda in samenwerking met partners uit Rijswijk op het terrein van sport en gezondheid.

Mantelzorgers

- Met gerichte ondersteuning voorkomen we overbelasting bij mantelzorgers. Om dat te kunnen doen, moeten we ze eerst in beeld hebben en vervolgens in beeld houden. We maken gebruik van de mantelzorgwaardering en de parkeervergunning voor mantelzorgers.
- We zorgen voor goede respijtzorgvoorzieningen in de omgeving.
- We hebben de erkenning 'Wij werken mantelzorgvriendelijk' behaald en we streven ernaar de uitgangspunten van deze erkenning te continueren.
- Dit onderwerp wordt meegenomen in de Brede Welzijnsnota.

Inburgering

- Wij stellen een nota inburgering op met daarin een visie op de inburgering en we treffen voorbereidingen tot implementatie van de nieuwe wet in 2021.
- Wij herijken het beleid in het kader van de Wet Taaleis en brengen dit op 1 lijn met de nieuwe visie inburgering.
- Wij begeleiden de inburgeringsplichtigen (sinds 2007 - heden) actief naar inburgeringsonderwijs of we verlenen ontheffing en combineren dit met begeleiding

Programma Sociaal Domein

naar Nederlandse taal sprekende activiteiten. Hiervoor worden de middelen van het Rijk gebruikt (meicirculaire 2019: 2 x € 60.774 voor verhoging taalniveau statushouders).

- Wij starten in het derde kwartaal 2019 voor de duur van een jaar met een pilot waarin we samen met 3 regiogemeenten experimenteren met de brede, integrale toegang van inburgering. Hiervoor wordt een subsidie van het Rijk van € 120.000 gebruikt. De resultaten worden opgenomen in de nota inburgering en geïmplementeerd als nieuwe uitvoeringspraktijk.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1400 Dierenwelzijn	Lasten	91	123	91	91	91	91
	Baten	1					
Saldo		-89	-123	-91	-91	-91	-91
6100 Inkomen	Lasten	22.430	22.825	22.566	22.566	22.566	22.566
	Baten	21.392	21.766	21.462	21.462	21.462	21.462
Saldo		-1.038	-1.058	-1.104	-1.104	-1.104	-1.104
66204 Participatie en integratie overig	Lasten	2.817	181	61			
	Baten	97					
Saldo		-2.720	-181	-61			
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	3.882	3.228	2.867	2.798	2.719	2.594
	Baten	225					
Saldo		-3.657	-3.228	-2.867	-2.798	-2.719	-2.594
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	112	4.285	4.202	4.143	4.143	4.143
	Baten		221	221	221	221	221
Saldo		-112	-4.064	-3.981	-3.922	-3.922	-3.922
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.432	1.732	1.817	1.935	2.076	2.117
	Baten	557					
Saldo		-1.876	-1.732	-1.817	-1.935	-2.076	-2.117
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	2.653	2.088	2.549	2.549	2.549	2.549
	Baten	33	2	3	3	3	3
Saldo		-2.619	-2.086	-2.546	-2.546	-2.546	-2.546
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	9.157	10.532	9.957	10.079	10.188	10.199
	Baten	901	751	300	300	300	300
Saldo		-8.256	-9.782	-9.657	-9.779	-9.888	-9.899
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	Lasten	7.503	7.584	7.755	7.606	7.598	7.601
	Baten	1.436	1.188	1.412	1.412	1.412	1.412
Saldo		-6.067	-6.396	-6.343	-6.194	-6.186	-6.189
6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	Lasten	1.328	1.143	999	999	999	999
	Baten	1					
Saldo		-1.328	-1.143	-999	-999	-999	-999

Programma Sociaal Domein

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2018	2019	2020	2021	2022	2023
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	Lasten	11.947	13.735	13.933	14.054	13.116	13.116
	Baten	67					
Saldo		-11.880	-13.735	-13.933	-14.054	-13.116	-13.116
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	Lasten	1.176	1.280	1.287	1.287	1.287	1.287
	Baten						
Saldo		-1.176	-1.280	-1.287	-1.287	-1.287	-1.287
7100 Volksgezondheid	Lasten	664	771	869	896	888	890
	Baten		1	1	1	1	1
Saldo		-664	-770	-868	-894	-887	-889
7240 Lijkbezorging	Lasten	17	25	25	25	25	25
	Baten	135	133	133	133	133	133
Saldo		118	108	107	107	107	107
Totaal Lasten		66.209	69.533	68.979	69.028	68.245	68.176
Totaal Baten		24.845	24.062	23.531	23.531	23.531	23.531
Saldo Sociaal Domein		-41.364	-45.471	-45.448	-45.497	-44.714	-44.645
Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.							

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De ontwikkeling van Rijswijk tot een moderne duurzame groene stad waar het voor iedereen prettig werken en wonen is, vraagt een aanpak waarbij de bevolkingsgroei wordt gefaciliteerd en gelijktijdig de kwaliteit van de leefomgeving wordt behouden en daar waar nodig versterkt. De Stadsvisie gaat hier vanuit, evenals de Toekomstvisies voor In de Bogaard en de Plaspoelpolder. Benutting van de huidige gunstige economische omstandigheden is daarbij cruciaal om investeringen in Rijswijk gerealiseerd te krijgen. Het Kessler Park en omgeving, vormt evenals Te Werve Oost een van de meer omvangrijke nieuwe uitdagingen voor de komende tijd.

Om de benodigde extra woningen (8.000-10.000 tot 2040) conform de afspraken in de Verstedelijkings-Alliantie te kunnen realiseren, worden als eerste gebieden met veel leegstand (zoals In de Bogaard, Plaspoelpolder en later mogelijk het Stationsgebied) getransformeerd tot aantrekkelijke, moderne woon- en werkgebieden. Deze Stadsas wordt door verdichting ontwikkeld tot een modern stedelijk gebied waarbij meer gedifferentieerde wijken het doel vormen. Het doel is om meer sociale cohesie, betrokkenheid en levendigheid in de buurt te realiseren en specifiek voor ouderen de mogelijkheid om langer zelfstandig te wonen.

Natuur is een waarde op zichzelf. Die hoeft zich niet te verantwoorden of te relateren aan de mens. Maar het is een feit dat de aanwezigheid van parken, water en groen in de wijken de sleutel is tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Met een toenemende mate van verstedelijking groeit ook de waarde van het schaarse groen in de Randstad. Parken, tuinen en groenstroken zorgen voor stikstofopname, nemen het meest effectief het water op van de steeds heviger wordende regenbuien, laten de temperatuur dalen in de heter wordende zomers, zijn een plek om te sporten en te ontspannen en kennen nog veel meer voordelen. De Rijswijkse parken en buitenplaatsen moeten we daarom koesteren.

De verstedelijking van Rijswijk en de ontwikkeling van het vestigingsklimaat, vragen investeringen in de kwaliteit van de leefomgeving van onze gemeente. Door groen langs singels en in parken en landgoederen verder te onderhouden en ontwikkelen, zorgen we voor gebieden die uitnodigen tot wandelen, fietsen, sporten, spelen, beleven en ontmoeten. Er wordt tenminste een basis kwaliteitsniveau gehandhaafd waarbij verrommeling en zwerfafval actief worden bestreden en eventuele achterstanden in beheer en onderhoud worden weggewerkt. Differentiatie van groen vormt een belangrijk uitgangspunt: meer kleur en variëteit is belangrijk (Stadsvisie).

In lijn met het rijksbeleid wordt de opgave om een energieneutrale gemeente te worden de komende jaren verder uitgewerkt. In regionaal verband wordt samengewerkt bij de opbouw naar een regionale energiestrategie (RES). De gemeente neemt lokaal de regie om te verkennen welke duurzame energievoorziening, als alternatief na het aardgas, tegen de laagst maatschappelijke kosten mogelijk is. De uitkomsten worden verwoord in de 'Transitievisie warmte', die in 2021 voor Rijswijk gereed moet zijn. Hierin worden de mogelijke alternatieve energievoorziening voor aardgas in wijken onderzocht. Daarnaast is het verduurzamen (isoleren, et cetera) van bestaand vastgoed een belangrijke opgave, voor zover dit tot de mogelijkheden behoort.

Bij de ontwikkeling van stad en groen is een integrale aanpak het uitgangspunt. Meekoppelkansen om hittestress tegen te gaan, klimaatbestendigheid te versterken, duurzaamheid te verbeteren en biodiversiteit te vergroten worden benut.

Herinrichting van straten en gebied, wordt waar mogelijk, integraal opgepakt, waarbij we steeds proberen bij te dragen aan de circulaire economie.

Samen zijn wij Rijswijk!

Het realiseren van een prettige, groene, veilige en leefbare woon- en werkomgeving is een gedeelde verantwoordelijk. Het Huis van de Stad wordt daarom ook de ontmoetingsplek om daar gezamenlijk met alle betrokkenen in Rijswijk aan te werken. Zij kan daarmee tevens de identiteit van onze stad versterken. Waar we met open blik toekomstgericht handelen. De gemeente speelt actief in op wensen en initiatieven van inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties. De mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet voor participatieve werkwijzen worden waar mogelijk benut.

Op regionaal niveau maakt Rijswijk afspraken met andere gemeenten, de provincie en het rijk over gezamenlijke ambities, inspanningen en prestaties voor de (verstedelijkings)opgaven.

Doelstellingen:

1. Stedelijke ontwikkeling: *Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.*
2. Wonen: *Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.*
3. Groen en onderhoud: *Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en landgoederen.*
4. Openbare ruimte: *Basis op orde: schoon, heel en veilig.*
5. Verduurzaming en Klimaat: *Bouwen aan een duurzame stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.*
6. Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving: *Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.*

Indicatoren

Indicator Nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie 2018	Streef- waarde 2019	2020	2021	2022	2023	2030
5. Scheidings- percentage huishoudelijk afval	29%	29%	30%	31%	32%	34%	
5. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner p/jaar	235	230	228	225	220	210	
2. Oplevering nieuwe woningen per 1000, tussen haakjes totaal aantal opgeleverde woningen* VERPLICHT	12,4 (325)	18,6 (494)	17 (461)	36,4 (1006)	17 (487)	26,4 (769)	
5. Hernieuwbare elektriciteit (%) VERPLICHT	Pm	Pm	4%	5%	6%	7%	
2. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro) VERPLICHT	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten
1. Gebieds(deel)visies en bestemmings- plannen		1	3 / 6	2 / 6	0 / 6	0 / 6	
Demografische druk**	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten
5a norm NO2 (alleen Eu norm)		40 µg/m3	40 µg/m3	40 µg/m3	40 µg/m3	40 µg/m3	40 µg/m3
5b PM10 jaargemiddelde (Eu norm en in 2030 WHO norm)		EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	WHO norm 20µg/m3
5c PM2,5 jaargemiddelde (Eu norm en in 2030 World Health)		EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	WHO norm 10µg/m3

Indicator Nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie 2018	Streef- waarde 2019	2020	2021	2022	2023	2030
Organisation (WHO) norm)							
5d Aantal gasloze/ Nul op de meter (NoM)M woningen			100	200	200		

* Oplevering per duizend bestaande woningen maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

Doelstelling 1. Stedelijke ontwikkeling: *Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.*

Regionale samenhang

- We leveren met onze verstedelijkingsstrategie een bijdrage aan de regionale en lokale behoefte aan woningen en bedrijfsruimten/arbeidsplaatsen. Versterking van de agglomeratiekracht door verbetering van de samenhang tussen regionale economische clusters, koppeling van woning- en arbeidsmarkt en een goede leefomgeving is daarbij het uitgangspunt.
- We zorgen voor een goede ontsluiting, mede via een metropolitaan OV-netwerk.

Verstedelijkingsstrategie

- We concentreren nieuwbouw voornamelijk in de Stadsas en bouwen daarmee in de nabijheid van het station.
- We ontwikkelen in de Bogaard en omgeving tot een levendig stadscentrum in een groene omgeving. Dit doen we door transformatie van kantoren en winkels tot woningen, door toevoeging van horeca en nieuwe functies en door versterking en vergroening van de openbare ruimte.
- We ontwikkelen het Havengebied tot een gemengd woon-werkgebied door structureel leegstaande (kantoor)panden te transformeren en te zorgen voor bijpassend openbaar vervoer van voldoende kwaliteit. Mobiliteit is hier een integraal onderdeel van.
- We koppelen de verstedelijkingsopgave aan maatschappelijke doelen voor verduurzaming van het energienetwerk, klimaatadaptatie, innovatie van de economie en behoud van landschappelijke kwaliteiten.
- Naast de mogelijkheden van kostenverhaal onderzoeken we de mogelijkheden van de vorming en voeding van een Ontwikkelfonds.

Uitwerken ambitieniveau verstedelijking Stadsas

- We bepalen het ambitieniveau voor verstedelijking en creëren een duidelijk ruimtelijke kader waarbinnen de Stadsas zich kan ontwikkelen tot een modern stedelijk woon-/werkgebied.
- De komende drie jaar werken we aan verstedelijkingsscenario's, een nota van uitgangspunten, een Masterplan Stadsas met uitvoeringsstrategie en ontwikkelkaders voor de Stadsas.

Samenwerking private partijen en andere overheden

- We werken binnen de verstedelijkingsalliantie (8 gemeenten, de provincie en de MRDH) samen met andere overheden. De alliantie richt zich op het wegnemen van belemmeringen bij het realiseren van complexe binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen.
Eind 2019 worden afspraken hierover vastgelegd in een Verstedelijkingsakkoord met het Rijk en andere stakeholders. De verwachting bestaat dat in 2020 een deel van deze afspraken nader moet worden uitgewerkt.
- Rijswijk maakt deel uit van het regionale convenant Klimaatadaptief Bouwen. Hierin is met marktpartijen een duurzaam Programma van Eisen opgesteld. We gaan kijken of we dit zo veel mogelijk ook in Rijswijk kunnen toepassen.

Doelstelling 2. Wonen:

Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.

Woonvisie

- We ondertekenen in december 2019 de nieuwe lokale prestatieafspraken met de corporaties, ditmaal voor twee jaar. De kwaliteit van de sociale woningvoorraad en leefbaarheid zijn belangrijke thema's.
- Op basis van het woningmarktonderzoek 2019 leveren we in 2020 een addendum op de Woonvisie (2015) dat richtinggevend is voor het toekomstige bouwprogramma.

Doorlopende acties woningbouw en woongerelateerde zaken

- Realiseren van nieuwbouwlocaties RijswijkBuiten en Eikelenburgh.
- Herstructurering wijk Te Werve: o.a. de Schakel en omgeving en Te Werve Oost en het project Karel Doormanlaan 155;
- Transformeren van leegstaande bedrijven en kantoorpanden naar woningen. Dit is een langlopend proces. De eerste projecten die worden opgeleverd zijn De Generaal en de kluswoningen aan de Koopmansstraat. Diverse projecten zitten in de voorbereidende fase zoals de Churchilltoren en het voormalig HBG gebouw, De Terp, de Sterpassage.
- Rond de stadsas die In de Bogaard, het Stationskwartier en de randen van de Plaspoelpolder verbindt, vindt de verdere verstedelijking plaats, deels door transformatie. In 2020 bepalen we op welk groeiscenario we inzetten.
- Uitvoeren van de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties over nieuwbouw, renovatie, verduurzaming, verbeteren van de toegankelijkheid van wooncomplexen, het bevorderen van de doorstroming en aandacht voor kwetsbare doelgroepen

- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Het verder uitwerken en uitvoeren van de inhoud van de Transitievisie warmte is bij deze verduurzaming een belangrijke bouwsteen. We willen Rijswijk net als omliggende gemeenten mee laten profiteren van Leiding door het Midden, die door Gasunie wordt aangelegd.
- Met ontwikkelaars en corporaties werken we aan meer goed toegankelijke woningen, zoals de nieuwbouw op de Benedictuslocatie en streven we ernaar om nieuwe woonzorgconcepten te ontwikkelen.

Doelstelling 3. Groen en onderhoud: Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en landgoederen

Groen en natuur

- We versterken de kwaliteit van de aanwezige natuur door deze voor mens en dier aantrekkelijker te maken.
Hierin benutten we de kansen om ook de biodiversiteit te versterken. Een betere biodiversiteit draagt bij aan de vermindering van overlast door plaagsoorten.
- We zorgen binnen de groene ruimte voor een breed palet aan vrijetijdsmogelijkheden. We ontwikkelen gedifferentieerde groengebieden die uitnodigen tot wandelen, fietsen, sporten, spelen, beleven en ontmoeten. Dit draagt ook bij aan de gezondheid van inwoners: ouderen maar zeker ook jongeren en kinderen.
- We vergroenen de Entrees en belangrijke verkeersassen en dragen bij aan een hoogwaardige en gevarieerde uitstraling van Rijswijk die past bij een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Wilhelminapark

- We transformeren het Wilhelminapark de komende jaren tot een stadspark van allure door te investeren in recreatieve verbindingen, sport- en spelvoorzieningen, gedifferentieerd groen, kunst, cultuur en evenementen en door de realisatie van een horecavoorziening te faciliteren.
- De natuurtuin in het Wilhelminapark is onze parel van natuur- en milieu-educatie. De nieuw te bouwen horecagelegenheid bij de zwembijver moet ook een rol krijgen in het verschaffen van informatie over de natuur in de omgeving en een duurzame bedrijfsvoering hebben.

Landgoederenzone

- We maken een uitvoeringsprogramma voor de Landgoederenzone om de gewenste kwaliteit en betekenis voor Rijswijk samen met partners te realiseren.
- Dit is een meerjarenperspectief en een investeringsprogramma waarin de samenwerking wordt gezocht met derde partijen. De waarde van het groen in de Landgoederenzone is erg belangrijk in relatie tot een gezonde leefomgeving in een verstedelijkt gebied.

Dierenwelzijn

- Wij bevorderen dierenwelzijn in onze gemeente door dierenwelzijn duurzaam te integreren in ons gemeentelijk handelen. We werken aan versterking van de

bewustwording over dierenwelzijn onder inwoners in Rijswijk. Via overeenkomsten met dierenasiel 't Julialaantje en Dierenambulance Den Haag e.o. geven we uitvoering aan onze wettelijke plicht voor vervoer en opvang van zwerfdieren. In nauwe samenwerking met de dierenklinieken stimuleren we het chippen van katten.

- Wij dragen bij aan het terugdringen van de ganzenpopulatie door het uitvoeren van ons Ganzenbeheerplan.
- Wij maken losloopgebieden veiliger voor de honden en andere gebruikers.
- Wij stellen een nieuwe overeenkomst op voor de verhuur van het visrecht aan de Rijswijkse Hengelsport Vereniging.

Doelstelling 4. Openbare Ruimte: *Basis op orde: schoon, heel en veilig*

Beheerplan

- We leggen met elkaar vast wat voor (verschillende gebieden) in gemeente Rijswijk het gewenste basiskwaliteitsniveau is.
- In het integraal beheerplan werken we uit welke inspanningen in beheer en onderhoud noodzakelijk zijn om het basiskwaliteitsniveau te bereiken (en eventuele beheerachterstanden weg te werken) en te handhaven en bepalen welke middelen hiervoor noodzakelijk zijn.
- Het integraal beheerplan vormt de leidraad voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Zwerfafval

- We verminderen het zwerfafval door publieksgerichte acties en handhaving conform het actieplan "Rijswijk Schoon".

Herstructurering en beheer buitenruimte

- We verbeteren de openbare ruimte door herinrichting van een aantal straten (zie ook paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen). De uitvoering van de Frans Halskade fase 1 loopt door in 2020. Fase 2 van de Karel Doormanlaan zal medio 2022 van start gaan.
- Daarnaast investeren we in een aantal nieuwe straten. Dit betreft onder andere de Steenlaan, Van Dijklaan, Van Ostadelaan en de Tulpstraat.
- We gaan een integrale kwaliteitsimpuls geven aan de openbare ruimte in de omgeving Huis van de Stad - Rijswijkse Schouwburg en creëren daarmee een vertrekpunt voor een verbeterde kwaliteit van onderhoud.

Bomen en groen in balans

- Soms veroorzaken bomen overlast, bijvoorbeeld door het opdrukken van verharding of door boomkronen die richting gevels groeien. Waar dit het ergste is, lossen we het op.
- Vanuit het beleidskader "Juiste boom op de juiste plek" (2017) werken we het uitvoeringskader "Groen in Balans" (fase 2) verder uit. Hiermee geven we uitvoering aan de raadsmotie "Bomen en groen in balans" en borgen we behoud van groenkwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen in Rijswijk.

Doelstelling 5. Verduurzaming en Klimaat:

Werken aan een duurzame stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.

Energie

- Onderzoek naar de mogelijke alternatieve energievoorziening in wijken na het aardgas.
- Onderzoek naar de haalbaarheid van mogelijke alternatieven per wijk.
- Het betrekken en informeren van de inwoners bij de verkenningen.

Afval

- We stimuleren hergebruik van afval en beperken daarmee niet alleen de kosten van afvalverwerking maar leveren ook een bijdrage aan de circulaire economie. Vanuit het oogpunt van de vervuiler betaalt, wordt de afvalstoffenheffing verhoogd naar 90% kostendekkend in 2020.
- We werken toe naar de landelijke afvalscheidingsnorm. Deze houdt gemeenten voor te streven naar 75% van hun huishoudelijk afval te scheiden in 2020, hetgeen neerkomt op circa 100 kilo restafval per persoon per jaar.
- Gemiddeld gaan we in 1 à 2 buurten per jaar het omgekeerd inzamelen invoeren. De invoering en communicatie doen we samen met Avalex.
- De educatie over afval op de scholen wordt voortgezet met acties in de week van Nederland Schoon en een Afvalrace voor de basisscholen.

Watersysteem klimaatproof

- Op basis van de klimaat stresstesten ontwikkelen we een integrale aanpak voor klimaatadaptatie. Maatregelen zoals groene daken, natuurvriendelijke oevers en Operatie Steenbreek (vergroening) nemen we vanaf het begin mee in plannen en projecten.
- We verankeren de aanpak in het ruimtelijke beleid en beheerplannen van de gemeente.
- Hiermee voorkomen we wateroverlast, dragen we bij aan een goede waterkwaliteit en voorkomen we hittestress.

Verbeteren milieukwaliteit

- We stellen omgevingsveiligheidsbeleid op om ruimtelijke besluiten eenduidig te kunnen toetsen aan regelgeving.
- We stimuleren de vervanging van asbestdaken door groene daken via de stimuleringsregeling 'Groen voor asbest'.
- We stellen in gesprekken met vergunningsaanvragers kansen voor bijvoorbeeld isolatie, energiebesparing en groene daken expliciet aan de orde.
- We vinden schone lucht belangrijk en stellen daarom een Luchtkwaliteitsplan op waar in aanvulling op rijksmaatregelen, (lokale) maatregelen worden opgenomen die bijdragen aan onze ambitie om in 2030 te voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- We onderzoeken of maatregelen zoals de uitbreiding van het toegangsregime van de bestaande milieuzone Haagweg en een milieuzone voor vrachtauto's aan de Prinses Beatrixlaan bijdragen aan de verbetering van de lokale luchtkwaliteit, of deze maatregelen (financieel en economisch) haalbaar zijn en of er draagvlak bij de inwoners en buurgemeenten is.

- Ook met de maatregelen die wij in het kader van het klimaatakkoord (gaan) treffen, zoals het maatregelenpakket CO₂ reductie, energietransitie et cetera dragen we bij aan de realisatie van onze ambitie.
- We verminderen geluidsoverlast door ook in 2020 geluidsmaatregelen uit te voeren in het kader van de sanering van A en B-lijsten.
- Met de realisatie van het Huis van de Stad volgens de BENG-criteria dragen we op een substantiële wijze bij aan een meer milieubewuste huisvesting van de gemeentelijke organisatie en een aantal maatschappelijke en culturele organisaties.

Doelstelling 6. Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving: Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Gebiedsgericht werken

- We werken gebiedsgericht waarbij we in de beleids- en uitvoeringsfase van buiten naar binnen werken, ruimte bieden aan de inbreng van inwoners en constructief samenwerken met bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- Voor een succesvolle integrale aanpak in wijkontwikkeling werken we in 2020 met gebiedsprogramma's. We stellen in ieder gebied een gebiedsregisseur aan die bekend is met de belangrijkste wijkontwikkelingen en die een vruchtbare werkrelatie met de wijkpartners en inwoners heeft opgebouwd.

Loket Stadskracht

- Waar nodig en mogelijk faciliteren en begeleiden we de inwoners bij de uitwerking en realisatie van hun initiatieven om de leefomgeving te verbeteren, via het Loket Stadskracht.
- We sturen aan op zelfbeheer en zelforganisatie en onderzoeken in 2020 mogelijkheden om het loket nog klantgerichter te maken en de efficiëntie rondom participatietrajecten te vergroten.

Omgevingswet

- We zorgen er voor dat de we per 1 januari 2021 voldoen aan de wettelijke verplichtingen die de Omgevingswet stelt. In de Omgevingswet staat de balans tussen het benutten en het beschermen van de fysieke leefomgeving centraal. In onze collegeperiode treffen we de benodigde voorbereidingen voor de nieuwe wet.
- We gebruiken we mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet om bij te dragen aan de verbetering van onze leefomgeving en de bescherming van de gezondheid en veiligheid van onze inwoners.
- Om te leren werken met de nieuwe omgevingswet onderzoeken we of een pilot kan bijdragen aan de realisatie van gebiedsontwikkelingen, oefenen we met kleinschalige projecten en toetsen we in hoeverre de werkwijze binnen recent gerealiseerde ontwikkelingen aansluiten bij (het gedachtegoed van) de Omgevingswet.
- Voor gebieden waarvoor gebiedsvisies zijn of worden opgesteld, bekijken we of de Omgevingswet mogelijkheden biedt voor meer flexibiliteit met behoud/borging van kernkwaliteiten.

- We benutten de invoering van de Omgevingswet voor deregulering en vermindering van de bureaucratie.

Huis van de Stad

- We ontwikkelen het Huis van de Stad tot een plek die verbinding legt tussen politiek en samenleving en waar gemeente, inwoners, ondernemers, maatschappelijke en culturele organisaties kennis delen en krachten bundelen om de kwaliteit van de (sociale, culturele en fysieke) leefomgeving in Rijswijk te versterken: een icoon. Het is een herkenningspunt voor Rijswijk. Een plek die symbool staat voor de stad, haar kracht en haar historie.
- We ontwikkelen daarom het gebouw aan de Generaal Spoorlaan 2-4 en de openbare ruimte daaromheen tot een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot ontmoeting en samenwerking. Nu de huisvesting van bibliotheek, Trias, een horecavoorziening en een aantal activiteiten van Stichting Welzijn Rijswijk in het gebouw aanstaande is, bereiden we de verhuizing van gemeentelijke organisatie (inclusief multifunctionele raads- en theaterzaal) voor. We hebben opdracht gegeven voor een voorstel voor de buitenruimte van het Huis van de Stad, waarin een oplossing wordt meegenomen voor de parkeerproblematiek in Te Werve.

Openbare Speelvoorzieningen

- Wij geven uitvoering aan het Beheerplan Openbare Speelplekken 2019 – 2022 en richten ons op het toegankelijker en geschikter maken voor kinderen met een beperking, meer aandacht voor groen en duurzaam bij de (her)inrichting en het actief betrekken van inwoners bij (her)inrichting.
- Aan de hand van de afschrijvingstermijnen en inspecties van de speeltoestellen en valondergronden worden de volgende openbare speelplekken in 2020 aangepakt: Cluster Prinsessenbuurt (Prinses Irenelaan, Prinsessenpark, Ds. Heldringlaan, Dr. Poelslaan), Cluster Frans Halskade (Hoek Paulus Potterlaan en Hoek Jan Tooroplaan) en losse speelplekken (Serre 49 en Karel Doormanlaan 307).

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie Raming na wijziging					
Wonen en Leven		2018	2019	2020	2021	2022	2023
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	3.805	3.666	3.660	3.739	3.805	3.819
	Baten	94	77	79	79	79	79
Saldo		-3.711	-3.589	-3.581	-3.660	-3.726	-3.740
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	6.581	7.007	7.049	7.053	7.053	7.048
	Baten	7.746	7.840	8.982	9.308	9.308	9.308
Saldo		1.164	833	1.933	2.255	2.255	2.260
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	1.075	1.551	2.397	2.474	2.513	2.836
	Baten						
Saldo		-1.075	-1.551	-2.397	-2.474	-2.513	-2.836
7230 Milieubeheer	Lasten	1.423	1.873	2.033	1.937	1.925	1.955
	Baten	53	2	8	8	8	8
Saldo		-1.371	-1.872	-2.026	-1.929	-1.918	-1.947

Programma Wonen en Leven

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Wonen en Leven		2018	2019	2020	2021	2022	2023
7260 Baten rioolheffing	Lasten						
	Baten	4.163	4.653	5.574	5.613	5.652	5.962
Saldo		4.163	4.653	5.574	5.613	5.652	5.962
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.112	1.080	1.085	1.085	1.085	1.085
	Baten	10					
Saldo		-1.102	-1.080	-1.085	-1.085	-1.085	-1.085
7300 Hemelwater	Lasten	108	118	121	121	121	121
	Baten						
Saldo		-108	-118	-121	-121	-121	-121
7310 Grondwater	Lasten	151	155	155	155	155	155
	Baten						
Saldo		-151	-155	-155	-155	-155	-155
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	899	1.470	1.054	1.041	1.046	1.046
	Baten	196	265				
Saldo		-703	-1.205	-1.054	-1.041	-1.046	-1.046
8200 Woningexploitatie	Lasten	-74	49	66	66	65	65
	Baten	366	598	191	101	101	101
Saldo		318	549	125	35	35	35
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	398	437	459	457	455	447
	Baten						
Saldo		-398	-437	-459	-457	-455	-447
8220 Volkshuisvesting	Lasten	1.628	1.481	1.435	1.237	1.085	1.083
	Baten	1.496	1.632	1.652	1.507	1.507	1.507
Saldo		-133	152	217	270	422	424
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	1.727	140	87	87	87	87
	Baten	3.111	948	429	434	244	180
Saldo		1.385	809	342	347	157	93
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	23.708	47.142	28.011	32.958	32.699	33.163
	Baten	20.101	47.129	27.989	32.936	32.677	33.140
Saldo		-3.608	-12.990	-22.440	-22.440	-22.440	-22.440
Totaal Lasten		42.543	66.167	47.612	52.410	52.096	52.909
Totaal Baten		37.337	63.144	44.901	49.985	49.574	50.284
Saldo Wonen en Leven		-5.206	-3.023	-2.710	-2.425	-2.521	-2.626

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2020-2023.

Investerings

Wonen en Leven	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Inrichting van het Hof van Sion	300							
Investeringsprogramma Landgoederenzone Rijswijk								
Transformatie Wilhelminapark 2020	250							
Transformatie Wilhelminapark 2021			250					
Transformatie Wilhelminapark 2022					250			
Transformatie Wilhelminapark 2023							250	

Programma Wonen en Leven

Programma Wonen en Leven

Wonen en Leven	2020	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Investerings (bedragen x € 1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Vervanging bomen 2020	100							
Vervanging bomen 2021			100					
Vervanging bomen 2022					100			
Vervanging bomen 2023							286	
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	650		350		350		536	
Afvalbakken 2020	50							
Afvalbakken 2021			50					
Afvalbakken 2022					50			
Afvalbakken 2023							50	
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	50		50		50		50	
Vervanging vrijvervalriolen 2020	1.700							
Vervanging vrijvervalriolen 2021			1.700					
Vervanging vrijvervalriolen 2022					1.700			
Vervanging vrijvervalriolen 2023							1.700	
7220 Riolering en waterzuivering	1.700		1.700		1.700		1.700	
Uitwerking actieplan geluid 2020	24							
Uitwerking actieplan geluid 2021			24					
Uitwerking actieplan geluid 2022					24			
Uitwerking actieplan geluid 2023							24	
7230 Milieubeheer	24		24		24		24	
Vervanging luchtfoto's 2020	20							
Vervanging luchtfoto's 2021			20					
Vervanging luchtfoto's 2022					20			
Vervanging luchtfoto's 2023							20	
8100 Ruimtelijke ordening	20		20		20		20	

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

	Bedragen x € 1.000		
	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo
Algemene dekkingsmiddelen			
a) Lokale belastingen waarvan de besteding niet gebonden is:			
- Ozb eigenaren woningen		6.367	6.367
- Ozb eigenaren niet-woningen		5.839	5.839
- Ozb	39		-39
- Wet WOZ	242		-242
- Hondenbelasting			
- Precariobelasting		341	341
- Retributies	2		-2
- Toeristenbelasting		320	320
b) Algemene uitkeringen:			
- Uitkering uit het gemeentefonds		88.749	88.749
c) Dividend:			
- Dividenden	32	473	440
d) Saldo van de financieringsfunctie:	-184	1.070	1.254
e) Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- Gemeente eigendommen	239	1.350	1.111
- Uitkeringen van derden	42	45	3
- Saldi van de kostenplaatsen		14	14
- Saldo rentelasten	1.376	194	-1.182
- Salariskosten	942		-942
- Nog te verdelen cao	908		-908
- Overig	-24		24
- Vennootschapsbelasting	15		-15
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	3.630	104.761	101.132
Onvoorzien			
Onvoorziene uitgaven	50		-50
Onderuitputting kapitaallasten	-500		500
Subtotaal onvoorziene uitgaven	-450		450
Totaal	3.180	104.761	101.582

Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

In dit hoofdstuk worden de onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen beknopt toegelicht.

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

In de meerjarenbegroting zijn we voor de berekening van de algemene uitkering, de lokale heffingen en het beheer openbaar gebied uitgegaan van de volgende aantallen woningen en inwoners per 1 januari:

Grondslagen	2020	2021	2022	2023
Aantal woningen	26.909	27.699	28.186	28.862
Aantal inwoners	54.230	55.415	56.145	57.150

Lokale belastingen

In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op beleidsuitgangspunten, ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en een vergelijking met andere gemeenten in de regio Haaglanden.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In deze begroting 2020-2023 zijn de resultaten tot en met de Septembercirculaire 2019 verwerkt.

Dividend

Betreft het geraamde dividend 2019 dat verantwoord wordt in het jaar 2020 van de BNG Bank.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de gemeentelijke eigendommen, uitkeringen van derden en het saldo van de rentelasten.

Gemeente eigendommen

Betreft de opbrengst van huren, erfpachten e.d.

Saldo van de kostenplaatsen

Het saldo kostenplaatsen bestaat uit:

Nog te verdelen uren (lasten)

Het saldo op de kostenplaatsen is onder meer ontstaan doordat er nog geraamde bedragen zijn opgenomen na het doorbelasten van uren (tarief) via de kostenverdeelstaat. Dit is een zuiver technische oplossing.

Rentekosten

Dit is het saldo van de rentekosten en -opbrengsten (exclusief de rentebaten van de verstrekte leningen). Korthedshalve wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Salarislasten

Dit zijn de salarislasten die betrekking hebben op het programma Algemene dekkingsmiddelen, zoals bijvoorbeeld belastingen.

Nog te verdelen cao

Dit bedrag is opgenomen om de gemaakte afspraken in de nieuwe cao te verwerken.

Onvoorziene uitgaven

Om eventuele tegenvallers op te vangen bestaat de post onvoorziene uitgaven. Deze wordt gelijk gesteld aan de begroting 2019 voor een bedrag van structureel € 50.000.

Onderuitputting kapitaallasten

Naast het investeringsplan 2020-2023 bestaan nog oude investeringsramingen, die we elk jaar opnieuw kritisch beoordelen. Het levert naar schatting € 500.000,- per jaar op.

Wat willen we bereiken?

Het doel van het overzicht overhead is om de overhead bij de gemeente beter zichtbaar te maken. Daarnaast ontstaat beter inzicht in de directe kosten die de gemeente maakt voor het leveren van haar producten en het halen van haar doelstellingen binnen de beleidsprogramma's. Ook kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking met andere gemeenten worden gemaakt. Het overzicht van het totale apparaat en de onderverdeling naar de verschillende organisatieonderdelen is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering. Hiermee wordt de raad inzicht geboden in de omvang en aard van de totale apparaatslasten van de gemeente.

De beoogde effecten zijn:

- Een transparant inzicht in de omvang en samenstelling van de overhead;
- Een efficiënte en effectieve ondersteuning van het primair proces.

Voor de definitie van Overhead wordt aangesloten bij het BBV:

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Overhead bestaat uit:

- Leidinggevenden primair proces (projectleiding valt hierbuiten).
- Financiën, toezicht en controle gericht op de (eigen) gemeentelijke organisatie.
- Personeel en organisatie.
- Inkoop.
- Communicatie.
- Juridische zaken.
- Informatievoorziening en automatisering (ICT).
- Facilitaire zaken en huisvesting (inclusief beveiliging).
- Documentaire informatievoorziening
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
- Managementondersteuning primair proces.

Voor toerekening van overhead aan grondexploitaties en investeringen heeft de commissie BBV een uitzondering gemaakt, aangezien het niet langer toerekenen een gat in de begroting zou veroorzaken.

Onderdeel	Begrote lasten 2020	Begrote baten 2020	Saldo
Materieel en kapitaallasten	7.837.540	1.412.970	6.424.570
Personeel	35.391.130	0	35.391.130
Eindtotaal apparaatskosten	43.228.670	1.412.970	41.815.700
Naar programma's en investeringen	-17.435.280	0	-17.435.280
Restant(=overhead)	25.793.390	1.412.970	24.380.420

Na toerekening van de directe lasten resteert een bedrag aan overhead van netto € 24.380.420.

In de programma's worden alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet langer mogelijk is om uit de ramingen op de beleidsproducten alle tarieven te bepalen. Om deze reden dient op een andere wijze uit de begroting te blijken hoe de tarieven worden berekend en welke beleidskeuzes bij die berekening zijn gemaakt. Hierbij dient in ieder geval vermeld te worden

Overhead

welke overhead- en andere kosten, niet geraamd onder het beleidsproduct (lees: extracomptabel), toegerekend worden.

Beleidsindicatoren

In de regeling beleidsindicatoren van BZK is een aantal indicatoren voorgeschreven die betrekking hebben op de eigen organisatie. Deze indicatoren worden hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Begroting 2020
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,22
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,56
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 812,12
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	5,0%
Overhead	% van totale lasten	12,5%

PARAGRAFEN

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar die misschien niet onder de term 'financieel risico' te vatten zijn, maar wel als zodanig een risico kunnen vormen. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

Kader

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de begroting moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u onderaan de paragraaf aan.
- Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016
Op 19 april 2016 heeft de raad deze verordening vastgesteld.
- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement
Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.
- Nota reserves en voorzieningen gemeente Rijswijk
Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, dat wil zeggen minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomanagement informatiesysteem (NARIS) dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeentebreed gehanteerd risicomanagementsysteem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Paragraaf Weerstandvermogen en Risicobeheersing

P&C-cyclus

De nota weerstandvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel met behulp van NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Begroting 2020

In het onderstaande overzicht worden alleen de 5 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het totaal risico van deze vijf risico's bedraagt € 7.050.000.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
WMO. Jeugd. SW en Re-integratie	50%	Max. € 2.000.000	16.52%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten.			
Bouwgrondexploitaties	50%	Max. € 2.000.000	16.50%
Het niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden en overige derden-partijen kunnen resulteren in financiële tegenvallers.			
Uitkering gemeentefonds	50%	Max. € 1.200.000	9.93%
De hoogte van de nacalculatie aan gemeenten uit het Gemeentefonds is onzeker			
Participatiewet	50%	Max. € 1.000.000	8.26%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	50%	Max. € 850.000	6.98%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed leiden tot financiële tegenvallers.			

In NARIS zijn in totaal 49 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van circa € 17.795.000. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000 zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 5 risico's in het totaal is € 7.050.000. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 10.745.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie. Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 4.632.195 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 3.812.911
80%	€ 4.030.633
85%	€ 4.297.017
90%	€ 4.632.195
95%	€ 5.144.104

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Voor Rijswijk Buiten is aangesloten bij het laatst vastgestelde besluit en dat is de 7^e herziening. Daarin is een risicoprofiel opgenomen van € 8.031 mln.

Bij de jaarrekening 2018 is er een verliesvoorziening opgenomen. Als gevolg hiervan kan het totaal aan gekwantificeerde risico's van Rijswijk Buiten bijgesteld worden naar € 7.100.000

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 4.632.195
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 7.100.000
Totaal	€ 11.732.195

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

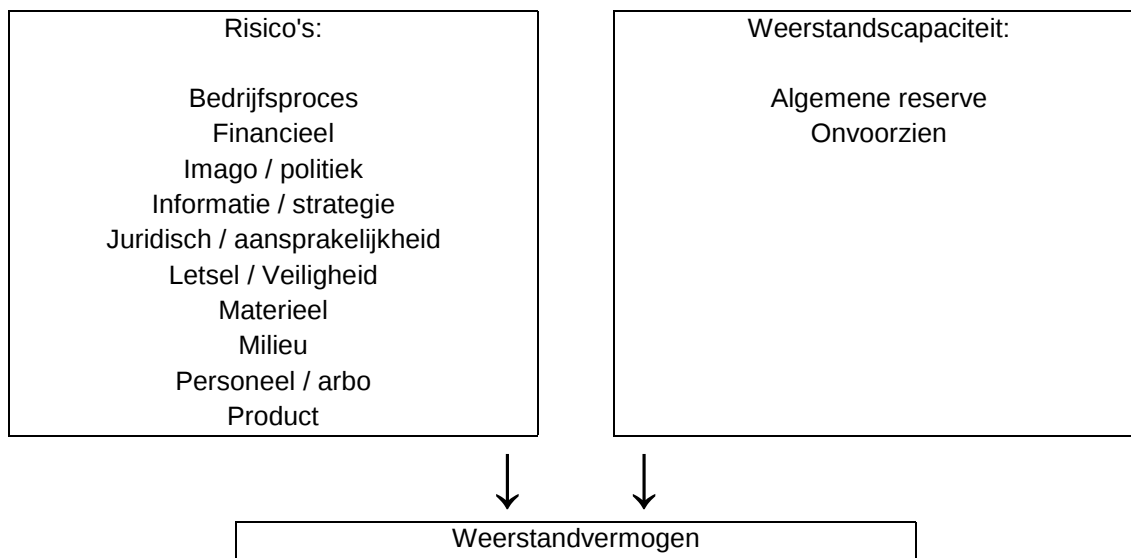
Weerstand	Startcapaciteit
Algemene reserve	€ 17.452.000
Onvoorzien	€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 17.502.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 17.502.000}}{\text{€ 11.732.195}} = 1,49$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Hiertoe wordt op grond van de nota weerstandsvermogen en risicomanagement gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in categorie B. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de waardering van ruim voldoende van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2018 is de ratio weerstandsvermogen gedaald van 2,35 naar 1,49. Dit is voornamelijk het gevolg van de verlaging van de algemene reserve in verband met het tekort over het jaar 2018. Dit is van tijdelijke aard vanwege de verwachte opbrengst uit de verkoop van de aandelen energiebedrijf Eneco. Indien deze opbrengst ten gunste van de algemene reserve wordt gebracht zal de ratio weerstandsvermogen aanzienlijk toenemen.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Financiële kengetallen BBV

Met ingang van de begroting 2016 dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, omdat deze voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Tabel 5. Kengetallen

Kengetal	Verslag	Begroting				
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
netto schuldquote	162,7%	120,9%	154%	139%	123%	113%
idem, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	162,3%	120,6%	157%	143%	126%	116%
solvabiliteitsratio	9%	12%	17%	19%	21%	22%
structurele exploitatieruimte	-4,5%	1,4%	0,1%	0,4%	0,4%	1,1%
grondexploitatie	90%	52%	73%	58%	47%	33%
belastingcapaciteit*	98%	98%	98%	98%	98%	98%

* vanaf 2021 gelijkgesteld aan 2020, bij gebrek aan raadsbesluiten en landelijke gegevens na 2020

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De schuldquote in Rijswijk is tijdelijk hoger dan gemiddeld vanwege de grondexploitatie RijswijkBuiten. De netto schuldquote is per jaar hoger dan de gepresenteerde cijfers in de begroting 2019. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de opbrengsten van Rijswijk Buiten achter blijven ten opzichte van de begroting 2019. De VNG stelt over de netto schuldquote: "Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone (rood)."

Dezelfde berekening zonder de financiering van Rijswijk Buiten geeft jaarlijkse uitkomsten van rond de 85%. Voor verdere detaillering zie de paragraaf Financiering.

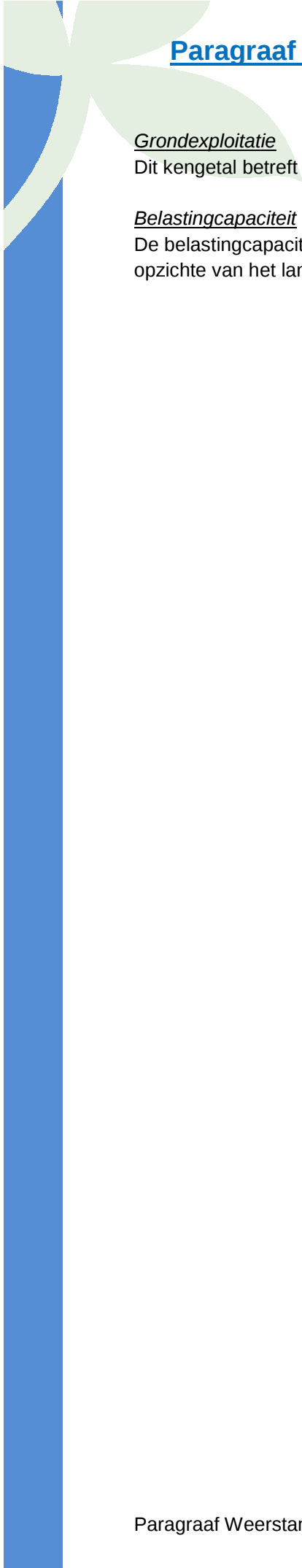
De netto schuldquote zou nog gecorrigeerd kunnen worden voor verstrekte leningen. De gemeente verstrekt relatief weinig leningen, zodat de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen weinig afwijking vertoont ten opzichte van het niet gecorrigeerde kengetal.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. In de berekening is rekening gehouden met een opbrengst van € 40 mln voor de verkoop aandelen energiebedrijf Eneco.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Grondexploitatie

Dit kengetal betreft de verhouding van de grondpositie t.o.v. de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Wat willen we bereiken?

Visie op de kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is daarnaast maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen wordt het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting opgenomen.

'Samen werken aan de stad'

De gemeente Rijswijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat de openbare ruimte op orde is en aansluit bij het hedendaagse gebruik en de identiteit van onze stad. Dit doen we niet alleen, maar samen met Rijswijk. Bewoners zijn niet alleen belangrijke ogen en oren voor het dagelijks beheer. We vragen hen ook om actief mee te denken over passende lange termijn oplossingen.

Met elkaar gaan we de basis, het minimale kwaliteitsniveau, vast stellen in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. Ook worden belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en invloed op het beheer en onderhoud, zoals energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie beschreven en betrokken.

Doelstellingen

1. De basis op orde
De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig. Jaarlijkse inspecties zorgen ervoor dat er tijdig wordt ingegrepen. Bewoners zijn belangrijke ogen en oren in het beheer. Het is makkelijk voor bewoners om meldingen te doen en we reageren adequaat. Er wordt gewerkt met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.
2. Meedenken en betrokkenheid
We willen bewoners actief betrekken in het beheer en onderhoud van de stad. Door samen aan de slag te gaan, willen niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering te realiseren. Samen maken we de stad beter.
3. Versterken van parken en groene zones in Rijswijk
Rijswijk is een groene stad. De komende jaren wordt er in het openbaar groen geïnvesteerd om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit willen we samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven gaan invullen.
4. Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen
We willen innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer gaan toepassen. Daarmee willen we een bijdrage leveren in de energietransitie en verduurzaming van Rijswijk. Dit aspect nemen we ook mee in de selectie van onze aannemers en toeleveranciers.
5. Optimaal gebruik van gebouwen
Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners.
6. Communiceren
Jaarlijks wordt fors geïnvesteerd in de openbare ruimte. We willen meer laten zien wat we doen, waarom we het zo doen en wat het betekent voor de stad. We gaan de komende jaren de werkzaamheden meer zichtbaar maken.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2018	Streef-waarde 2019	2020	2021	2022	2023
1 Aantal meldingen over de openbare ruimte	10.000	7.500*)	7.000	7.000	7.000	7.000
2 Aantal initiatieven in het beheer van de openbare ruimte	38	15	15	15	15	15
4 Aantal innovaties in het duurzaam beheer	2	2	2	2	2	2
5 bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	Circa 80%	80%	90%	95%	95%	95%

*) Tijdens het vervangen van bekabeling voor OV zijn meer meldingen over OV te verwachten.

**) Nader te bepalen in de nota strategisch maatschappelijk vastgoedbeleid welke afhankelijk is van de review van de subsidieverordening.

Areaal gegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Vanwege de ontwikkeling van RijswijkBuiten zijn er kleine wijzigingen ten opzichte van 2018. Door een nieuw beheersysteem en andere berekening zijn er ook getallen gewijzigd. Bijvoorbeeld de lengte van de wegen is een net iets andere definitie en bij groen zijn de arealen van VVE's en woningbouwverenigingen niet meer meegenomen in dit overzicht. Enkele kengetallen :

Groen, water en recreatie

Gazon en gras	circa	194	ha
Beplanting	circa	111	ha
Bomen	circa	30.066	stuks
Water	circa	89	ha

Voorzieningen voor kinderen en jeugd

Speeltoestellen	circa	521	stuks
-----------------	-------	-----	-------

Verkeer en verblijf in de stad

Doorgaande wegen en pleinen	circa	109	ha
Fiets- en recreatieve paden	circa	121	km ²
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	280	stuks
Lichtmasten (incl. armaturen)	circa	8.240	stuks

Volksgezondheid en milieu

Afvalbakken	circa	970	stuks
Ondergrondse verzamelcontainers	circa	800	stuks
Bovengrondse verzamelcontainers	circa	320	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	253	km

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

De vastgoedportefeuille welke de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk:	5
Cultuurlocaties:	2
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school):	4
Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk:	3
Welzijnslocaties/kinderopvang:	5
Ateliers:	2
Woningen:	14
Winkelpanden:	5
Fietsenstallingen:	3
Kinderboerderijen:	2
Overige gebouwen:	14
Totaal objecten	62

Wat gaan wij daarvoor doen?

In onze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde. De komende jaren worden de beheerplannen geëvalueerd en geactualiseerd. De kwaliteit, kwantiteit en de daarvoor benodigde financiën zullen inzichtelijk worden gemaakt. Ook wordt inzichtelijk gemaakt wat de consequenties zijn van de areaaluitbreiding bij RijswijkBuiten. Er komt een nieuw beheerplan, het zogenaamde integraal beheerplan.

Product	Actualisatie	Ambitie
Baggerplan 2017-2025	2025	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd.
Beheerplan groen 2020-2024	2019	Het beheerplan groen wordt eind 2019 vastgesteld. Hierin worden de duurzame oplossingen voor ecologisch onderhoud onderzocht en het beeldkwaliteitsniveau vastgesteld.
Beheerplan kunstwerken 2017-2021	2021	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2019-2023	2023	Onderhoudsbeheerplan is in 2019 afgerond.
Beheerplan OV openbare verlichting 2018-2021	2021	In het beheerplan wordt gefocust op preventief beheer, onderhoud en 'duurzaam beheer'.
Beheerplan VRI verkeersregelinstallaties 2016-2020	2020	Verkeersregelinstallaties die de technische levensduur hebben bereikt worden vervangen door energiezuinige installaties (LED). Het toepassen van LED verlichting en het dimmen van de verlichting draagt bij aan de ambitie van duurzaamheid.
Beheerplan spelen 2019-2022	2022	Het integrale beheerplan Spelen is begin 2019 vastgesteld.
Beheerplan wegen 2017-2021	2021	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van wegen.
Waterplan 2008-2021	2021	Het bewerkstelligen van een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
Verbreed gemeentelijk	2020	De piek in onderhoud voor de vervanging van

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	Actualisatie	Ambitie
rioleringsplan 2016-2020		riolering spreiden door levensduur verlengende maatregelen uit te voeren.
MOP's Maatschappelijk Vastgoed 2015-2025	2019	In 2019 zijn de meerjarenonderhoudsplanningen geactualiseerd en energie-audits uitgevoerd. De resultaten van de actualisatie zijn meegenomen in de begroting 2020 e.v. De resultaten van de energie-audits worden vanaf 2020 meegenomen als input bij vervangingen.
Integraal beheerplan: De basis op orde 2020-2024	2020	Met elkaar gaan we de basis, het minimale kwaliteitsniveau, vast stellen in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. Ook worden belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en invloed op het beheer en onderhoud, zoals energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie beschreven en betrokken.

Uitdagingen en risico's

Inlopen achterstanden

De producten wegen en groen worden op een basisniveau onderhouden. Hierdoor is er beperkt de ruimte om binnen de onderhoudsbudgetten aanpassingen in de kwaliteit door te voeren.

De verduurzaming van kapitaalgoederen vraagt voor de producten openbare verlichting en gebouwen een behoorlijke investering. Een deel van deze investeringen verdient zich op de lange termijn terug door lagere energiekosten en/of lagere onderhoudskosten. De financiële consequenties op dit vlak hebben we nog niet in beeld.

Bij de kabels van de openbare verlichting is een grote achterstand. We hebben ongeveer 300 km aan kabels in Rijswijk. De hele vervanging is een zeer omvangrijk en complex project wat zeker meer dan een decennium gaat duren. Voor de komende jaren hebben we een aanzienlijk bedrag van €700.000 per jaar vrij gemaakt om kabels in de oudste delen van Rijswijk te vervangen. De operatie betekent dat veel trottoirs open gaan.

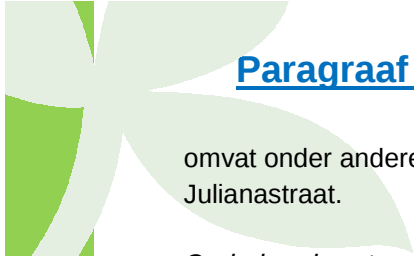
Bij de vervanging van verkeersregelinstallaties zijn er twee cycli. Momenteel zitten wij in de cyclus waarbij de regelinstallatie en de lichten worden vervangen. Vanaf 2025 zullen naast de regelinstallatie en de lichten ook de masten en het kabelnet vervangen moeten worden. Het benodigde vervangingsbudget zal vanaf 2025 2,5 keer hoger worden.

Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

Wat voor onze OV kabels geldt, geldt ook voor de kabels en leidingen van nutsbedrijven. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk veel verouderde kabels en leidingen vervangen. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar de kansen liggen om deze te combineren.

Programma met herinrichtingen

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar meerdere onderhoudsproblemen samenkomen (zie ook programma Leven en Wonen). Het gaat op locaties waar de riolering, kabels en leidingen moet worden vervangen. De verharding is vaak ook in slechte staat. Daarnaast geeft de positie van de bomen nabij de gevels en de wortelopdruk voor allerlei complicaties. Het gaat om kostbare projecten met een lange voorbereidingstijd waarbij een nieuwe inrichting wordt bedacht. De herinrichting van de Karel Doormanlaan wordt gefaseerd aangepakt. Er is een tweede tranche van projecten in voorbereiding. Hiervoor is een nieuw krediet beschikbaar. Dit

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

omvat onder andere de Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de Steenlaan, de Tulpstraat en Julianastraat.

Onderhoud vastgoed

De meerjarenonderhoudsplannen zijn in 2019 geactualiseerd en op grond hiervan is de storting in de voorziening meerjarenonderhoudsplannen welzijn, sport en cultuur gewijzigd. Onderhoud en vervanging wordt zoveel als mogelijk duurzaam uitgevoerd.

Op grond van de voorschriften voor het opstellen van de begroting zijn vanaf 2020 de jaarlijks terugkerende kosten opgenomen in de beheerbegroting en de overige kosten opgenomen als dotatie aan de voorziening. Dit geeft een gewijzigd beeld.

De uitwerking van het strategisch vastgoedbeleid is on hold gezet in afwachting van herzien subsidiebeleid. Denk hierbij aan kostendeekkende huur versus subsidies.

Piek aan onderhoud civiele kunstwerken

Bruggen en andere civieltechnische kunstwerken zijn kostbare objecten. Vanaf 2026 is een verhoging van het investeringsbudget kunstwerken benodigd. Van 2035-2045 is er een grote piek aan onderhoud voor kunstwerken, doordat er meerdere grote kunstwerken vervangen moeten worden. De komende jaren wordt de strategie voor deze piek aan onderhoud bepaald.

Wat gaat het kosten?

Budgettair kader

Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten zijn:

Product	2020	2021	2022	2023	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	2.490.620	2.973.280	3.237.200	3.655.270	• Klein onderhoud asfalt • Onderhoud bestrating • Onderhoud paden • Herstellen belijning
Groen	2.156.820	2.250.410	2.258.570	2.272.540	• Maaien gras • Herstellen gazons • Onderhoud bomen • Herplanten groenstroken • Onkruid en zwerfvuil verwijderen
Verlichting en verkeersregelinstallaties	1.339.900	1.388.480	1.394.380	1.443.320	• Verhelpen van storingen en reparaties • Preventief vervangen lampen • Schilderen van armaturen en masten • Beheer verkeersmanagement- systeem
Waterwegen	679.590	697.830	711.000	715.310	• Maaien en krozen van watergangen • Onderhoud beschoeiing • Baggeren watergangen
Spelen	297.030	345.300	366.250	368.440	• Veiligheids- controles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud
Bruggen en duikers	489.060	491.350	493.630	495.870	• Veiligheids- controles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud • Reinigen
Riolering	760.820	760.820	760.820	760.820	• Klein onderhoud van riolering • Verhelpen van storingen en verstoppingen • Reinigen van riolering • Beheer en monitoren van het functioneren van rioolstelsel
Gebouwen en objecten	233.690	237.740	237.500	237.260	• Woningen • Onderhoud winkelpanden • Onderhoud fietsenstallingen • Onderhoud kinderboerderijen
Maatschappelijk Vastgoed	2.311.710	2.209.970	2.198.390	2.202.580	Uitgaven t.b.v. maatschappelijk vastgoed

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Beschikbare investeringsbudgetten

De belangrijkste investeringsbudgetten zijn (x 1000):

Product	2020	2021	2022	2023	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	11.960	13.619	13.939	1.869	• Reguliere vervanging asfalt • Aanpak probleemstraten • Kleinschalige plekken opwaarderen
Groen	650	350	350	536	• Reguliere vervanging bomen • Aanpak overlastbomen en versterking laanstructuren • Renovatie en groenontwikkeling
Speelplekken	215	215	215	215	• Vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Verlichting en verkeersregelinstallaties	1.377	1.377	1.297	1.297	• Reguliere vervanging verlichting • Inhaalprogramma verlichting
Bruggen en duikers	1.615	115	115	115	• Reguliere vervanging van bruggen en duikers
Waterwegen	568	268	268	268	• Reguliere vervanging beschoeiing
Riolering	1.700	1.700	1.700	1.700	• Reguliere vervanging riolering en gemalen
Afvalinzameling	300	300	300	300	• Invoeren nieuwe inzameling

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Op basis van het coalitieakkoord Rijswijk 2019-2022 zetten we de verbetering van de service onverminderd door, waarbij we eerst de basis op orde brengen. Als de basis op orde is, werken we toe naar een excellente dienstverlening. We hebben daarbij vooral oog voor zaken die inwoners en ondernemers aandragen ter verbetering van onze dienstverlening.

Om excellente dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen te kunnen leveren, is effectieve en efficiënte bedrijfsvoering een randvoorwaarde. Onder bedrijfsvoering verstaan we de ondersteunende processen om de doelstellingen in de programma's te verwezenlijken.

Een verder uitgewerkte visie op onze bedrijfsvoering leggen we vast in een nieuwe organisatievisie; de huidige organisatievisie dateert uit 2013. In de organisatievisie beschrijven we (onder meer) hoe wij als bestuur vanuit de bedrijfsvoering worden ondersteund bij het realiseren van het coalitieakkoord.

In het kaderdebat van juli 2019 heeft de gemeenteraad ons verzocht de 'organisatieontwikkeling' als groot project aan te merken. In het Groot Project Organisatieontwikkeling krijgt de organisatieontwikkeling langs drie lijnen invulling: publieke dienstverlening, continue organisatieontwikkeling en de ontwikkelagenda bedrijfsvoering. De belangrijkste doelstellingen van de ontwikkelagenda zijn:

- grip op de financiën en interne processen;
- transparant begroten;
- toekomstbestendige financiële huishouding;
- rechtmatig subsidiëren, inkopen en aanbesteden;
- jaarrekening 'accountants proof'.

HRM

We investeren in uitstekende dienstverlening met een voldoende wendbare en duurzame organisatie. Hierbij gaat het vooral om dynamische vraagstukken sneller, makkelijker en beter aan te pakken. Met als doel onze rol in de omgeving beter te (blijven) spelen. We doen dit binnen de beschikbare middelen waarbij het coalitieakkoord en de wettelijke taken centraal staan.

HRM draagt bij aan deze ontwikkeling door het leervermogen te vergroten. We doen dit met vaste formatie voor de continuïteit van de belangrijke gemeentelijke opdrachten, aangevuld met (mogelijkheden voor) verschillende vormen van flexibele inzet. We zetten in op een (meer) evenwichtig personeelsbestand om de kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te waarborgen. Uitstroom van (oudere) medewerkers vraagt om het behouden van (belangrijke) kennis en ervaring in de organisatie en biedt aan de andere kant mogelijkheden om te vernieuwen en te verjongen.

Belangrijk blijft dat we als werkgever aantrekkelijk en toegankelijk zijn voor iedereen op de arbeidsmarkt.

Doelstellingen

1. We realiseren een organisatie(vorm) van waaruit we vaste en flexibele capaciteit inzetten op wisselende bestuurlijke opdrachten en in teams. We investeren in een evenwichtig personeelsbestand.
2. We stimuleren het leren en ontwikkelen van alle medewerkers om in te spelen op veranderingen en aanpassingen in de werkwijze en het werk.
3. We faciliteren goede werkomstandigheden waar medewerkers hun talenten en kwaliteiten inzetten voor een uitstekende dienstverlening aan de stad.

Indicatoren

Op basis van onze doelstellingen en resultaten hanteren we de volgende indicatoren:

Indicator	Realisatie 2019	2020	2021	2022	2023
1. Verhouding vast-flexibel (% kosten inhuur t.o.v. totale loonsom ^[1])	19%	19%	18%	17%	17%
2. Gemiddelde uitgaven opleiding en ontwikkeling per medewerker ^[2]	€ 1000	€ 882	€ 882	€ 882	€ 882
3. Streefcijfer ziekteverzuimpercentage	5,76%	5,2%	5,2%	4,6%	4,2%

[1] Dit is een voorlopige indicator voor de verhouding vast – flexibel. Zodra een betere voorhanden is zal deze worden aangepast (zie doelstelling 1). Voor het bepalen van het streefcijfer hebben we aansluiting gezocht bij de personeelsmonitor van het A&O fonds over dit onderwerp.

[2] Indicator voor het stimuleren van het leervermogen om de wendbaarheid te ondersteunen (afgezet tegen landelijke norm personeelsmonitor A&O-fonds 2017). Vanaf 2019 is het budget voor leren en ontwikkelen gelijk gebleven terwijl de formatie en bezetting is toegenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2020 betekent dit:

Indicator 1:

- Kwartaalrapportage voor het management over de omvang inhuur;
- Door ontwikkelen regionale mobiliteit en arbeidsmarkt (Haaglanden).
- Versterken werving- en selectieproces (dashboard en regionale recruitment).

Indicator 2:

- (Continueren) investeren in leren en ontwikkelen medewerkers.
- Opleidingsplan opstellen aan de hand van de organisatievisie.
- Organiseren en/of faciliteren van de organisatiebrede trainings- en ontwikkelactiviteiten.

Indicator 3:

- Het verzuimcijfer in Rijswijk blijft de afgelopen jaren stabiel rond de 5,5%. De Rijswijkse norm van 3,6% is op dit moment niet haalbaar. Ook landelijk is het verzuim binnen gemeenten gestegen (gemiddeld 5,8%). Daarom passen we deze norm aan voor de komende periode naar 5,2% (gemeentelijke verzuimnorm 2018).
- In 2020 starten we met een nieuw contract met een arbodienstverlener.
- Verzuim blijft een belangrijk speerpunt met het management en tussen management en medewerkers, daarvoor voeren we o.a. kwartaalgesprekken.

Personeel

Staat van personele lasten	2019	2020
Huidig personeel excl.Griffie en RijswijkBuiten	31.110.440	32.544.870
Directie inclusief ondersteuning	1.286.370	1.373.910
Bedrijfsvoering	5.821.058	5.872.930
Bestuurlijk Domein	6.129.710	6.418.460
Maatschappelijke Ontwikkelingen	6.054.390	6.596.670
Ruimtelijke Ontwikkelingen	5.212.142	5.433.610
Sociaal Domein	6.254.200	6.558.400
Overig	352.570	290.890
Griffie en RijswijkBuiten	1.258.830	1.285.570
Griffie	406.470	423.760
RijswijkBuiten	852.360	861.810
Gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders	1.175.250	1.265.800
Bestuur	1.175.250	1.265.800
Cao	720.000	907.630
Nog te verdelen cao	720.000	907.630
Eindtotaal	34.264.520	36.003.870

Overig bestaat uit:	2019	2020
Stage- en traineeplan	160.000	145.000
Piketvergoedingen	75.000	42.000
Lasten huwelijksvoltrekkingen/partnerschapsregistratie	45.000	45.000
Speeltuinen en -plaatsen	13.890	13.890
Ambtsjubilea	58.680	45.000
	352.570	290.890

2019 is inclusief begrotingswijzigingen

Informatie

Informatie verzorgt het inrichten en beheren van de informatievoorziening waarmee de organisatie haar bestuurlijke doelen kan realiseren, zodanig dat de mogelijkheden die informatie en ICT bieden optimaal benut worden. De inspanningen zijn erop gericht om nu en in de toekomst adequaat en flexibel in te spelen op kansen en uitdagingen.

We realiseren een informatievoorziening die goed beveiligd, flexibel en schaalbaar, gestructureerd en samenhangend is. We doen dit onder meer door het harmoniseren van systemen en processen, het standaardiseren van producten en het realiseren van koppelingen en een goede informatiearchitectuur.

We bewaken ontwikkelingen en initiatieven om te waarborgen dat een passende ICT-infrastructuur en -dienstverlening geleverd wordt aan de hand van de gemeentelijke applicatie architectuur. We zijn verantwoordelijk voor contract-, leveranciers- en projectmanagement (implementatie) van informatiesystemen. We werken waar mogelijk samen met andere gemeenten en maken optimaal gebruik van beleid en expertise van andere overheden en instrumenten die bijvoorbeeld binnen VNG Realisatie verband ontwikkeld worden, zoals de landelijke voorzieningen. Hierbij houden we scherp in het oog hoe de inrichting en het beheer van de informatievoorziening bij kan dragen aan de kansen, doelstellingen en ambities voor wat betreft duurzaamheid. Onze dienstverlening op het gebied van IT beheer hebben we uitbesteed aan de GR Bedrijfsvoering Delft Rijswijk. De visie op informatie is uitgewerkt in een richtinggevend informatiebeleid dat periodiek wordt geactualiseerd. Aan de hand van een informatiebeleidsplan bouwen we verder op de beleidslijnen ten aanzien van dienstverlening en bedrijfsvoering. Tevens is het een afwegingskader voor investeringen. Op basis hiervan worden de concrete informatieprojecten uitgewerkt en geprioriteerd. De ontwikkelingen op het gebied

Paragraaf Bedrijfsvoering

van informatievoorziening gaan zo snel dat zeker jaarlijks, maar wellicht vaker, de gegeven kaders en investeringen moeten worden herijkt om gelijke tred te houden met de ontwikkelingen en met de doelen die gesteld worden.

Financiën

De jaarrekening 2018 sloot met een tekort van € 7,5 mln. Ook in 2019 staat het budgettair kader onder druk. Meer grip op de financiën en de interne processen zijn daarom noodzakelijk. Een aantal maatregelen is in gang gezet om sneller en betere informatie te verstrekken waarmee meer inzicht en een tijdige bijsturing wordt verkregen. In 2020 wordt een frequentere managementrapportage ontwikkeld die zoveel mogelijk digitaal ontsloten wordt.

In combinatie met een strakkere regie in de samenwerking met de accountant leiden deze maatregelen tevens tot een steviger P&C cyclus. Daarnaast zullen de bevindingen van de accountant en de auditcommissie in de in 2019 ingevoerde jaarplanning worden opgenomen zodat de invoering en monitoring daarop beter geborgd zijn.

Het inkoopproces wordt effectiever gemaakt door het proces te verbeteren en naleving beter te borgen. Er wordt een centrale verplichtingenadministratie in gebruik genomen, zodat de inkopen de rechtmatigheidstoets zullen doorstaan die in 2021 door het college zelf zal moeten worden uitgevoerd.

De ingezette digitalisering zal worden voortgezet, onder andere de digitale verwerking van bankafschriften zal worden voortgezet.

Juridische Zaken

Het streven is en blijft het zo veel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen van bezwaarprocedures. We zetten in op verbeterde primaire besluiten inclusief een heldere communicatie met betrokken inwoners en organisaties. Daar waar mogelijk zetten we instrumenten in als (pre-)mediation, of blijven dat doen.

Doelstelling is en blijft de bezwaren binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen af te doen.

Facilitair

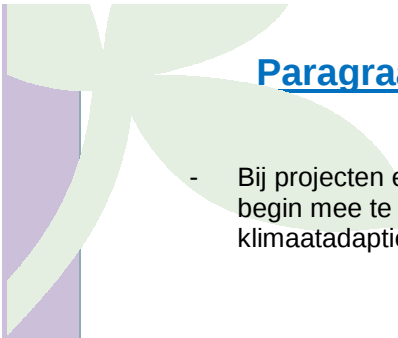
Met de invoering van ATAP (het nieuwe werken) is het aantal aanwezige werkplekken in Hoogvoorde verlaagd. Dit zal de komende jaren verder worden doorgezet zodat het percentage werkplekken bij de verhuizing naar het Huis van de Stad teruggebracht is tot 65% van het aantal medewerkers.

Verduurzamen eigen organisatie

De raad heeft aangegeven te streven naar een duurzame gemeentelijke organisatie in 2030. Door het in een vroeg stadium maken van duurzame afwegingen zullen onze ambities beter tot uitvoering komen en zullen interne bedrijfsprocessen nog meer in lijn komen met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarom willen we het duurzaam handelen breed in onze organisatie verankeren. We werken toe naar een circulaire economie in 2050, waarbij we niet alleen duurzaam en toekomstbestendig inkopen, maar waarbij we ook uiteindelijk geen afval meer willen produceren. In 2020 willen we 10% circulair inkopen.

Dat doen we door:

- Duurzaam en toekomstbestendig (circulair) in te kopen.
- Het continu verbeteren van de gemeentelijke duurzaamheidsprestaties, zoals het verder verbeteren van de gescheiden afvalinzameling en het treffen van energiezuinige en waterbesparende maatregelen.
- Als gemeente zelf het goede voorbeeld te geven door ons (maatschappelijk) vastgoed te verduurzamen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

- Bij projecten en plannen in de buitenruimte duurzaamheid en circulair ontwerpen vanaf het begin mee te nemen, bijvoorbeeld via het handboek duurzaamheid en het convenant klimaatadaptief bouwen (zie ook programma Wonen en Leven).

Deregulering & Procesinnovatie

Ons doel is het verhogen van de 'klantwaarde' in onze werkprocessen. Dat betekent: leveren wat de klant wil, met gestroomlijnde processen zonder verspilling. Vanzelfsprekend daarbij rekening houdend met juridische en financiële kaders. Tevens willen we de inspanningen in tijd en in geld die burgers of bedrijven moeten doen om te voldoen aan de (informatie)verplichtingen die wij als gemeente stellen, zoveel mogelijk verlichten.

Hiervoor zetten wij instrumenten van Lean Management in, zoals de begeleiding van procesinnovatietrajecten en innovatiesessies. Het beschikbare instrumentarium is dit jaar verbreed met een juridische beslisboom (nut- en noodzaak toets), klantreis-sessies en week- en dagstarts. Cruciaal is telkens de inbreng van de desbetreffende procesmedewerkers. Zo wordt ook op medewerker niveau het bewustzijn versterkt om zelf oplossingsgericht te werken. Daartoe werken wij thans leermodule verder uit ten behoeve van medewerkers (Lean als instrument) en management (Lean als verbetercultuur).

Informatiebeveiliging en privacy

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging/ vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basisnormenkader zoals verwoord in de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten), per 1 januari 2020 de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).
- We voldoen aan de eisen die de privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Invoeren BIG/BIO en jaarlijkse verantwoording

Vanaf 2017 wordt er jaarlijks verantwoording afgelegd over de wijze waarop de informatiebeveiliging is georganiseerd. Hiervoor is de eenduidige systematiek ENSIA ontwikkeld die alle gemeenten gebruiken. In feite wordt met de ENSIA verantwoording afgelegd over de mate waarin de beveiligingsmaatregelen zijn geïmplementeerd. Daarnaast wordt de ENSIA gebruikt om richting de externe toezichthouders verantwoording af te leggen over regeling specifieke maatregelen.

De ENSIA begint met een zelfevaluatie waar meer dan 300 vragen op het gebied van informatiebeveiliging worden beantwoord. Uit de zelfevaluatie blijkt dat nog niet alle beveiligingsmaatregelen uit de BIG/BIO (volledig) zijn ingevoerd. Voor de invoering daarvan is

Paragraaf Bedrijfsvoering

een actieplan opgesteld. In 2020 en verder zullen de acties op het gebied van informatiebeveiliging zich vooral richten op:

- **Bewustwording bij medewerkers en leidinggevenden**
Het gedrag van medewerkers en leidinggevenden heeft grote invloed op het niveau van informatieveiligheid en de bescherming van de privacy. Zij hebben daarin een grote verantwoordelijkheid. Medewerkers en leidinggevenden dienen op de hoogte te zijn van hun verantwoordelijkheden, zodat zij daarnaar kunnen handelen.
- **Invoering van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)**
Het normenkader dat de gemeente hanteert voor informatiebeveiliging (BIG) wordt per 1 januari 2020 vervangen door de BIO. De BIO is de natuurlijke opvolger van de BIG en is gebaseerd op hetzelfde internationale normenkader voor informatiebeveiliging. Het belangrijkste verschil is dat er in de BIO meer aandacht wordt gevraagd voor risicomanagement en dat in de BIO expliciet wordt benoemd wie verantwoordelijk is voor de te nemen maatregelen.

Invoeren AVG

De aandacht bij de implementatie van de AVG in 2019 ging naar het doelgericht integreren van de AVG in de organisatieprocessen, het beheersen van risico's en het verdiepen van de sectorspecifieke kennis van de verordening in het bijzonder bij het sociaal domein, het veiligheidsdomein en Juridische Zaken. De inzet in 2020 zal vooral gericht zijn op de naleving van belangrijke privacy verplichtingen zoals:

- Het toetsen en administreren van de juridische verplichtingen zoals de verwerkersovereenkomsten, het register van de verwerkingen van persoonsgegevens en de convenanten voor gegevensdeling met ketenpartners en externe dienstverleners.
- Het verbeteren van de processen en procedures voor een tijdige en correcte de afhandeling van de verzoeken van burgers die hun privacy-rechten willen laten gelden.
- Het structureel inzetten van Privacy Impact Assessments (PIA's) om vooraf de privacy-risico's van gegevensverwerkingen in kaart te brengen om vervolgens maatregelen te kunnen nemen om de risico's te verkleinen.
- Het toepassen van de principes van Privacy by Design en Privacy by Default. Dat wil zeggen: het rekening houden met gegevensbescherming al bij het ontwerp van gemeentelijke informatiesystemen, producten en diensten en het toepassen van privacy-vriendelijke standaardinstellingen.

Indicatoren Bedrijfsvoering

Indicatoren	Realisatie 2018	Streefwaarde 2019	2020	2021	2022	2023
1. Werkplekindex: verhouding tussen het aantal werkplekken en het aantal medewerkers	80%	75%	70%	65%	65%	65%
2. Het percentage poststukken* dat binnen de wettelijke termijn wordt afgedaan	85%	95%	95%	95%	95%	95%
3. Het aantal facturen dat is betaald binnen de wettelijke termijn (30 dagen)	88%	90%	92%	94%	95%	95%

* dit betreft de externe poststukken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Indicator 1:

- Monitoren van werkplekbezetting met de inzet van mobiele devices.
- Herverdeling van werkstations op basis van veranderende behoeften.

Indicator 2:

- Bevorderen van een efficiënter gebruik van het document management systeem (DMS) en de documentengenerator door gebruik van een webinterface.
- Snellere beschikbaarheid van inkomende verzoeken in het DMS door de invoer van prestatie-indicatoren voor de registrators.

Indicator 3:

- Bevorderen van het versturen van e-facturen naar leveranciers.
- Verbeteren van het monitoren van openstaande inkoopfacturen.

Paragraaf Verbonden partijen

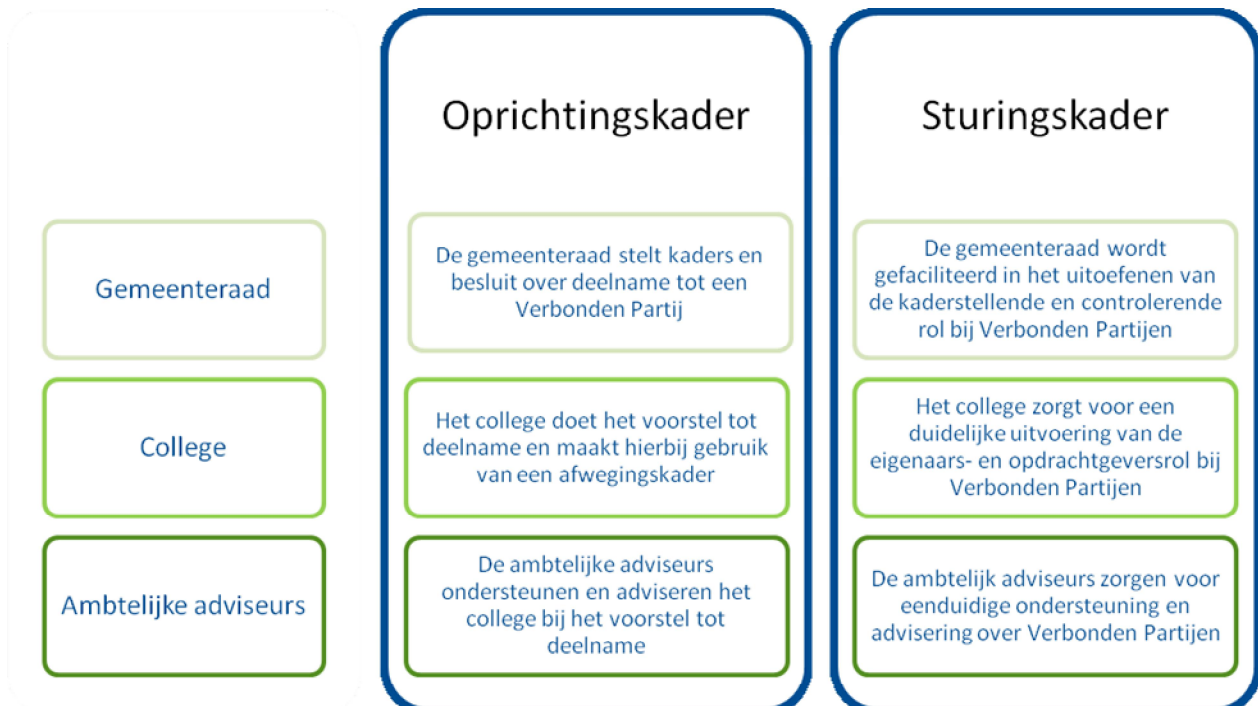
Inleiding

Verbonden partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden partijen, in de programmabegroting en de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden partijen.

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, NV's, BV's, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingsconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

Paragraaf Verbonden partijen

Overzicht Verbonden partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in drie vennootschappen en zeven gemeenschappelijke regelingen. Met ingang van 2017 is het onderdeel Netwerkbeheer afgesplitst van Eneco Holding NV. De cijfers van dit bedrijf zullen in de volgende begroting worden vermeld.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
N.V. Eneco	GGD en VT Haaglanden
Stedin Holding NV	Industrieschap De Plaspoelpolder (IPP)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken (DSW)
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	H10 Inkoopbureau
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Risicoprofielen Verbonden partijen

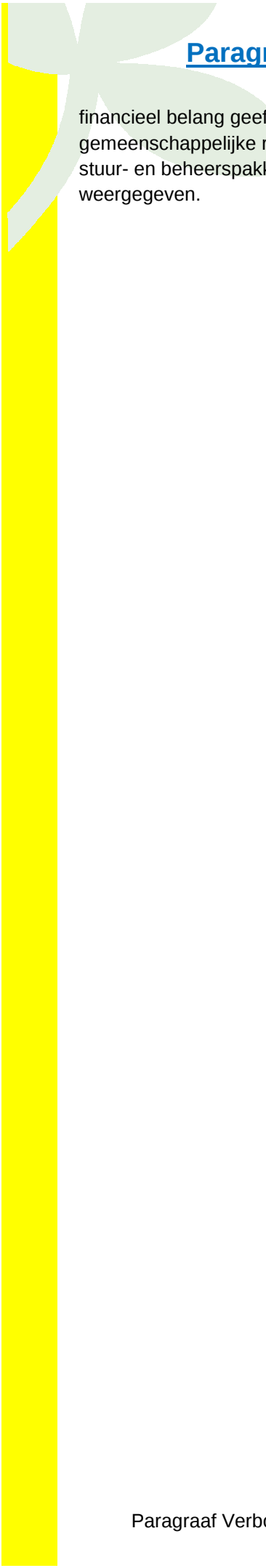
De Verbonden partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden partijen tijdig worden signaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Het risicoprofiel van een Verbonden partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumenten gekoppeld aan een Verbonden partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden partij.

Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel risico dat wordt gelopen bij een Verbonden partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden partijen. De sturing op Verbonden partijen die zijn ingedeeld in het plus- en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatieafspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van acht gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het overzicht

Paragraaf Verbonden partijen

financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de vennootschappen

Eneco holding NV

Vestigingsplaats
Doel / openbaar belang
Ontwikkelingen

Rotterdam
Beheren en exploiteren van een (duurzaam) energiebedrijf
Een meerderheid van ca. 96% van het
aandeelhouderskapitaal heeft het principebesluit genomen
hun aandelen in Eneco te verkopen. Thans wordt door Eneco,
de adviseurs en de aandeelhouders hard gewerkt aan de
uitvoering van de transactie, die zich middels een
gecontroleerde veiling voltrekt. Bij het opstellen van deze
begroting bevindt de transactie zich in de fase waarin een
geselecteerd aantal partijen een bindend bod kunnen
indienen. Eind 2019 zal worden besloten met welke partij(en)
de finale onderhandelingen zullen worden gevoerd.
Vervolgens zal de raad worden voorgesteld om een definitief
besluit over de verkoop te nemen.

Risico's op lagere verkoopopbrengst dan verwacht.

Economie en Werken.

Vennootschap

Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
------------------	-------------------

€ 2,9 miljard	€ 2,9 miljard
---------------	---------------

€ 2,8 miljard	€ 2,8 miljard
---------------	---------------

€ 136 miljoen

88.486 aandelen ca € 100 nominaal.

1,78% van het gestort aandelenkapitaal.

N.v.t.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Stedin

Vestigingsplaats
Doel / openbaar belang
Ontwikkelingen

Rotterdam
Beheren van gas- en elektriciteitsnetwerken
De energietransitie in Nederland vereist substantiële
investerings in het verzorgingsgebied van Stedin. In dit
kader heeft Stedin samen met de aandeelhouderscommissie
Stedin halverwege 2019 een werkgroep Lange Termijn
Financieringsstrategie gevormd om onder meer met elkaar te
onderzoeken of, en zo ja, welke maatregelen dienen te
worden genomen om de toegang tot de kapitaalmarkt tegen
acceptabele kosten te kunnen houden en welke gevolgen
voormelde investeringen kunnen hebben op het dividend.

Risico op lagere dividenduitkering.

Algemene dekkingsmiddelen.

Vennootschap

Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
------------------	-------------------

€ 2,6 miljard	€ 2,7 miljard
---------------	---------------

€ 4 miljard	€ 4 miljard
-------------	-------------

€ 118 miljoen

88.486 aandelen van € 100 nominaal.

1,78% van het gestort aandelenkapitaal.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

BNG (Bank voor Nederlandse gemeenten)

Vestigingsplaats
Doel / openbaar belang
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij
Ontwikkelingen

Den Haag
Bank ten dienste van de overheid
Sinds de oprichting aandeelhouder.
Geen.

Paragraaf Verbonden partijen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.

Algemene dekkingsmiddelen.

Vennootschap

Beginstand (1-1)

€ 4,2 miljard

€ 135 miljard

€ 337 miljoen

165.945 aandelen van € 2,50.

0,30% van het geplaatst aandelenkapitaal.

Eindstand (31-12)

€ 4,3 miljard

€ 132.5 miljard

Dunea Duin & Water

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

Zoetermeer

Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk

Dunea onderzoekt de mogelijkheden om een dochterentiteit op te richten waarin aquathermie kan worden ondergebracht.

Beperkt risico. Waarde van aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd.

Algemene dekkingsmiddelen.

Vennootschap

Beginstand (1-1)

€ 193

€ 208

€ 12 miljoen

149.258 aandelen van € 5,00

3,74% van het geplaatst aandelenkapitaal. Geen dividenduitkering.

Eindstand (31-12)

€ 205 miljoen

€ 358 miljoen

Toelichting op de gemeenschappelijke regelingen

GGD Haaglanden

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Den Haag

GGD: Het bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden met producten en diensten die helpen gezond op te groeien en op te voeden, gezonder te leven en langer gezond te blijven.

Veilig Thuis: Het in samenwerking met collega-instellingen aantoonbaar voorkomen en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en zorgdragen voor herstel van schade bij de direct betrokkenen.

Ontwikkelingen

Na de herijking per 1 januari 2018 gaat in de GR GGD en VT Haaglanden veel aandacht uit naar de implementatie van de wijzigingen waartoe bij deze herijking is besloten.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Voor wat betreft Veilig Thuis wordt de organisatie in 2018 geconfronteerd met een grote stijging (bijna 20% in het eerste halfjaar) van het aantal adviesvragen en meldingen.

Doelstelling / taakstelling

Programma Sociaal domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Rechtsvorm

Gemeenschappelijke regeling

Financiële gegevens

Beginstand (1-1)

n.v.t.

n.v.t.

- € 1.378.490

3%

Eindstand (31-12)

- € 295.259

n.v.t.

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Paragraaf Verbonden partijen

Omvang van de bijdrage € 403.000

Industrieschap De Plaspoelpolder

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Rijswijk

Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering.

- Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden.
- Herstructurering bedrijventerreinen.
- Faciliteren regionale samenwerking bovengenoemde zaken.

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Rijswijk participeert voor 50% risicodragend in de exploitaties van het Industrieschap de Plaspoelpolder. De verkoop van bouwkavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.

Programma Economie en Werken.

Gemeenschappelijke regeling

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Beginstand (1-1)

€ 11,3 miljoen

€ 0

€ 0

50%

N.v.t.

Eindstand (31-12)

€ 11,8 miljoen

€ 0

Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Zoetermeer

De voorspelbare, betrouwbare lokale partner voor gemeenten en bedrijfsleven zijn, door met de juiste kosten en opbrengsten zoveel mogelijk mensen met een SW-indicatie regulier te laten werken.

Mensen met een SW-indicatie aan passend werk helpen, zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers.

Ontwikkelingen

De drie gemeenten hebben met het oog op een toekomstbestendig bedrijf, de intentie uitgesproken om de bestuurlijke structuur aan te passen. De huidige GR zal daartoe worden opgeheven.

In 2018 is daartoe een intentieverklaring getekend. In 2019 worden een liquidatieplan opgesteld, een vereveningsregeling afgesproken en een organisatie- inrichtingsplan vastgesteld.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Oplopen van de jaarlijkse tekorten. Over 2020 wordt een tekort voorzien van € 1,4 mln. De bijdrage van de gemeente Rijswijk aan het exploitatietekort van DSW over 2020 bedraagt 16,6%, dat wil zeggen € €236.771 (naar rato van het aandeel van Rijswijk in de uitvoering van de SW).

Programma Sociaal domein - Arbeidsmarkt overig.

Gemeenschappelijke regeling

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Beginstand (1-1)

€ 2.266.880

€ 3.225.182

€ 626.493

16,0%

€ 168.806

Eindstand (31-12)

€ 2.087.881

€ 3.204.976

Paragraaf Verbonden partijen

Afvalinzameling Avalex

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Den Haag

Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden en (doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers.

Volksgezondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.

Ontwikkelingen

Het bestuur heeft het besluit over de toekomstige governance aangehouden.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Tariefontwikkeling van de verbrandingskosten brengt een risico mee vanaf 2021.

Doelstelling / taakstelling

Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling, transport en verwerking.

Rechtsvorm

Gemeenschappelijke regeling

Financiële gegevens

Beginstand (1-1)

Eindstand (31-12)

Eigen vermogen

€ 5,4 miljoen

€ 5,8 miljoen

Vreemd vermogen

€ 37,9 miljoen

€ 40,8 miljoen

Resultaat 2018

€ 1.323.000

Financieel belang

18% van de omzet

Omvang van de bijdrage

€ 5.583.00

Paragraaf Verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden

Algemene informatie

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

De VRH behartigt de belangen van de gemeente op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.

De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren

Den Haag

Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen, brandweezorg, rampen- en crisisbeheersing in de regio; meldkamer en CPA. Er wordt aan een visie brandweer 2020 gewerkt.

Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.

Programma openbare orde en veiligheid – VRH.

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

€ 6,3 miljoen (2018)

€ 59 miljoen (2018)

€ 1.351.000

5,1%

€ 4.215.000

Eindstand (31-12)

€ 6,6 miljoen (2018)

€ 56 miljoen (2018)

Omgevingsdienst Haaglanden

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Den Haag

De ODH is een regionale uitvoeringsdienst voor zowel de uitvoering van de toetsing en de vergunningverlening, gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving, als het adequaat toezicht houden op deze vergunningen, het behandelen van overlastmeldingen en waar nodig handhavend optreden tegen inrichtingen, instellingen en personen die zich niet houden aan deze wet- en regelgeving.

Geen bijzonderheden.

Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.

Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies.

Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving.

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

€ 1,6 miljoen (2018)

€ 0

€ 167.300

1,9%

€ 373.000

Eindstand (31-12)

€ 1,2 miljoen (2018)

€ 0

H10 inkoopbureau

Algemene informatie

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Samenwerking gericht op inkoop specialistische jeugdzorg voor de H10 Gemeenten.

Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden.

Adequate jeugdhulp.

Ten behoeve van de besluitvorming over de governance

Inkoop H10 hebben de H10-gemeenten een onderzoek laten

Paragraaf Verbonden partijen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Financieel belang

Omvang van de bijdrage 2020

uitvoeren. Het advies dat hieruit is gekomen, is om de bestaande GR Bedrijfsvoeringsorganisatie als juridische basis voor onbepaalde tijd te continueren, maar wel een aantal verbetermaatregelen door te voeren. In het laatste kwartaal van 2019 volgt een voorstel hierover aan de raad. Indien de raad akkoord is met dit voorstel dan gaan we in 2020 aan de slag met deze verbetermaatregelen en aanverwante aanbevelingen t.a.v. de uitvoering.

Terugtrekkende deelnemers en/of het niet doorzetten van de bedrijfsvoeringsorganisatie zijn een risico voor de continuïteit van het inkoopbureau.

Programma Sociaal domein.

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

- € 41.756

€ 192.006

€46.909

4,73 %

€ 140.611

Eindstand (31-12)

+€ 5.153

€ 326.699

MRDH (Metropoolregio Rotterdam Den Haag)

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Den Haag

Het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag.

Partner en gemeente staan samen aan de lat.

De risico's die behoren bij aanbestedingen in de investeringsagenda MRDH.

Verbindende overheid /

Programma's Economie en Werken en Verkeer en Vervoer.

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

€ 7,4 miljoen

€ 892 miljoen

(opgenomen en doorgeleende gelden concessies)

€ 822.622

n.v.t.

2,2%

€ 128.000

Eindstand (31-12)

€ 15,4 miljoen

€ 1.074 miljoen

Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2018

Aandelen kapitaal

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

Delft

Samenwerking Delft-Rijswijk op IT beheer (bedrijfsvoering).

GR en gemeente staan samen aan de lat

Evaluatie gedaan door Berenschot. Conclusie: voortzetten op huidige basis. In 2020 vindt er weer een evaluatie plaats.

Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.

Overhead / Paragraaf Bedrijfsvoering.

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

n.v.t.

n.v.t.

n.v.t.

n.v.t.

50%

€ 1.355.000

Eindstand (31-12)

n.v.t.

n.v.t.

Paragraaf Verbonden partijen

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de Verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit:

		Bestuurlijk risico		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel risico	Laag	MRDH H10 Dunea BNG GGD ICT Delft Rijswijk <i>laag</i> ①	① <i>laag / gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld</i>
	Gemiddeld	① VRH ODH Stedin <i>laag / gemiddeld</i>	② Avalax DSW IPP <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>
	Hoog	② Eneco <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>	③ <i>Hoog</i>

Zoals aangegeven past bij elk risico een passend stuur- en beheersinstrumentarium. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 1 past het zogenaamde basispakket. Dat betekent dat begroting en jaarstukken tijdig aan de raad worden voorgelegd en dat er een zienswijze wordt opgesteld. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 2 kunnen aanvullende maatregelen worden gesteld aan rapportages en overleggen, informatie op maat (raadsinformatiebrieven) en de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoeken. Bij de Verbonden partijen met de waardering van het risico in de klasse 3 is het aanvullende pakket nog intensiever. Hiervoor is echter een breed regionaal draagvlak vereist. Te denken valt aan: het vaststellen van aanvullende kaders, het instellen van een rekeningcommissie, het doen van een rekenkameronderzoek, het doen van een onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verbonden partij.

Paragraaf Grondbeleid

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (pps). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, welke in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. Het college stelt zich terughoudend op om risicovollere exploitaties te openen.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen en/of werken en recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wro en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte
In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de Grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moet zijn. In bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven gronden grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.
- Gemeentelijk kostenverhaal
Zoals genoemd in de Nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of exploitatieplan verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij verkoop van gemeentelijke grond.

Paragraaf Grondbeleid

- Verkoop gemeentelijk vastgoed
In het kader van gemeentelijke bezuinigingstaakstelling is besloten om het gemeentelijk vastgoed te verkopen. De jaarlijkse taakstelling bedraagt € 360.000,- aflopend vanaf 2018 met € 90.000,- per jaar tot en met 2020. De verwachting is dat de taakstelling gehaald zal gaan worden. In de halfjaarlijkse rapportages zal daarop worden teruggekomen.

In exploitatie genomen gronden

- Eikelenburgh
De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. Eind 2016 heeft het college van B&W ingestemd met een aangepaste voortgang van de samenwerkingsovereenkomst Eikelenburgh d.d. 15 december 2009.

De verkoop van woningen verloopt voorspoedig. De vooruitzichten voor 2020 zijn eveneens gunstig. Dit is duidelijk merkbaar op de bouwlocatie Eikelenburgh. Zo ook vinden dure tot extra dure woningen makkelijker hun weg naar potentiële kopers. Een aandachtspunt is nog wel de verplichting uit de SOK om ook 30% sociale woningbouw te realiseren. De gemeente en de ontwikkelaar zijn in overleg om te bepalen op welke wijze aan deze verplichting een passende stedenbouwkundige invulling kan worden gegeven. In 2017 en 2018 heeft tussentijds een winst-uitname plaatsgevonden conform de regels van het BBV van ca. € 2,05 mln. Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburgh komt uit op ca. € 0,5 mln. positief op einddatum (31-12-2022).

- Te Werve West
In 2018 heeft woningcorporatie Rijswijk Wonen een ontwerpende en bouwende partij geselecteerd voor de herontwikkeling van de locatie De Schakel aan de Generaal Vetterstraat en omstreken. Op basis van de met ons college begin 2017 overeengekomen uitgangspunten en randvoorwaarden heeft deze partij een verkavelingsstudie gedaan waarover op hoofdlijnen overeenstemming is bereikt met het college. De definitieve verkaveling geeft inzicht in de exacte hoeveelheid gronden die over en weer ingebracht zullen moeten worden. Daarmee kan ook het effect op de grondexploitatie meer inzichtelijk gemaakt worden. Een risico in de grondexploitatie is de bijdrage watercompensatie als gevolg van het toenemen van het verhard oppervlak bij herontwikkeling. Deze bijdrage wordt van de corporaties verkregen. Komt deze bijdrage te vervallen dan zal het eindresultaat van de grondexploitatie negatief worden.
Het voorlopige resultaat op einddatum (31-12-2020) van de grondexploitatie Te Werve West komt uit op ca. € 0,02 mln.
De herontwikkeling van de locatie Idenburglaan door woningcorporatie Vidomes valt buiten de scope van de grondexploitatie Te Werve West. Dit geldt ook voor de herontwikkeling van de locatie Karel Doormanlaan 155-157 en De Schakel.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

- TH-locatie
In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een azielzoekerscentrum, schoolgebouw en woonunits. De verhuur aan het COA is voor de duur van een periode van 3 tot maximaal 5 jaar. Inmiddels is 3 jaar verlopen en de verhuur is verlengd. De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 26.000 m². De bedoeling is dat het perceel op de langere termijn verkocht wordt en dat daarmee de boekwaarde goed gemaakt zal worden.
- Benedictuslocatie

Paragraaf Grondbeleid

Op deze locatie wordt gewerkt aan een woningbouwontwikkeling. Deze locatie is deels eigendom van Rijswijk Wonen en deels eigendom van de gemeente. Het gezamenlijke oppervlakte van het te ontwikkelen plangebied bedraagt ca. 7.900 m². Op deze locatie is in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om een eventuele herontwikkeling mogelijk te maken. De planvoorbereiding is nagenoeg afgerond. Er wordt uitgegaan van sociale woningbouw op het terrein van Rijswijk Wonen als ook op het terrein van de gemeente. De gemeente zal vervolgens haar eigendom aan Rijswijk Wonen verkopen en volgens de planning start de bouw van 99 sociale huurappartementen in de tweede helft 2019. Het is onzeker wat de mogelijke gevolgen zijn van de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) voor toekomstige bouwplannen.

- **LGZ locatie de Opperd**
Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt woningbouw mogelijk op de locatie van De Opperd. Middels deze bestemming kan de ontwikkeling op deze locatie nader worden ingevuld aan de hand van een aantal uitwerkingsregels. Hierbij moet dan worden gedacht aan het in beperkte zin toevoegen en ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardig woonmilieu in een te renoveren parklandschap. Om de landschappelijke inpassing te waarborgen dient eerst een beeldkwaliteitsplan te zijn opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad en dient een cultuurhistorische en landschappelijke analyse te zijn uitgevoerd. De locatie De Opperd kan dan op een bij de Landgoederenzone passende wijze worden ontwikkeld en een positieve bijdrage leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone en met een passende bebouwing een poortwachtersfunctie creëren bij een entree van Rijswijk. Met de opbrengst van deze ontwikkellocatie kan onder andere de kwaliteitsslag van de Landgoederenzone mede gefinancierd worden. Bebouwing zal pas na deze collegeperiode aan de orde komen.

Paragraaf Lokale Heffingen

In Rijswijk houden we de lasten zo laag mogelijk. We vinden het belangrijk om Rijswijk betaalbaar te houden voor al onze inwoners, ondernemingen en relaties. Dat doen we op een financieel verantwoorde manier.

Samen zijn we verantwoordelijk voor onze stad, waarin we onder andere kwaliteit bieden voor de publieke dienstverlening. Om alle voorzieningen te bekostigen, betaalt u voor onze diensten. We bieden daarbij een zo hoog mogelijke kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten waarbij we rekening houden met de kwetsbaren in de samenleving. We streven ernaar om de woonlasten in de gemeente Rijswijk structureel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden te houden. Daarnaast mogen de tarieven voor onder meer de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges maximaal honderd procent kostendekkend zijn.

Soorten heffingen

Lokale heffingen zijn te onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is.

- Ongebonden heffingen worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voorbeelden: onroerendezaakbelastingen (OZB) en toeristenbelasting.
- Van gebonden heffingen wordt de opbrengst gebruikt ter dekking van de gemaakte kosten. Voorbeelden: Leges, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten voor de ontwikkeling van de gemeentelijke tarieven in 2020 zijn deels geformuleerd in de coalitieakkoord 2019-2022:

- We behouden heffingen en leges voor diensten waar langjarige investeringen voor nodig zijn.
- De onroerendezaakbelasting passen we jaarlijks aan, op basis van de inflatie, tenzij de kostenstijging op gemeentelijke diensten meevalt.
- We verhogen de onroerendezaakbelasting alleen als laatste middel, als dit noodzakelijk is voor de financiering van onvoorziene tekorten bijvoorbeeld bij de decentralisatie-uitkeringen in het sociaal domein of op de grondexploitatie.
- Bij zakelijk onroerend goed blijven we de onroerendezaakbelasting heffen bij de eigenaar.
- We blijven streven naar een lastendruk onder het gemiddelde van Haaglanden.

Overzicht van de lokale heffingen

De gemeentelijke heffingen die in 2020 zullen worden geheven zijn:

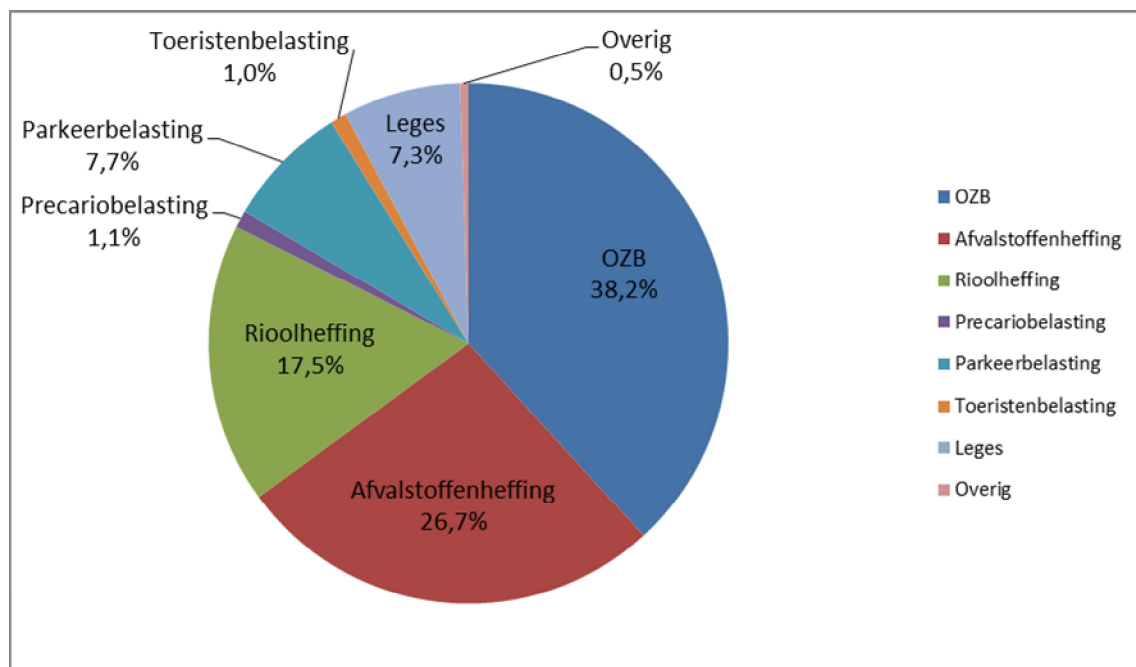
• Onroerendezaakbelastingen;	• Precariobelasting;
• Rioolheffing;	• Parkeerbelasting;
• Afvalstoffenheffing;	• Overige heffingen.
• Toeristenbelasting;	

Paragraaf Lokale Heffingen

Geraamde opbrengsten

In de onderstaande tabel worden de geraamde opbrengsten voor 2020 vergeleken met de opbrengsten van de begroting 2019. De cijfers voor 2019 zijn bijgewerkt tot en met de tweede halfjaarrapportage.

Heffing	Type	2019	2020
Onroerendezaak belastingen	Ongebonden	€ 11.756.510	€ 12.205.730
Afvalstoffenheffing	Gebonden	€ 7.393.870	€ 8.535.980
Rioolheffing	Gebonden	€ 4.653.260	€ 5.573.600
Precariobelasting	Ongebonden	€ 339.650	€ 340.880
Parkeerbelasting	Ongebonden	€ 2.563.000	€ 2.450.000
Toeristenbelasting	Ongebonden	€ 318.000	€ 319.560
Leges	Gebonden	€ 2.432.730	€ 2.337.900
Overig:			
- Marktgeden	Gebonden	€ 78.660	€ 78.660
- BIZ-belasting	Gebonden	€ 88.650	€ 88.040
Haven-/kadegelden	Gebonden	€ 0	€ 0
Totaal		€ 29.624.330	€ 31.930.350

Paragraaf Lokale Heffingen

Demografische druk

De demografische druk geeft de som aan van inwoners van 0-20 jaar en inwoners van 65 en ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar. Het cijfer geeft inzicht in de verhouding van het niet-werkende deel van de bevolking tot het werkende deel van de bevolking.

	2018 realisatie	2019	2020	2021	2022	2023
Demografische druk	73,5	74,9	74,9	74,9	74,9	74,9

Bron: CBS

Woonlasten

De woonlasten vormen een graadmeter voor burgers om te bepalen of de gemeentelijke lasten stijgen of dalen. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de OZB voor een huiseigenaar bij een gemiddelde WOZ-waarde, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De opbrengst OZB wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4% en de tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgen 14% ten opzichte van de tarieven in 2019. De tarieven voor rioolheffing stijgen met 13,6%. Per categorie huishouden betekent dit dat de woonlasten in 2020 ten opzichte van 2019:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 10,08%;
- voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 10,33%;
- voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 10,59%.

Gemiddelde WOZ waarde

De verwachting is dat de gemiddelde WOZ waarde in de Rijswijk voor 2020 met 9% stijgt ten opzichte van de gemiddelde WOZ waarde van 2019. De procentuele waardeinstijging ligt in lijn met het landelijk gemiddelde.

Jaar	Gemiddelde WOZ-waarde
2019	€ 221.300
2020	€ 241.000

Gemiddelde woonlasten

Woonlasten	één persoonshuishouden		twee persoonshuishouden		drie- of meer persoonshuishouden	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
OZB	€ 219,31	€ 224,61	€ 219,31	€ 224,61	€ 219,31	€ 224,61
Afvalstoffenheffing	€ 255,48	€ 292,08	€ 293,88	€ 336,00	€ 337,92	€ 386,52
Rioolheffing	€ 166,80	€ 189,60	€ 166,80	€ 189,60	€ 166,80	€ 189,60
Totaal	€ 641,59	€ 706,29	€ 679,99	€ 750,21	€ 724,03	€ 800,73
Verskil	€ 64,70		€ 70,22		€ 76,70	
Stijging in %	10,08%		10,33%		10,59%	

Toelichting op de componenten van de woonlasten

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven over de stand van zaken in 2020 op de tot de woonlasten behorende onderdelen.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In de begroting 2020 is de opbrengst voor OZB (woningen en niet-woningen) alleen verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%. De OZB wordt berekend naar een percentage van de WOZ-waarde van een onroerende zaak.

Ten opzichte van de waardepeildatum 1 januari 2018 is de verwachting dat de gemiddelde WOZ waarde voor een woning met ongeveer 9% stijgt. Dat ligt ook in de lijn met de landelijke

Paragraaf Lokale Heffingen

trend. Door deze gemiddelde waardeverhoging en de opbrengst die stijgt met de inflatie van 2,4% daalt het tarief van 0,0991% in 2019 naar 0,0932% in 2020. Hierdoor stijgt de gemiddelde aanslag voor 2020 met 2,4% ten opzichte van de gemiddelde aanslag voor 2019. De WOZ-waarden moeten jaarlijks opnieuw worden vastgesteld. Voor het belastingjaar 2020 worden de WOZ-waarden vastgesteld naar waardepeildatum 1 januari 2019.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing dient ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Bij de afvalstoffenheffing wordt een zogenaamd gedifferentieerd tarief gehanteerd. De hoogte van de heffing is afhankelijk van het aantal personen per huishouden (één-, twee-, of drie- of meerpersoonshuishoudens). De gemeenteraad heeft voor dit systeem van tariefdifferentiatie gekozen op grond van de redenering dat het afvalaanbod hoger ligt bij meer personen per huishouden.

Het college stelt voor om de afvalstoffenheffing in 2020 voor 90% kostendekkend te maken. Om de geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing te realiseren, wordt voorgesteld om de tarieven voor 2020 met 15,5% te verhogen.

Rioolheffing

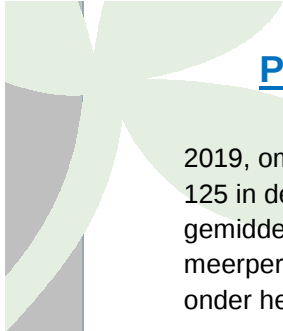
De verbrede rioolheffing wordt geheven om de kosten van het beheer en onderhoud van de afvoersystemen van afvalwater, hemelwater en grondwater te dekken. In het door de Raad vastgestelde Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Rijswijk 2016-2020 is invulling gegeven aan de rioleringszorg. In dit plan is ook de ontwikkeling van het tarief voor de rioolheffing vastgesteld.

Vanaf het belastingjaar 2018 wordt rioolheffing geheven op basis van het ingenomen water. Hierbij wordt een vastrechtstarief voorgesteld met een drempelwaarde van 500m³. De verwachting is dat alle woningen binnen deze drempelwaarde blijven. Voor het belastingjaar 2020 wordt voorgesteld om het tarief voor grootverbruikers vast te stellen op € 0,75 per m³. Voor het belastingjaar 2020 wordt daarnaast voorgesteld om het vastrechtstarief van € 166,80 (2019) te verhogen naar € 189,60 per object.

Lokale lastendruk: positie ten opzichte van omliggende gemeenten*

Gemeente	Rangnummer 2019 o.b.v. woonlasten meerpersoons- huishouden	Woonlasten voor éénpersoons- huishouden	Woonlasten voor meerpersoons- huishouden
Den Haag	4	€ 509,00	€ 563,00
Leidschendam-Voorburg	111	€ 655,00	€ 716,00
Rijswijk	122	€ 642,00	€ 724,00
Westland	219	€ 688,00	€ 771,00
Delft	316	€ 722,00	€ 850,00
Pijnacker-Nootdorp	323	€ 777,00	€ 860,00
Midden-Delfland	355	€ 860,00	€ 939,00
Wassenaar	370	€ 962,00	€ 1151,00
Gemiddelde woonlasten		€ 726,88	€ 824,00

*De gemiddelde woonlasten zijn afkomstig uit de Atlas van de lokale lasten 2019 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). De gemiddelde woonlasten zijn berekend op basis van een bijgestelde gemiddelde WOZ waarde. Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2019 ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt. De cijfers van de regiogemeenten zijn gebaseerd op

Paragraaf Lokale Heffingen

2019, omdat de cijfers voor 2020 nog niet bekend zijn. In 2018 stond de gemeente op positie 125 in de lijst. In 2019 zijn we gestegen naar plaats 122 op de lijst. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2019 voor een eenpersoonshuishouden op € 672,- en voor een meerpersoonshuishouden op € 740,-. Rijswijk zit hier dus ook met de voorgestelde woonlasten onder het gemiddelde van 2019.

Overige lokale heffingen

Algemeen

Het geschatte inflatiepercentage voor het jaar 2020 is 2,4%. De indexering is gebaseerd op het Nationale consumentenprijsindex (cpi) zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau dat elk jaar in maart wordt gepubliceerd. Het indexcijfer voor 2020 wordt ingeschat op 2,4%. De tarieven van de overige heffingen en belastingen worden met het geschatte inflatiepercentage van 2,4% verhoogd.

Legesverordening

In 2019 is opnieuw een onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van de Legesverordening ten behoeve van het heffingsjaar 2020. Uit dit onderzoek is een aantal aanbevelingen gekomen. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in de Legesverordening 2020. Uitgangspunt van de Legesverordening is om maximaal 100% kostendekkend te zijn binnen alle titels in de legesverordening. In de bijlage bij de Paragraaf Lokale Heffingen is de mate van kostendekkendheid van de leges verder uitgewerkt, conform vereisten uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

In Titel I is een aantal tarieven wettelijk bepaald, zoals het tarief voor akten van de burgerlijke stand. Daarnaast is een aantal tarieven gebonden aan een wettelijk maximum, zoals een paspoort. Daarnaast wordt voorgesteld om een tarief vast te stellen voor een langdurige ontheffing voor de milieuzone. Dit tarief was niet opgenomen in de tarieventabel, maar wordt wel verleend.

In Titel II wordt voorgesteld om het tarief voor de hoogste categorie voor wat betreft de aanvragen van omgevingsvergunningen te verhogen van 1,23% naar 1,35% en de overige tarieven voor de aanvragen van omgevingsvergunningen te verhogen met 0,05%. Deze verhoging is nodig om 100% kostendekkend te zijn voor de vergunningaanvragen in het kader van de omgevingsvergunningen.

De tarieven die wettelijk zijn gemaximeerd (o.a. reisdocumenten) worden op een later moment aangepast. Deze zijn op dit moment nog niet bekend.

Precariobelasting

De precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Voor de precario wordt voorgesteld om de tarieven voor terrassen en uitstallingen vast te stellen op nul. Dit komt voort vanuit het streven van Rijswijk om een gunstig vestigingsklimaat te creëren voor bedrijven en het streven naar een verbetering van de levendigheid van de winkelgebieden.

Voor het tarief voor standplaatsen wordt voorgesteld om het tarief te verhogen met de geschatte inflatie van 2,4%.

Precario op buizen en leidingen van Nutsbedrijven wordt afgeschaft. Er is echter een overgangsregeling van 5 jaar opgenomen voor gemeenten die deze vorm van precario al oplegden. Onder deze overgangsregeling kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Dat is de datum waarop de minister het voorstel voor afschaffing van deze precariobelasting heeft aangekondigd. Het tarief voor precario op buizen en leidingen wordt derhalve niet verhoogd.

Paragraaf Lokale Heffingen

Parkeerbelasting

Na de veranderingen in de afgelopen jaren streeft de gemeente naar rust op het gebied van parkeren. Voorstel is om – net als in 2019- de tarieven voor 2020 niet te wijzigen en dus geen inflatiecorrectie toe te passen op de tarieven van 2019. Deze tariefvasthouding geldt in de volle breedte van het parkeerbeleid, te weten:

- De tarieven voor parkeren bij parkeerapparatuur (tarief voor straatparkeren)
- De tarieven voor parkeervergunningen
- Het bedrag van de naheffingsaanslag

Naheffingsaanslag

Het maximale tarief voor de naheffingsaanslag is landelijk vastgesteld op € 64,50. In het kader van rust op het gebied van parkeren wordt voorgesteld het huidige tarief te handhaven en het tarief van de naheffingsaanslag vast te stellen op € 61,-, vermeerderd met de voor het betreffende parkeerplaats geldende tarief van de parkeerbelasting voor één uur. Vanwege het feit dat het aantal handhavers wordt uitgebreid, is de opbrengst voor naheffingsaanslagen hoger geraamd ten opzichte van 2019.

BIZ-belasting

De BIZ-belasting is een gebonden heffing die bestemd is voor het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BI-zone. De Raad heeft onlangs de Verordening BIZ-zone Oud Rijswijk 2020 t/m 2024 vastgesteld. Het tarief is voor 2020 vastgesteld op € 620,-.

Toeristenbelasting

Voor 2020 wordt voorgesteld om het tarief voor toeristenbelasting met de inflatie van 2,4% te verhogen.

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige niet in staat is een belastingaanslag te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De gemeente Rijswijk hanteert de zogeheten 100% bijstandsnorm, dit betekent dat alleen huishoudens met een inkomen op of onder het bijstandsniveau recht hebben op kwijtschelding. Wanneer iemand een hoger inkomen heeft of vermogen bezit, betekent dit dat er betalingscapaciteit aanwezig is waaruit de belastingaanslag kan worden voldaan.

De heffingen waarvoor in de gemeente Rijswijk kwijtschelding kan worden gevraagd zijn:

- Onroerendezaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;

Voor het in aanmerking komen van automatische kwijtschelding wordt in 2020 wederom gebruik gemaakt van de kosteloze toetsing door het Inlichtingenbureau. Uitsluitend huishoudens die in 2019 kwijtschelding ontvingen, worden ter toetsing aangeboden. De huishoudens die volgens deze toets in aanmerking komen voor kwijtschelding hoeven derhalve niet meer jaarlijks opnieuw een verzoek in te dienen. Dit past binnen de doelstelling om de administratieve lasten voor burgers terug te dringen.

Naast de automatische kwijtschelding wordt gebruik gemaakt de dienstverlening van het Inlichtingenbureau. Deze dienstverlening betekent dat de afhandeling van de kwijtschelding verder wordt geautomatiseerd. Hiermee worden de administratieve lasten voor de inwoners verder teruggedrongen.

Paragraaf Lokale Heffingen

Voor 2020 is het bedrag aan te verlenen kwijtschelding per belastingsoort begroot op:

Belastingsoort	Bedrag
Afvalstoffenheffing	€ 677.250
Rioolheffing	€ 198.000
OZB	€ 2.500

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

In deze bijlage wordt de mate van kostendekkendheid van de heffingen en retributies nader toegelicht.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Om de mate van kostendekking voor de afvalstoffenheffing te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2020 is opgenomen.

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 192.100	
Directe lasten	€ 7.018.000	
Kwijtschelding	€ 675.000	
Doorberekening veegkosten	€ 654.524	
Totaal	€ 8.539.624	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 73.531	
Totale overhead	€ 73.531	
Compensabele BTW	€ 1.423.739	
Totale kosten	10.036.894	
Totale opbrengst		8.981.680
Dekking		89,49%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100% van de kosten van het product afvalverwijdering- en verwerking wordt in de heffing betrokken.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Van de veegkosten wordt 50% van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering valt hieronder.

Van het taakveld armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing in de heffing betrokken.

De compensabele BTW wordt voor 100% toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing uit een subsidie van Nedvang en inkomsten vanuit ongediertebestrijding.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Kostendekkendheid rioolheffing

Om de mate van kostendekking voor de rioolheffing te berekenen, worden alle kosten die toegerekend kunnen worden aan de rioolheffing gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2019 zijn opgenomen.

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 270.720	
Directe lasten	€ 1.920.840	
Kwijtschelding	€ 198.000	
Doorberekening veegkosten	€ 654.524	
Versnelde afschrijving	€ 1.805.646	
Totaal	€ 4.849.730	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 122.749	
Totale overhead	€ 122.749	
Compensabele BTW	€ 601.121	
Totale kosten	5.573.600	
Totale opbrengst		5.573.600
Dekking		100,00%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook kosten vanuit kwijtschelding en veegkosten toegerekend aan de rioolheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Kostendekkendheid leges

Kosten Personeel							
Kosten Overhead							
Kosten Overig							
Totale kosten							
Opbrengsten							
Percentage							
Totaal							
		€ 1.170.925	€ 971.343	€ 290.255	€ 2.805.093	€ 2.321.576	83%
Kostendekkendheid Legesverordening 2020 gemeente Rijswijk							
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 449.803	€ 373.135	€ 288.501	€ 1.133.633	€ 813.835	72%
1	Burgerlijke stand	€ 95.452	€ 79.182	€ 29.625	€ 204.259	€ 170.410	83%
2	Reisdocumenten	€ 74.972	€ 62.193	€ 67.142	€ 204.907	€ 133.076	65%
3	Rijbewijzen	€ 163.712	€ 135.808	€ 96.724	€ 396.244	€ 292.244	74%
4	Verstrekkings uit de Basisregistratie personen	€ 21.688	€ 17.992	€ -	€ 54.194	€ 34.290	63%
5	Verstrekkings uit het Kiezersregister	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Bestuursstukken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	Vastgoed informatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Overige publieks zaken	€ 59.025	€ 48.964	€ 82.613	€ 193.602	€ 130.512	67%
9	Gemeentearchief	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Huisvestingswet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
11	Leegstandwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
12	Gemeentegarantie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
13	Kansspelen	€ 840	€ 696	€ -	€ 1.536	€ 307	20%
14	Kinderopvang	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
15	Telecommunicatie	€ 22.668	€ 18.804	€ -	€ 41.472	€ 29.273	71%
16	Verkeer en vervoer	€ 10.634	€ 8.822	€ 12.398	€ 35.934	€ 22.703	63%
17	Diversen	€ 812	€ 673	€ -	€ 1.485	€ 1.022	69%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysie	€ 616.901	€ 511.751	€ -	€ 1.479.029	€ 1.464.700	99%
1	Begripsomschrijvingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
2	Vooroverleg/ beoordeling conceptaanvraag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
3	Omgevingsvergunning	€ 616.901	€ 511.751	€ -	€ 1.479.029	€ 1.464.700	99%
4	Vermindering	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
5	Teruggaaf	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	GERESERVEERD	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
9	Sloopmel ding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Overig	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Euro	€ 104.221	€ 86.457	€ 1.754	€ 192.431	€ 43.040	22%
1	Horeca	€ 54.417	€ 45.142	€ -	€ 99.558	€ 38.094	38%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 48.880	€ 40.549	€ -	€ 89.429	€ 2.083	2%
3	Prostitutiebedrijven	€ 924	€ 766	€ 1.754	€ 3.444	€ 2.863	83%
4	Splitsingsvergunning woonruimte	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
5	Marktstandplaatsen (gereserveerd)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Winkeltijdenwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 4.478	€ 3.714	€ -	€ 8.192	€ 1.736	21%

Toelichting op de tabel

Het kostendekkendheidspercentage voor de hele legesverordening 2019 bedraagt 83%. Dat betekent dat 83% van de kosten die worden gemaakt voor de producten die legesplichtig zijn, rechtstreeks worden verhaald op de aanvrager van die producten. Voor alle titels geldt dat de kostendekkendheid per titel onder de 100% blijft.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Kostendekkendheid marktgeld

Om de mate van kostendekking voor marktgeld te berekenen, worden alle die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2019 zijn opgenomen.

Marktgeld	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 39.179	
Directe lasten	€ 35.380	
Totaal	€ 74.559	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 32.501	
Totale overhead	€ 32.501	
Totale kosten	107.060	
Totale opbrengst		78.660
Dekking		73,47%

Paragraaf Financiering

Rijswijk voert een financieel beleid, waarbij we op een verantwoordelijke manier omgaan met financiële middelen. Het is belangrijk dat we goed omgaan met financiële risico's en dat we over voldoende middelen beschikken, zodat we tijdig aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen tegen zo laag mogelijke kosten.

We houden onze financiële geldstromen en vermogensposities goed in de gaten en kijken ook naar de invloed van de economische ontwikkeling op de overheden en de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast beheersen we de financiële risico's door het steeds opnieuw afstemmen van onze financiële positie met de benodigde financiële middelen op zowel de korte termijn (liquiditeit) als op de langere termijn (langlopende leningen).

Prognoses renteniveau van de geld- en kapitaalmarkt

De kapitaalmarkt, de markt voor vragers en aanbieders van langlopende geldleningen > 1 jaar is internationaal. In Europa beïnvloedt de centrale bank (ECB) deze markt door opnieuw massaal Europese staatsobligaties op te kopen. Met ingang van november 2019 zal de ECB de obligatie aankopen weer herstarten met het doel de rente laag te houden om de economie te stimuleren. Dit beleid zorgt er voor, dat de rente voorlopig zeer laag blijft en zelfs negatief voor leningen met een looptijd tot 10 jaar.

De geldmarkt (korte termijnfinancieringsmiddelen) met een looptijd < 1 jaar wordt geheel gereguleerd door de ECB. Het nog bestaande ruime monetaire beleid is er op gericht de bestedingen te stimuleren. Dit stimuleringsbeleid is er op gericht een prijsinflatie te bereiken van 2% met een hogere groei. Vooralsnog blijft substantiële stijging op Europees niveau van de inflatie uit en wordt de komende jaren rekening gehouden met ondermaatse groei en lage inflatie.

De markt verwacht in september 2019 dat renteverhogingen voorlopig uitblijven. Op dit moment bedraagt de 1-maands Euribor (de rente die de banken onderling aan elkaar in rekening brengen) negatief 0,5% op jaarbasis (Medio september is dit percentage verder verlaagd met 0,1%). Rijswijk leent al jaren voor ongeveer het Euribor percentage. In dit geval kregen wij dus rente van de bank in plaats van dat we rente moesten betalen voor een 1-maands kasgeldlening. Echter dit kan niet onbeperkt, zie het onderwerp kortlopend renterisico (2) van deze paragraaf.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

- A. Langlopend renterisico
- B. Kortlopend renterisico
- C. Kredietrisico
- D. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

A. Langlopend renterisico

Voor het bepalen van de rentevisie is gebruik gemaakt van de in september 2019 beschikbare informatie. De huidige rente op de kapitaalmarkt voor leningen ten behoeve van overheden van 10 jaar beweegt zich, zoals eerder vermeld, op dit moment (september 2019) rond de 0,0%. Medio 2019 is de financieringsstrategie aangepast. De redenen voor deze aanpassing zijn:

1. Overschrijding kasgeldlimiet maximaal 3 kwartalen per 1 oktober a.s. bereikt
2. Opbrengst verkoop aandelen Eneco
3. Financieringstekort RijswijkBuiten komende jaren
4. Bouw Huis van de Stad en overige investeringen van de gemeente
5. Extreem lage rentepercentages op de kapitaalmarkt

Bestaande financieringsstrategie (terugblik)

In april 2016 heeft een collegebesluit geleid tot het aangaan van forwardleningen met een stortingsdatum 1 september 2020.

Voor RijswijkBuiten is toen besloten € 62 miljoen aan te trekken, gemiddeld 1,02% en voor de overige investeringen van de gemeente € 70 miljoen, gemiddeld circa 2,0%. Deze leningen zijn aangetrokken ter vervanging van de bestaande renteswap en hebben een stortingsdatum van 1 september 2020. De renteswap vervalt per deze datum.

Daarnaast is in 2018 een fixe- lening van € 30 miljoen aangetrokken, omdat door RijswijkBuiten meer gebruik werd gemaakt van de renteswap dan gepland. Hierdoor ontstond een financieringstekort voor de overige investeringen van de gemeente.

1. Overschrijding kasgeldlimiet maximaal 3 kwartalen per 1 oktober

Als gevolg van de wet Fido mogen gemeenten maximaal 3 kwartalen aaneengesloten de kasgeldlimiet overschrijden. Deze limiet houdt in dat gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal geldleningen tot 1 jaar mogen afsluiten. Rijswijk maakt gebruik van 1-maands kasgeldleningen met een negatieve rente van 0,4% (m.i.v. medio september -0,5%) op jaarbasis om maximaal van de lage rente van korte termijnleningen te kunnen profiteren. De gemeente heeft per 1 juli jl. nu 2 kwartalen oplopend tot het bedrag van circa € 30 miljoen de kasgeldlimiet overschreden. Voor 1 oktober is de gemeente verplicht om leningen > 1 jaar af te sluiten om weer binnen de kasgeldlimiet te kunnen blijven. Door de opname van de 10-jarige lening van € 40 miljoen ten behoeve van RijswijkBuiten voldoet Rijswijk weer aan de wettelijke vereisten.

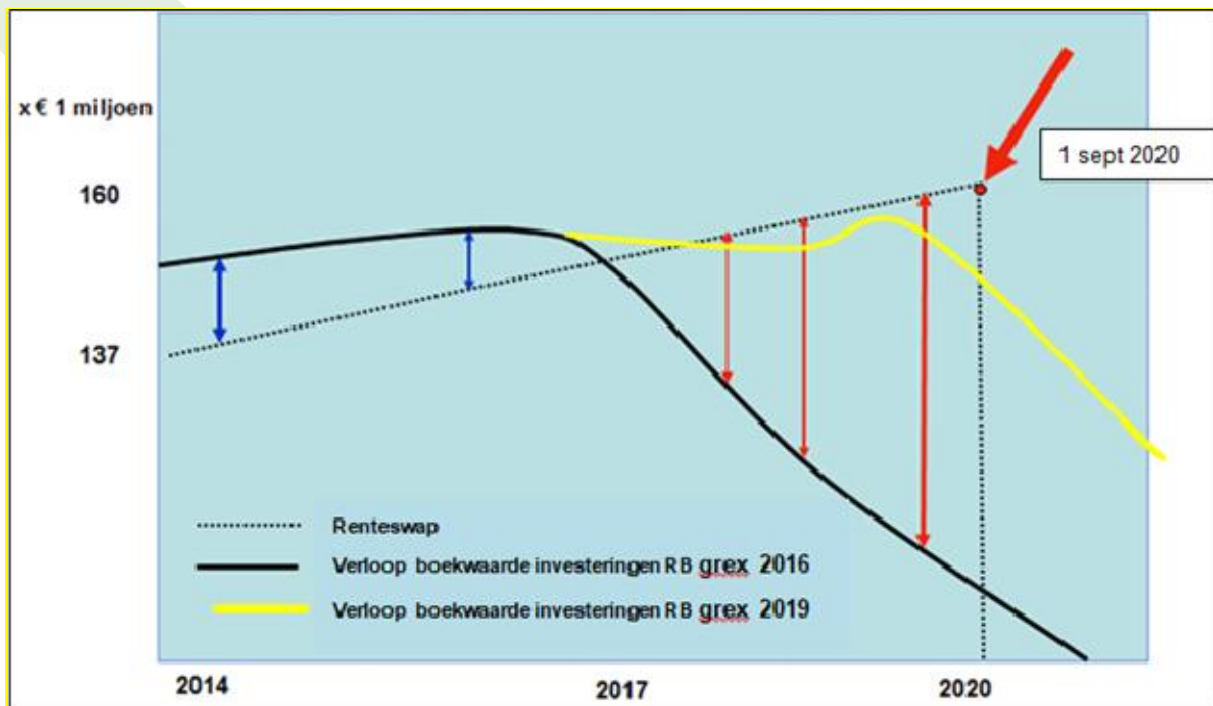
2. Opbrengst verkoop aandelen Eneco

De opbrengst van de verkoop van de aandelen van het energiebedrijf Eneco wordt minimaal geschat op € 40 miljoen. Voorzichtigheidshalve wordt uitgegaan van het ontvangen van de opbrengst per 1 juli 2020. Deze verkoopopbrengst wordt gebruikt als financieringsmiddel totdat over de besteding een besluit is genomen.

3. Financieringstekort RijswijkBuiten komende jaren

Uit de 7^e herziening Grex volgt een aanvullende financieringsbehoefte voor RijswijkBuiten van circa € 60 mln. vanaf september 2020. Onderstaande figuur geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde op basis van de GREX.

Paragraaf Financiering

Een grondexploitatie laat zich moeilijk voorspellen. Dit geldt ook voor RijswijkBuiten. Hiermee verband houdend is ook de financiering voor de toekomst moeilijk in te schatten. Gezien de onzekerheid over het verloop van de boekwaarde en de mogelijkheid om op de kapitaalmarkt leningen te sluiten met negatieve rente is het verstandig om bijvoorbeeld € 20 miljoen voor 10 jaar extra te lenen en deze lening alleen voor RijswijkBuiten beschikbaar te houden. Een soort verzekering voor de toekomst met een jaarlijkse negatieve premie.

Er is door het college gekozen voor

- Leningen tot een bedrag van € 60 miljoen met een looptijd van 10 jaar, voordelig verschil circa € 3,3 miljoen voor RijswijkBuiten t.o.v. de GREX 7^e herziening;
- Aanvullend een lening van € 20 miljoen met een looptijd van 10 jaar.

Op dit moment bedraagt de rente per 1 oktober 2019 rond 0,0% voor 10-jarige geldleningen. Medio september hebben wij een 10-jarige fixe-lening van € 40 miljoen afgesloten tegen een percentage van minus 0,11%. Deze lening is medio september al afgesloten om de reden, dat de kasgeldlimiet 3 kwartalen is overschreden en de 10-jarige leningen nu met een extreem lage rente zijn te verkrijgen. Het restant van € 40 miljoen zullen we op korte termijn afsluiten.

4. Bouw Huis van de Stad en overige investeringen van de gemeente

De investering Huis van de Stad belooft circa € 32 miljoen (afgerond). In het voorjaar 2018 is een raadsbesluit genomen voor de 1^e fase van circa € 19 miljoen. De aanbesteding van de 1^e fase is begin september 2019. De uitkomst hiervan kan nog worden afgewacht om de financiering daarna te regelen in verband met de extreem lage rente. In de exploitatie van dit project is rekening gehouden met een rentetarief van 2%. De omslagrente zal door de nieuw aan te trekken lening van € 45 miljoen van 0,4% - 0,5% en de ontvangen gelden van Eneco op het lage niveau van circa 1% kunnen blijven. Hierdoor zal al snel circa € 320.000 per jaar kunnen worden bespaard op de exploitatiekosten van het Huis van de Stad.

Paragraaf Financiering

De structurele extra financieringsbehoefte zal circa € 62 miljoen bedragen (inclusief Huis van de Stad). Een groot deel hiervan zal al in 2020 benodigd zijn (circa € 45 miljoen) om de investeringen te kunnen financieren en het restant van € 17 miljoen kan in 2021 worden opgenomen en voor een deel voor de herfinanciering van de kortlopende lening 3-jarige fixe-lening in 2021 worden ingezet. Hierbij is al rekening gehouden met een ontvangst van minimaal € 40 miljoen uit de verkoop van de aandelen energiebedrijf Eneco NV.

Financiële gevolgen

1. De financiering van RijswijkBuiten levert een voordeel op van circa € 3,3 miljoen. In de Grex RijswijkBuiten was met 1% gecalculeerd.
2. Specifiek voor Huis van de Stad zal de exploitatierente structureel circa 1% lager zijn ofwel circa € 320.000 als gebruik wordt gemaakt van de omslagrente. In de exploitatieberekeningen van Huis van de Stad en de frictiekosten is rekening gehouden met 2%.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is wettelijk aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen, zodat geen onnodige renterisico's worden gelopen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20% houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt. De rentegevoeligheid voor de gemeente Rijswijk is niet aanwezig, omdat tot verkort gebruik werd gemaakt van het aangaan van forwardleningen en fixe leningen vooral voor RijswijkBuiten worden gebruikt. De middelen voor de aflossingen van deze leningen zijn afkomstig uit de opbrengsten grondverkoop. Herfinanciering van deze leningen vindt niet plaats. Nadat de exploitatie RijswijkBuiten is afgesloten zijn alle gronden verkocht en zijn financieringsmiddelen niet langer nodig.

Voor 2020 is dit maximum berekend op circa € 36,6 miljoen. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2020 zal circa € 2,8 miljoen bedragen, zodat onze gemeente ruim binnen deze norm blijft. Ook voor de jaren 2021 t/m 2023 zal de gemeente Rijswijk binnen deze norm blijven. Voor de nieuwe financieringen van € 80 miljoen voor RijswijkBuiten worden de aflossingen betaald uit verkoop van gronden. Inclusief de € 20 miljoen extra financiering mag verwacht worden, dat RijswijkBuiten beschikt over voldoende financieringsmiddelen gedurende 10 jaar. Gedurende de komende 10 jaar zullen de gronden worden verkocht. Herfinanciering van RijswijkBuiten is niet langer nodig. Overigens wordt negatieve rente ontvangen.

B. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

Zoals eerder vermeld beweegt de rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen zich medio september 2019 rond minus 0,5% op jaarbasis en zoals eerder vermeld kan dit nog jaren aanhouden. We gaan uit van een markttrenteniveau voor kasgeldleningen in het jaar 2020 van gemiddeld circa -0,5%,

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zo nodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. De kasgeldlimiet zullen we niet kunnen overschrijden, omdat we een financieringsoverschot door de financiering van RijswijkBuiten hebben.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Deze limiet is gesteld op 8,5% van de begrotingsomvang van 2020. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van € 183,1 miljoen in 2020 de kasgeldlimiet circa € 15,6 miljoen (2019: € 16,18 miljoen) bedraagt.

C. Kredietrisicobeheer

Paragraaf Financiering

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft een relatief beperkt bedrag aan leningen uitstaan.

Het volgende overzicht geeft de vergelijking met de begroting 2019 en de jaarrekening 2018:

	Per ultimo jaar (x € 1.000,-)		
	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020
- woningbouwverenigingen	720	680	639
- leningen eigen personeel	478	448	349
- fietsenplan	15	14	15
- krediethypotheek			
Participatiewet	331	347	324
- startersleningen RB	444	894	815
- lening OGM Chagall	792	720	691
- lening Museum Rijswijk	528	598	617
	3.308	3.701	3.450

Museum Rijswijk

In de paragraaf financiering van de 2^e halfjaarrapportage 2018 is ten behoeve van de Stichting Museum Rijswijk een te verstrekken hypothecaire lening opgenomen van ten hoogste € 751.000. In 2018 is hiervan € 528.000 beschikbaar gesteld. Voor 2019 kon ten hoogste het extra tekort over 2018 van € 70.000 beschikbaar komen. In werkelijkheid is op basis van de jaarrekening 2018 een tekort van circa € 50.698 gerealiseerd en als lening verstrekt aan het museum. In 2020 is voor het exploitatietekort 2019 een extra lening van maximaal € 38.000 beschikbaar gesteld. Op basis van de jaarrekening 2019 wordt deze tranche van de lening definitief bepaald.

Voor 2020 kan op basis van de huidige besluitvorming voor een totaalbedrag van maximaal € 617.000 (528 + 51 + 38) als verstrekte lening aan het Museum Rijswijk zijn opgenomen.

Garantstellingen

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. De garantstellingen heeft nagenoeg geheel betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is een achtervangovereenkomst afgesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hierdoor is het kredietrisico voor de gemeente zeer beperkt, doordat het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting) in eerste instantie en het WSW in tweede instantie borg staan voor de leningen van de Woningstichtingen Rijswijk Wonen en Vidomes.

Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

D. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen > € 0,5 miljoen automatisch afgeroomd en overgeboekt naar de Schatkist.

Paragraaf Financiering

Totale ontwikkeling schuldenpositie van Rijswijk

De relatief hoge schuldenpositie op dit moment is van tijdelijke aard. Deze positie wordt vooral veroorzaakt door de investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten en is goed in beeld. De schuldenpositie wordt, zowel ten aanzien van de financieringsbehoefte als de rentekosten, nauwlettend gemonitord.

De verkopen van de gronden in RijswijkBuiten zullen in de loop van de jaren zorgen dat het saldo van de investeringen zal dalen. Hierdoor neemt de financieringsbehoefte van dit exploitatiegebied af, waardoor de totale schuldpositie afneemt.

De mate van verlaging van de schuldenpositie is afhankelijk van de realisering van de verkoopopbrengsten van RijswijkBuiten en de overige investeringsplannen van de gemeente. Voor een totaaloverzicht van de ontwikkeling van de schuldenpositie, exclusief RijswijkBuiten wordt verwezen naar bijlage 2 behorende bij deze paragraaf.

Schuldenpositie Rijswijk toekomstbestendig

Voor de middellange en lange termijn, is de schuldenpositie van de gemeente, rekening houdend met de financieringsbehoefte volgens de huidige meerjarenbegroting en exclusief RijswijkBuiten als volgt:

Ontwikkeling schuldenpositie (vreemd vermogen) op middellange en lange termijn

	gemiddelden per jaar x € 1.000,-				
Vreemd vermogen algemene dienst	2019	2020	2021	2022	2023
derivaat , niet gebruikt door RB	5.510	13.116	0	0	0
overige langlopende leningen, niet RB	85.143	94.675	125.535	91.145	88.615
optioneel leningen op te nemen 2019/2020	11.250	45.000	45.000	45.000	45.000
totaal financieringsmiddelen	101.903	152.791	170.535	136.145	133.615

De stijging van 2023 ten opzichte van 2019 wordt grotendeels verklaard doordat in latere jaren minder gebruik wordt gemaakt van kasgeldleningen. Er is een periode van lage rente aangebroken. Daarnaast wordt er meer geïnvesteerd, zodat de financieringsbehoefte toeneemt. Totdat een besluit genomen is over de besteding van de Eneco opbrengst heeft deze opbrengst een gunstig effect op de schuldenpositie.

Schuldquote

Onderstaande tabel geeft de netto schuldquote aan van de gemeente inclusief RijswijkBuiten en de invloed op de schuldquote van RijswijkBuiten zelf. Het saldo is de schuldquote als deze grondexploitatie buiten beschouwing wordt gelaten. De cijfers zijn ontleend aan de financiering van de boekwaarde van de GREX 7^e Herziening en de cijfers van de begroting 2019.

	Per einde jaar			
	2020	2021	2022	2023
schuldquote inclusief RijswijkBuiten	154%	139%	123%	113%
invloed grondexploitatie RijswijkBuiten	67%	52%	38%	31%
schuldquote exclusief RijswijkBuiten	87%	87%	85%	82%

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote geeft het niveau aan van de schuldenlast van de gemeente Rijswijk ten opzichte van de eigen middelen. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo wordt

Paragraaf Financiering

de hoge schuldquote veroorzaakt door de financiering van RijswijkBuiten. Hiervan wordt in eerste instantie € 60 miljoen gefinancierd door middel van een 10-jarige lening met negatieve rente en zal de investering van RijswijkBuiten op termijn worden terugverdiend. Daarnaast wordt een lening aangetrokken van € 45 miljoen tegen een rente van circa 0,4%- 0,5%. In het meerjarenbeeld zal het rente-omslagpercentage op circa 1% kunnen blijven.

Paragraaf Financiering

Resultaat Treasury

					x € 1.000
A. Overzicht Rente exploitatie 2020					
Rentekosten korte- en lange financiering					6.120
Totaal rentelasten					6.120
Totaal rentebaten					144
Saldo rentelasten en –baten					5.976
Toerekening grondexploitatie					3.786
Totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente					2.190
Geraamde toerekening aan beleidsproducten 1%					2.022
Renteresultaat A, nadelig					168
B. Overige baten taakveld Treasury, dividenden					
Energiebedrijf Eneco					1.214
Stedin					765
BNG Bank					473
Totaal dividenden B					2.452
Resultaat Treasury, voordelig					2.284

Toelichting:

Renteresultaat (A)

Het renteresultaat (A) bedraagt nadelig € 168.000, dit is het saldo van de rente dat niet doorberekend wordt aan de beleidsproducten. Het saldo van de rentelasten en -baten bedraagt € 2.190.000. Uitgedrukt in een percentage van de beginboekwaarde van de investeringen is dit circa 1,1. De doorberekende rente aan de beleidsproducten is gesteld op 1,0. Hierdoor blijft een saldo van € 168.000 achter in de exploitatie rente, dat niet wordt doorberekend.

Totaal dividenden (B)

Voor een toelichting op de dividenden wordt verwezen naar de uitgebreide toelichting opgenomen in de 1^e Halfjaarrapportage 2019. De dividenden zijn gebaseerd op de jaarrekeningen 2018 van deze bedrijven en zijn voor het jaar 2020 voorlopig. Zodra de jaarrekeningen over 2019 van de bedrijven door de AVA's zijn vastgesteld en de dividenden bekend worden gemaakt, worden de bijstellingen van de nieuw vastgestelde dividenden opgenomen in de 1^e Halfjaarrapportage 2020.

Bijlagen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de bestaande langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2020 wordt afgelost en wat de restantschulden zijn per begin 2020.

In bijlage 2 van deze paragraaf is de geprognosticeerde balans opgenomen. Deze staat geeft het verloop van de investeringen over de begrotingsperiode 2020-2023 én in hoeverre deze investeringen zijn gefinancierd met eigen vermogen en vreemd vermogen.

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen volgens de begroting 2020

Lening	Beëindiging looptijd in het jaar	Rente- percentage	Restant begin 2020 x € 1.000	Opname Leningen per 01-09- 2020	Jaarlijkse Aflossing x € 1.000
229	2020	7,990	272		272
235	2028	4,410	2.520		280
236	2028	4,470	3.600		400
237	2028	4,770	2.700		300
239	2030	3,810	4.400		400
241	2034	4,750	6.000		400
242	2030	3,940	8.250		750
246	2021	-0,005	15.000		0
247	2021	0,000	30.000		0
Forwardlening RB	2022	1,000		26.000	0
Forwardlening RB	2023	1,150		13.000	0
Forwardlening RB	2021	0,850		23.000	0
Forwardlening AD	2035	2,033		14.000	0
Forwardlening AD	2040	2,048		14.000	0
Forwardlening AD	2045	2,005		14.000	0
Forwardlening AD	2050	1,977		14.000	0
Forwardlening AD	2055	1,925		14.000	0
Lening RB	2029	-0,11	40.000		0
Lening RB *)	2029	circa 0,00	40.000		0
Lening AD *)	Optioneel	0,4% - 0,5%	45.000		0
Totaal			197.742	132.000	2.802

*

De leningen van € 40 miljoen ten behoeve van RijswijkBuiten en € 45 miljoen ten behoeve van de algemene dienst waren bij het opstellen van de begroting nog op te nemen.

Bijlage 2. Geprognosticeerde balans

(x € 1.000,-)	31-12-2018 jaarrek 2018	31-12-2019 raming	31-12-2020 raming	31-12-2021 raming	31-12-2022 raming	31-12-2023 raming
ACTIVA						
Immateriële vaste activa	746	679	642	605	568	534
Materiële vaste activa *)	150.779	189.848	221.492	236.443	234.937	230.380
Financiële vaste activa	6.523	6.630	6.728	6.572	6.440	6.303
Totaal vaste activa	158.048	197.157	228.862	243.620	241.945	237.217
Voorraden (bouwgrondexploitatie)	146.339	151.182	133.573	109.816	88.601	63.054
Vorderingen < 1 jaar	19.320	19.320	19.320	19.320	19.320	19.320
Rijk's schatkist	25.739	82.000	40.000			
Liquide middelen	1.834	1.096	709	834	834	834
Overlopende activa	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873
Totaal vlottende activa	196.105	256.471	196.475	132.843	111.628	86.081
TOTAAL ACTIVA	354.153	453.628	425.337	376.463	353.573	323.298
PASSIVA						
Algemene reserve **)	25.003	17.452	15.444	15.623	15.761	16.135
Bestemmingsreserves	16.191	15.798	16.450	17.073	17.696	16.319
Resultaat te bestemmen	-7.551	-2.008	179	138	374	1.682
Totaal eigen vermogen *)	33.643	31.242	32.073	32.834	33.831	34.136
Voorzieningen	4.120	5.799	7.479	9.159	10.839	12.519
Vaste schulden > 1 jaar RijswijkBuiten ***)	0	80.000	142.000	119.000	93.000	80.000
Vaste schulden > 1 jaar algemene dienst	97.545	117.742	184.940	137.410	134.880	132.350
Idem, optioneel				17.000	17.000	17.000
Totaal vasten schulden > 1 jaar	97.545	197.742	326.940	273.410	244.880	229.350
Totaal vaste passiva	135.308	234.783	366.492	315.403	289.550	276.005
Kasgeldleningen ****)	195.000	195.000	35.000	35.000	35.000	35.000
Overige schulden	15.587	15.587	15.587	17.802	20.765	4.035
Netto vlottende schulden	210.587	210.587	50.587	52.802	55.765	39.035
Overlopende passiva	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258
Totaal vlottende passiva	218.845	218.845	58.845	61.060	64.023	47.293
TOTAAL PASSIVA	354.153	453.628	425.337	376.463	353.573	323.298
* 2e fase Huis van de Stad is niet opgenomen in de cijfers, omdat hiertoe door de raad nog niet is besloten.						
** exclusief opbrengst aandelen Eneco van minimaal € 40 miljoen						
*** derivaat loopt tot 1 september 2020						
**** kasgeldleningen € 35.000 structureel opgenomen, doordat middelen uit verkoop Eneco niet zijn opgenomen.						

Paragraaf Duurzaamheid

In de paragraaf Duurzaamheid staat een samenvatting van onze visie, ambities en acties op het gebied van duurzaamheid. Het college verschuift zijn aandacht van communicatie en stimulering naar de echte uitvoering van de duurzaamheidsambities.

Wat willen we bereiken?

In samenwerking met inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden (omliggende gemeenten, de provincie en waterschappen) willen wij in Rijswijk de leefomgeving verduurzamen door in te zetten op verbeteren van groen en biodiversiteit, energiebesparing, verbeteren van de milieukwaliteit, klimaatadaptatie en circulaire economie. Als gemeente geven we het goede voorbeeld en stimuleren wij onze partners en inwoners om ook aan de slag te gaan.

In deze paragraaf staan alleen de highlights per programma. De meeste activiteiten staan bij het programma Wonen en Leven.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

- Met Lean Management wordt ingezet op het zoveel mogelijk stroomlijnen van werkprocessen met zo min mogelijk verspilling. Er worden verschillende vormen van verspilling onderscheiden, waaronder: overbodige processtappen en overproductie. Ook verdergaande digitalisering helpt bij het 'verduurzamen' van werkprocessen, waarbij maatwerk mogelijk blijft.
- Via het geactualiseerde aanbestedingsbeleid streven wij ernaar dat in 2020 tenminste 10% circulair wordt ingekocht.

Dat leidt tot de volgende duurzame acties:

1. Zorgdragen voor een energie efficiënte ICT omgeving.
2. Zorgdragen voor een duurzame organisatie in brede zin.

Programma Verkeer en Vervoer

In 2019 is een start gemaakt met het formuleren van een beleids- en maatregelenpakket bestemd voor de reductie van CO₂ uitstoot van verkeer. Dit leidt tot de volgende ambities:

1. Fiets

We investeren in fietsroutes om het doel te halen om het fietsen in Rijswijk aantrekkelijker en comfortabeler te maken en stimuleren het fietsgebruik (woonwerk-, recreatie-, school-thuis verkeer). De integrale aanpak bevordert fietsgebruik, aantrekkelijkheid van de directe omgeving langs de route en biedt kansen om de boomstructuur duurzaam te onderhouden. In het investeringsplan 2020-2024 zijn investeringen in fietsroutes opgenomen.

2. Laadinfrastructuur elektrisch rijden

We werken aan een visie op laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Daarna gaan we over tot het (helpen) realiseren van elektrische snelladers en/of laadpalen. Investeringsplan zijn opgenomen in het investeringsplan.

Programma Economie en Werken

In 2020 wordt een nieuwe Economische Strategie ontwikkeld. Daarin staat de werknemer centraal die moet kunnen verblijven in een gezonde omgeving waar ook groen onderdeel van uitmaakt. De Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk (BBR) is een belangrijke partner in het stimuleren van duurzaamheid bij bedrijven. Het acquisitiebeleid richt zich op bedrijven die een schone bedrijfsvoering hebben en duurzame producten of diensten aanbieden. Rondom het nieuwe laboratorium voor boortecnologie waaronder geothermie (Kesslerpark) moeten bedrijven komen die werken aan de energietransitie en een duurzame wereld. Rijswijk zal ook kansen voor geothermie in kaart brengen.

Programma Onderwijs

Onderwijshuisvesting

In overleg en in afstemming met de schoolbesturen maken we een Integraal Huisvestingsplan inclusief bijbehorend meerjareninvesteringsplan. Scholen worden volgens de nieuwste duurzaamheidseisen gebouwd.

De natuurtuin in het Wilhelminapark is onze parel van natuur- en milieu-educatie. De nieuw te bouwen horecagelegenheid bij de zwemvijver moet ook een rol krijgen in het verschaffen van informatie over de natuur in de omgeving en een duurzame bedrijfsvoering hebben.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Bijzondere aandacht krijgt duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden en onderhoud van de binnensportaccommodaties. Met de bouw van de sporthal aan de Burgemeester Elsenlaan realiseren wij een sportcomplex dat voldoet aan de eisen van deze tijd en aansluit bij de duurzaamheidsambities van de gemeente.

Programma Sociaal Domein

Het hele Programma Sociaal Domein gaat over de 'people' kant van duurzaamheid. Te denken valt aan het tegengaan van eenzaamheid, armoede en werkloosheid; het inzetten van mensen met een arbeidshandicap en het stimuleren van bewegen. Deze onderwerpen zijn al volledig geïntegreerd in de dagelijkse werkzaamheden. Aan de 'planet' kant werken wij aan de volgende activiteiten:

1. Duurzaam inkopen van woningaanpassingen en (leerlingen)vervoer.
2. Digitalisering veelgebruikte formulieren.

Programma Wonen en leven

Rijswijk wil een duurzame stad zijn waarin het ook in de toekomst aangenaam wonen is. Hiervoor werken we toe naar een circulaire economie in 2050 en klimaatneutraliteit in 2050. Tevens wil de gemeente in 2030 voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de World Health Organization (WHO).

Doelstelling 1. Stedelijke ontwikkeling

Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.

- We koppelen de verstedelijkingsopgave aan maatschappelijke doelen voor verduurzaming van het energienetwerk, klimaatadaptatie, innovatie van de economie en behoud van landschappelijke kwaliteiten.
- We ontwikkelen in de Bogaard en omgeving tot een levendig stadscentrum in een groene omgeving. Dit doen we door transformatie van kantoren en winkels tot

Paragraaf Duurzaamheid

woningen, door toevoeging van horeca en nieuwe functies en door versterking en vergroening van de openbare ruimte.

Rijswijk maakt deel uit van het convenant Klimaatadaptief Bouwen. Hierin is met marktpartijen een duurzaam Programma van Eisen opgesteld. We gaan kijken of we dit zo veel mogelijk ook in Rijswijk kunnen toepassen.

Doelstelling 2. Wonen

Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.

- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Het verder uitwerken en uitvoeren van de inhoud van de Transitievisie Warmte is verduurzaming een belangrijke bouwsteen. We willen Rijswijk net als omliggende gemeenten mee laten profiteren van Leiding door het Midden, die door Gasunie wordt aangelegd.
- In de afspraken met de corporaties pleiten we bij nieuwbouw voor het hoogste niveau van duurzaamheid en bij de bestaande veelal gedateerde woningvoorraad voor renovatie dat tenminste energieniveau B oplevert.

Doelstelling 3. Groen en onderhoud

Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en landgoederen

- Met een toenemende mate van verstedelijking groeit ook de waarde van het in de Randstad schaarse groen. Parken, tuinen en groenstroken zorgen voor stikstofopname, nemen het meest effectief water op van de steeds heviger wordende regenbuien, laten de temperatuur dalen in de heter wordende zomers, zijn een plek om te sporten en te ontspannen en kennen nog veel meer voordelen. De Rijswijkse parken en buitenplaatsen moeten we daarom koesteren en goed onderhouden.
- We versterken de kwaliteit van de aanwezige natuur door deze voor mens en dier aantrekkelijker te maken. Hierin benutten we de kansen om ook de biodiversiteit te versterken. Een betere biodiversiteit draagt bij aan de vermindering van overlast door plaagsoorten.

Doelstelling 4. Openbare Ruimte

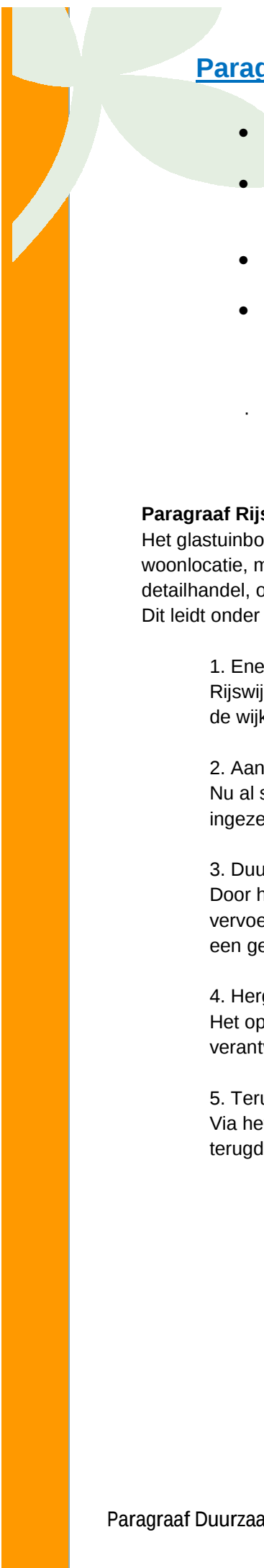
Basis op orde: schoon, heel en veilig

- Vanuit het beleidskader “Juiste boom op de juiste plek” (2017) werken we het uitvoeringskader “Groen in Balans” (fase 2) verder uit.
- Er zullen meer innovaties in het stadsbeheer toegepast moeten worden die voorkomen van hittestress, waterberging en verlenging van materialen moeten waarborgen.

Doelstelling 5. Verduurzaming en Klimaat

Werken aan een duurzame stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.

- In regionaal verband wordt samengewerkt bij de opbouw naar een regionale energiestrategie (RES).
- Hierna volgt de ‘Transitievisie warmte, die in 2021 voor Rijswijk gereed moet zijn. Hierin worden de mogelijke alternatieve energievoorziening voor aardgas in wijken onderzocht. In deze verkenningen betrekken en informeren wij onze inwoners.
- Daarnaast is het verduurzamen (isoleren, etc) van bestaand vastgoed een belangrijke opgave, voor zover dit tot de mogelijkheden behoort.
- We stimuleren hergebruik van afval en beperken daarmee niet alleen de kosten van afvalverwerking maar leveren ook een bijdrage aan de circulaire economie.

Paragraaf Duurzaamheid

- Op basis van de uitgevoerde klimaat stresstesten ontwikkelen we een aanpak voor klimaatadaptatie.
- Maatregelen zoals groene daken, natuurvriendelijke oevers en Operatie Steenbreek (vergroening) nemen we vanaf het begin mee in plannen en projecten.
- We stellen omgevingsveiligheidsbeleid op om ruimtelijke besluiten eenduidig te kunnen toetsen aan regelgeving.
- We stellen een Luchtkwaliteitsplan op waar in aanvulling op rijksmaatregelen, (lokale) maatregelen worden opgenomen die bijdragen aan onze ambitie om in 2030 te voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- Tot slot dragen we met de maatregelen die wij in het kader van het klimaatakkoord (gaan) treffen, zoals het maatregelenpakket CO₂ reductie, energietransitie etc. bij aan de realisatie van onze ambitie.

Paragraaf RijswijkBuiten

Het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten transformeren we in een unieke en meest duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn. Om dit te bereiken zijn we continu met duurzaamheid bezig. Dit leidt onder meer tot de volgende acties:

1. Energieleverende wijk

RijswijkBuiten is hard op weg om een energieleverende wijk te worden. Uiteindelijk zal de wijk meer energie opwekken dan het nodig heeft.

2. Aandacht voor klimaatadaptatie

Nu al staat bij het ontwerpen van de openbare ruimte de biodiversiteit centraal. Er wordt ingezet op groene en klimaatadaptieve buitenruimte met aandacht voor mens en dier.

3. Duurzame mobiliteit

Door het realiseren van een lightrail-halte wordt de bereikbaarheid van het openbaar vervoer belangrijk verbeterd. Via slimme mobiliteitshubs zorgen we ervoor dat er altijd een geschikt vervoermiddel ter beschikking is.

4. Hergebruik van grondstoffen

Het opstellen van een zogenaamd Materialenpaspoort moet bijdragen aan een verantwoord gebruik en hergebruik van grondstoffen.

5. Terugdringen afvalstromen

Via het lokaal verwerken van afvalwater kan een bijdrage worden geleverd aan het terugdringen van de afvalstromen.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf & opgave

Transformatie van het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten in een unieke en meest duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgesteld Masterplan Rijswijk-Zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd. Eind 2014 heeft de raad ook de grondexploitatie geactualiseerd en programmatisch aangepast en daarmee afgestemd op het geactualiseerde masterplan. In het 1^e kwartaal 2020 zal een raadsbreed debat over het eventueel bij te stellen masterplan plaatsvinden, op basis van actuele inzichten en marktomstandigheden.

In juni 2019 heeft de raad de zevende herziening van de grondexploitatie vastgesteld, waarbij onder meer is besloten de exploitatieduur te verlengen tot en met 2026 (was 2023) en de taakstelling te verhogen door 400 meergezinswoningen en 6.000 m² overige bedrijvigheid aan het programma toe te voegen. In combinatie met het gebied Pasgeld en de invulling van de grenzen, wordt de beoogde gebiedsontwikkeling verder uitgewerkt, inclusief de verhoogde taakstelling. De taakstelling vloeit voort uit de extra woningdruk in onze regio.

In het masterplan Rijswijk-Zuid is naast de ontwikkeling van RijswijkBuiten ook het deelgebied TNO/Pasgeld opgenomen, waaraan destijds potenties voor een woonwerkgebied werden gekoppeld.

Programmatisch, beeld kwalitatief en stedenbouwkundig wordt het gebied Pasgeld-Oost in samenwerking met de gemeente en in samenhang met het bestemmingsplan Sion-'t Haantje door Synchron ontwikkeld. Met Synchron zijn afspraken gemaakt omtrent de inbreng van de gemeentelijke gronden in haar gebiedsontwikkeling van Pasgeld-Oost.

Voor het meest oostelijke deel van het gebied RijswijkBuiten is door de betrokken marktpartijen een ontwikkelboek (Pasgeld-Connects) aangeboden aan de gemeente. Over de opgestelde visie moet besluitvorming plaatsvinden. De gemeenteraad wordt hierover nog geïnformeerd.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van circa 4.000 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie;
2. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing van maatschappelijke voorzieningen, waaronder twee basisscholen, een gezondheidscentrum en bijzondere woonvormen;
3. Realisatie en uitgifte bouwgrond voor circa 10ha bvo voor bedrijven;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting, de mobiliteit en het energieverbruik minimaal zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Aandacht voor cultuurhistorische waarden en sociale cohesie in de wijk;
7. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Indicatoren

Indicatoren: Sion, Parkrijk (’t Haantje), Pasgeld-West en -Oost)	Realisatie t/m 2018	Streef waarde 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Woningen *	1.243	199	352	361	385	369	347	347	357
2. EPC (BENG/ENG)**	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Sociale huur	50	0	64	36	46	53	83	33	31
4. Scholen	0	1	0	1	0	0	0	0	0
5. Overige voorzieningen ***	3	0	0	1	0	0	0	0	0
6. Uitgifte bedrijventerrein in m2 BVO	19.909	13.436	12.131	9.232	8.929	10.567	10.567	-2.368	8.929
7. DPL ****	7,29	7	7	7	7	7	7	7	7

* Planning van de verkoop van bouw kavels voor woningen.

** De EnergiePrestatieCoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. Wettelijk is inmiddels vastgelegd dat nieuwbouw-woningen gasloos worden gebouwd en volgend jaar wordt de EPC-norm vervangen door een nieuw normenstelsel, dat meer Europees aansluit met BENG (Bijna Energie Neutraal en Gasloos) en ENG (Energie Neutraal en Gasloos). De EPC waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouwaanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van EPC 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4. Vanaf 2020 wordt de norm BENG (= EPC circa 0.2), de norm ENG is gepland om enige jaren daarna in te voeren.

*** In Sion zijn 2 kinderdagverblijven en een huisartsenpost gevestigd. In 2020 zal er een nieuwe huisartsenpost in 't Haantje gerealiseerd worden.

**** Duurzaamheidsprofiel locatie (DPL) is in het bestemmingsplan opgenomen als voorschrift. Het DPL geeft scores voor de wijk t.a.v. Ruimtegebruik, Materialen, Energie, Waterbeheer, Afvalinzameling, Bodemkwaliteit, Luchtkwaliteit, Geluidshinder, Geurhinder, Externe veiligheid, Sociale veiligheid, Verkeersveiligheid, Voorzieningen en winkels, Bereikbaarheid OV + fiets, Groen in de wijk, Water in de wijk, Kwaliteit woningen/woon omgeving, Cultuurhistorische waarde, Sociale cohesie, Lokale werkgelegenheid, Diversiteit bedrijvigheid, Duurzame bedrijven, Functiemenging en Flexibiliteit.

***** Rapportage Haantje t.b.v. 2e herziening BP aug. 2016

Wat gaan wij daarvoor doen?

Paragraaf RijswijkBuiten

Het programma van werkzaamheden en uitgifte van bouwgrond voor voornamelijk verkoop van woningbouw, zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2020 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019.

In het voorjaar van 2020 wordt de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Achtste herziening, 2020 opgesteld. De hieruit volgende wijzigingen voor de Programmabegroting 2020-2023 zullen in de 1e halfjaarrapportage 2020 worden meegenomen.

Grondverwerving.

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij de grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het doel om alle nog benodigde percelen te verwerven in een minnelijk traject.

Om ervoor te zorgen dat de gemeente in ieder geval de gehele hoofdontsluitingsstructuur en de benodigde waterberging tijdig kan realiseren, is de Kroon op basis van raadsbesluiten d.d. 24 maart 2015 verzocht de administratieve onteigeningsprocedure voor de realisering van dat gedeelte van het bestemmingsplan te starten. Hierdoor wordt het mogelijk om in het uiterste geval het onteigeningsinstrument te kunnen inzetten.

Als onderdeel van de grondverwerving heeft de gemeente in 2018 ook het voormalig Koetshuis van de buitenplaats Sion verworven. De provincie heeft ambtelijk de gemeente een subsidie van € 17.000,- toegezegd. Hieruit kan een onderzoek naar een bestemming van het Koetshuis als cultureel erfgoed bekostigd worden.

Bouw- en woonrijp maken.

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijp maken zijn aangepast aan de gewijzigde uitgangspunten zoals opgenomen in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019.

Het in RijswijkBuiten gelegen spoor wordt in het kader van het Programma Hoogfrequent Spoor verdubbeld naar vier sporen. Als gevolg hiervan wordt er een ongelijkvloerse kruising door en voor rekening en risico van ProRail aangelegd. De werkzaamheden zijn eind 2019 gestart. De gemeente heeft kwaliteitsmaatregelen ontworpen voor deze onderdoorgang (autotunnel) zodanig dat de onderdoorgang beter past in een woonwijk, de onderdoorgang duurzamer wordt en daarmee de sociale veiligheid bevordert. De extra kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente. Voor deze financiële bijdrage is een krediet geraamd (opgenomen in het investeringsplan 2019-2022 van de gemeentebegroting).

Ter hoogte van het Wilhelminapark is een fietstunnel gepland. Ook hiervoor is in het investeringsplan een krediet opgenomen. De Metropoolregio draagt bij in deze investering. Bij het ontwerp zal behalve aandacht voor sociale veiligheid en optimale toegankelijkheid ook de optie van geschiktheid als voorziening/opgang voor een mogelijke toekomstige halteplaats RijswijkBuiten in beeld gebracht worden.

Rente en financiering.

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen is een arrangement afgesloten. Het renterisico is tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. In de grondexploitatieberekening wordt daarna rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 1,01%.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk,

economisch, wet- en regelgeving, samenwerking). Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019 bedragen € 8,031 miljoen. Hiervoor is binnen de grondexploitatie voor € 0,66 miljoen dekking aanwezig. De Algemene reserve wordt mede ingezet als buffer.

Op het beroep van DSM tegen de op 13 december 2016 door de gemeenteraad vastgestelde tweede herziening van het bestemmingsplan Sion-'t Haantje heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State op 23 januari 2019 een einduitspraak gedaan en DSM in het ongelijk gesteld. De voorgenomen ontwikkelingen in 't Haantje hebben hierdoor een vertraging opgelopen met financiële consequenties als gevolg.

Naast de grondexploitatie wordt eind 2019 de risicoanalyse van 2016 geactualiseerd, waarin ook de gevolgen van de programmatische wijzigingen zijn opgenomen. Deze risicoanalyse zal ook betrokken worden bij het raadsbrede debat over RijswijkBuiten in het eerste kwartaal 2020 en vormt mede input voor de eerstvolgende herziening (ramingen en risicoparagraaf) van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje (Achtste herziening, 2020).

Gronduitgifte.

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is nu voorzien in de periode tot 2026.

Conform Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019 worden er tot en met 2020 circa 1.746 bouw kavels in verkoop gebracht. De planning is gebaseerd op sturen op woningaantallen (programma) en het realiseren van de geraamde grondopbrengsten.

Naast de twee geplande scholen wordt de huidige tijdelijke school in Sion, als gevolg van een groter leerlingaantal dan gepland, voor een langere periode aangehouden. In Parkrijk komt hiervoor langs de Laan van 't Haantje eveneens een tijdelijke school. De daar geplande woningbouw wordt uitgesteld.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

In het afgelopen jaar zijn de effecten van de vertraging als gevolg van het bezwaar van DSM tegen het bestemmingsplan in beeld gebracht. Er werd een tekort van ca. € 9 miljoen op eindwaarde verwacht. De gemeenteraad heeft ingestemd met een aantal wijzigingsvoorstellen die verwerkt zijn in de 7^e herziening van de grondexploitatie.

Ondanks dat de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019 door de gemeenteraad in juni 2019 is vastgesteld met een op eindwaarde sluitende grondexploitatie (geen verlies geraamd) wordt de doelstelling van een op eindwaarde sluitende grondexploitatie, als gevolg van de hierboven vermelde ontwikkelingen nog niet gehaald. Niettemin vormt de herziening 2020 een nieuw startpunt voor de ontwikkeling van RijswijkBuiten om tot een robuust en sluitende grondexploitatie te komen.

Op advies van de accountant is bij het in september 2019 vaststellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 een verliesvoorziening gevormd. Dit zal in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Achtste herziening, 2020 ook worden verwerkt. Dit geldt ook voor de uitkomsten van de risicoanalyse en de nog uit te werken optimaliseringsmogelijkheden (o.a. meer woningen en bedrijvigheid).

Paragraaf RijswijkBuiten

Wat kost het?

Grondexploitatie Sion – 't Haantje Zevende herziening, 2019	Raming 2020 (x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 0,55
Plankosten	€ 1,62
Bouwrijp maken	€ 4,14
Rente en financiering	€ 4,01
Activering grondexploitatie	€ 17,60
Totaal lasten	€ 27,93
Plankosten	€ 0,17
Bouwrijp maken	€ 0,02
Gronduitgifte	€ 27,74
Totaal baten	€ 27,93

MEERJARENRAMING

Meerjarenraming 2020-2023

(Bedragen x € 1.000)						
	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020	Lasten 2021	Baten 2021	Saldo 2021
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	4.978	800	-4.178	5.296	711	-4.585
Openbare Orde en Veiligheid	6.131		-6.131	5.990		-5.990
Verkeer en Vervoer	10.489	3.238	-7.250	10.990	3.238	-7.752
Economie en Werken	1.078	2.157	1.080	1.160	946	-214
Onderwijs	5.986	165	-5.821	5.940	179	-5.761
Sport, Cultuur en Recreatie	7.816	1.360	-6.456	7.896	1.360	-6.536
Sociaal Domein	68.979	23.531	-45.448	69.028	23.531	-45.497
Wonen en Leven	47.612	44.901	-2.710	52.410	49.985	-2.425
Subtotaal programma's	153.068	76.153	-76.915	158.711	79.952	-78.759
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	283	13.119	12.836	283	13.119	12.836
b) Algemene uitkeringen		88.749	88.749		92.075	92.075
c) Dividend	32	473	440	32	473	440
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	3.299	2.421	-878	4.077	2.366	-1.711
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	3.615	104.762	101.147	4.392	108.032	103.640
Overhead	25.793	1.413	-24.380	26.674	1.384	-25.291
Heffing VPB	15		-15	15		-15
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorziene uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorziene uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Subtotaal onvoorzien	-450		450	-450		450
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	182.041	182.328	287	189.342	189.368	25
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	866	396	-471	866	586	-280
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie						
Sociaal Domein						
Wonen en Leven		235	235		265	265
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	866	758	-108	866	979	113
HET GERAAMDE RESULTAAT	182.907	183.086	179	190.208	190.347	138

Meerjarenraming 2020-2023

(Bedragen x € 1.000)						
	Lasten 2022	Baten 2022	Saldo 2022	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	5.142	719	-4.423	5.183	662	-4.521
Openbare Orde en Veiligheid	6.426		-6.426	6.358		-6.358
Verkeer en Vervoer	11.272	2.568	-8.704	11.739	2.568	-9.170
Economie en Werken	1.110	949	-161	1.112	952	-160
Onderwijs	5.971	179	-5.792	5.917	179	-5.738
Sport, Cultuur en Recreatie	8.434	1.360	-7.074	8.369	1.360	-7.008
Sociaal Domein	68.245	23.531	-44.714	68.176	23.531	-44.645
Wonen en Leven	52.096	49.574	-2.521	52.909	50.284	-2.626
Subtotaal programma's	158.696	78.881	-79.815	159.762	79.537	-80.225
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	283	12.831	12.547	283	12.831	12.547
b) Algemene uitkeringen		93.880	93.880		96.398	96.398
c) Dividend	32	473	440	32	473	440
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	3.881	2.316	-1.565	4.332	2.316	-2.015
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.197	109.499	105.303	4.647	112.017	107.370
Overhead	27.127	1.384	-25.743	27.783	1.384	-26.400
Heffing VPB	15		-15	15		-15
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorziene uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorziene uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Subtotaal onvoorzien	-450		450	-450		450
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	189.585	189.764	179	191.757	192.938	1.180
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	865	669	-196	865	976	111
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie						
Sociaal Domein						
Wonen en Leven		263	263		263	263
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	865	1.060	195	865	1.368	502
HET GERAAMDE RESULTAAT	190.450	190.825	374	192.623	194.305	1.682

Mutatieoverzicht meerjarenraming 2020-2023

Rijlabels	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie	4.815	800	320	-88	-408
60010 Bestuursorganen	1.650		-50		50
60011 Bestuurlijke samenwerking	391		2		-2
60030 Burgerzaken	1.072	797	-49	-88	-39
60031 Verkiezingen / referenda			168		-168
60032 Publieke dienstverlening	1.570	3	250		-250
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	87				
65801 Mediabeleid	46				
Openbare Orde en Veiligheid	5.892		-142		142
61100 Openbare orde en veiligheid	1.367		-50		50
61200 Brandweer	4.469		-92		92
61201 Rampenbestrijding	56				
Verkeer en Vervoer	7.122	3.238	69		-69
62100 Wegen, straten en pleinen	4.733	734	149		-149
62110 Verkeer	992	23	-80		80
62120 Openbaar vervoer	110				
62140 Parkeren	766	2.482			
62400 Waterwegen	521				
Economie en Werken	1.036	2.157	7	-1.211	-1.218
63100 Economische aangelegenheden	1.036	178	7	3	-4
63300 Nutsbedrijven		1.979		-1.214	-1.214
Onderwijs	3.569	165	-58	15	72
64010 Huisvesting scholen	926	44	-66	15	80
64030 Lokaal onderwijsbeleid	2.006	121	30		-30
66500 Kinderopvang	636		-22		22
Sport, Cultuur en Recreatie	6.554	1.360	-85		85
65100 Openbaar bibliotheekwerk	1.295				
65300 Sport	2.110	1.353	-80		80
65400 Kunst en cultuur	2.101	7			
65410 Cultureel erfgoed	847		-5		5
65800 Speeltuinwerk	200				
Sociaal Domein	68.644	23.531	99		-99
61400 Dierenwelzijn	91				
66100 Inkomen	22.566	21.462			
66110 Arbeidsmarkt overig	2.818		-68		68
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	4.202	221	-59		59
66204 Participatie en integratie overig	61		-61		61
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	1.817		118		-118
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	2.549	3			
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	9.957	300	122		-122
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	7.478	1.412	-100		100
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	999				
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	13.933		121		-121
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	1.287				
67100 Volksgezondheid	860	1	26		-26
67240 Lijkbezorging	25	133			
Wonen en Leven	43.879	44.901	4.603	5.083	481
65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	2.892	79	-64		64
67210 Afvalverwijdering en -verwerking	6.888	8.982		326	326
67220 Riolerings- en waterzuivering	38				
67230 Milieubeheer	2.032	8	-99		99
67260 Baten rioolheffing		5.574		39	39
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	1.038				
67300 Hemelwater	115				
67310 Grondwater	155				
68100 Ruimtelijke ordening	1.008				
68200 Woningexploitatie	47	191		-90	-90
68210 Wijkontwikkeling	277				
68220 Volkshuisvesting	1.290	1.652	-181	-145	37
68300 Bouwgrondexploitatie	90	429		5	5
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	28.011	27.989	4.947	4.947	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	5.427	104.762	1.027	3.271	2.244
69500 Algemene dekkingsmiddelen	5.427	104.762	1.027	3.271	2.244
Onvoorzien	-450				
69510 Onvoorzien	-450				
Overhead	25.073	1.413	760	-29	-790
60010 Bestuursorganen	41				
60020 Bestuursondersteuning	31				
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	221				
60022 Organisatieverliezen	207				
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	460				
65410 Cultureel erfgoed	97				
69500 Algemene dekkingsmiddelen	160				
69602 Directie	1.737	1	989		-989
69603 Bedrijfsvoering	13.014	706	-241		241
69604 Bestuurlijk Domein	5.179	46	31		-31
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen	6.251		-70		70
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	8.816	344	-65	-29	35
69607 Sociaal Domein	7.439		116		-116
69609 RijswijkBuiten en Financiering	-18.580	315			
Mutaties reserves	866	758		221	221
69800 Mutaties reserves	866	758		221	221
Rekeningresultaat	632		1.159		-1.159
69920 Saldo van de rekening van baten en lasten	632		1.159		-1.159
Totaal excl. Kapitaallasten	173.059	183.086	7.759	7.260	-498
Totaal Kapitaallasten	10.480		701		-701
Eindtotaal	183.540	183.086	8.459	7.260	-1.199

Mutatieoverzicht meerjarenraming 2020-2023

Rijlabels	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie	-153	8	160	43	-57	-100
60010 Bestuursorganen	-99		99	-99		99
60011 Bestuurlijke samenwerking	-9		9	13		-13
60030 Burgerzaken	55	8	-48	-21	-57	-36
60031 Verkiezingen / referenda						
60032 Publieke dienstverlening	-100		100	150		-150
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie						
65801 Mediabeleid						
Openbare Orde en Veiligheid	436		-436	-61		61
61100 Openbare orde en veiligheid	50		-50	-50		50
61200 Brandweer	386		-386	-11		11
61201 Rampenbestrijding						
Verkeer en Vervoer	1	-670	-671			
62100 Wegen, straten en pleinen		-670	-670			
62110 Verkeer						
62120 Openbaar vervoer						
62140 Parkeren	1		-1			
62400 Waterwegen						
Economie en Werken	-50	3	52	3	3	
63100 Economische aangelegenheden	-50	3	52	3	3	
63300 Nutsbedrijven						
Onderwijs	-121		121	-23		23
64010 Huisvesting scholen	-122		122	-23		23
64030 Lokaal onderwijsbeleid						
66500 Kinderopvang	1		-1			
Sport, Cultuur en Recreatie	-1		1	2		-2
65100 Openbaar bibliotheekwerk						
65300 Sport	-1		1	2		-2
65400 Kunst en cultuur						
65410 Cultureel erfgoed						
65800 Speeltuinwerk						
Sociaal Domein	-770		770	-67		67
61400 Dierenwelzijn						
66100 Inkomen						
66110 Arbeidsmarkt overig	-79		79	-125		125
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid						
66204 Participatie en integratie overig						
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	141		-141	41		-41
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo						
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	108		-108	11		-11
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	-5		5	4		-4
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd						
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	-938		938			
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd						
67100 Volksgezondheid	2		-2	2		-2
67240 Lijkbezorging						
Wonen en Leven	-410	-410		477	709	233
65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	58		-58			
67210 Afvalverwijdering en -verwerking	-4		4			
67220 Riolerings en waterzuivering	-41		41			
67230 Milieubeheer	-13		13	13		-13
67260 Baten rioolheffing		39	39		310	310
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater						
67300 Hemelwater						
67310 Grondwater						
68100 Ruimtelijke ordening						
68200 Woningexploitatie						
68210 Wijkontwikkeling						
68220 Volkshuisvesting	-150		150			
68300 Bouwgrondexploitatie		-191	-191		-64	-64
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	-259	-259		463	463	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-4	1.467	1.470	-108	2.518	2.626
69500 Algemene dekkingsmiddelen	-4	1.467	1.470	-108	2.518	2.626
Onvoorzien						
69510 Onvoorzien						
Overhead	497		-497	673		-673
60010 Bestuursorganen						
60020 Bestuursondersteuning						
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations						
60022 Organisatieverliezen						
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie						
65410 Cultureel erfgoed						
69500 Algemene dekkingsmiddelen						
69602 Directie	1.060		-1.060	2.169		-2.169
69603 Bedrijfsvoering	-701		701	-177		177
69604 Bestuurlijk Domein	2		-2	-302		302
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen	-42		42	-130		130
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	53		-53	-305		305
69607 Sociaal Domein	125		-125	-582		582
69609 RijswijkBuiten en Financiering						
Mutaties reserves	-1	81	82		307	307
69800 Mutaties reserves	-1	81	82		307	307
Rekeningresultaat	-105		105	-361		361
69920 Saldo van de rekening van baten en lasten	-105		105	-361		361
Totaal excl. Kapitaallasten	-680	478	1.158	577	3.481	2.903
Totaal Kapitaallasten	817		-817	1.235		-1.235
Eindtotaal	137	478	341	1.812	3.481	1.669

Toelichting op de meerjarenraming 2020-2023

Om de leesbaarheid van het mutatieoverzicht 2020-2023 te vergroten is hieronder een leeswijzer opgenomen.

In het cijferoverzicht zijn – uitsluitend – de mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar opgenomen, waarbij de kapitaallasten buiten beschouwing gelaten zijn (deze muteren immers jaarlijks als gevolg van de lagere rentecomponent).

Een voorbeeld:

Als de uitgaven in 2021 incidenteel met € 100.000,- stijgen, dan is in 2021 een toename van 100 zichtbaar (ten opzichte van 2020), en is in 2022 een afname van 100 zichtbaar (ten opzichte van 2021).

Is de mutatie in 2021 structureel, dan wordt de mutatie van € 100.000,- in 2021 eenmalig opgevoerd (+100), de jaren erna is dan immers geen sprake meer van een mutatie.

Verschillen boven de € 100.000 worden toelicht.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Product 0031 Verkiezingen/ referenda

Verkiezingen

De ramingen op deze post zijn afgestemd op de te verwachten verkiezingen.

Product 0032 Publieke Dienstverlening

Zaakgericht werken

Ten einde de doelstellingen genoemd in de Nota publieke dienstverlening te realiseren is het van belang gemeentebreed zaakgericht te gaan werken. Hiervoor zijn in de jaren 2020 tot en met 2023 middelen opgenomen

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Product 1200 Brandweer

Veiligheidsregio Haaglanden

Betreft de jaarlijkse gemeentelijke exploitatiebijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden. Deze bijdrage is o.m. afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal inwoners.

Als gevolg van de stijging van het aantal inwoners in de jaren stijgt ook de bijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden.

Functioneel Leeftijds Ontslag

De afschaffing van de levensloopregeling, versoering van de fiscale ruimte voor storting pensioen en verschuiving van de ingangsdatum AOW zijn aanleiding geweest om het FLO overgangsrecht, zoals dit vanaf 01-01-2006 van kracht is geweest, te herzien. Het VNG-bestuur heeft in de zomer van 2017 het principeakkoord reparatie FLO-overgangsrecht bekrachtigd en vervolgens hebben werkgevers en werknemers begin 2018 het definitief ondertekend. Deelnemende gemeenten dragen individueel zorg voor een voorziening voor deze kosten.

De nieuwe regeling geeft de mogelijkheid voor de werknemer om op 57 jarige leeftijd met FLO te gaan. Dit is geen hard criterium, de medewerker mag dit oprekken naar 59 jaar. Het gevolg hiervan is dat de raming zoals nu beschikbaar is aanzienlijk kan afwijken van de realisatie. Vooralsnog is in de jaarschijf 2022 en 2023 uitgegaan van 50% van de geraamde meerkosten.

Programma Verkeer en Vervoer

Product 2100 Wegen, straten en pleinen

Vergoedingen kabels en leidingen

Precario wordt in 2022 afgeschaft.

Taakstelling Stadsbeheer

Voor 2019 heeft Stadsbeheer een taakstelling gekregen van € 150.000

Programma Economie en Werken

Product 3300 Nutsbedrijven

Eneco

Dividend is vanaf 2021 weggevallen en veroorzaakt een verschil van € 1.214.000

Programma Onderwijs

Product 4010 Huisvesting scholen

Onderwijshuisvesting asielzoekerscentrum

Vanaf het tweede kwartaal 2022 zijn er geen onderwijslasten meer voor het AZC.

Montessorischool Parkrijk (endogeen, incidenteel)

Met ingang van 1 maart 2018 is de Montessorischool Parkrijk begonnen in de noodlokalen aan de Van Rijnweg. Een deel van de noodlokalen wordt door het Programmabureau RijswijkBuiten gehuurd van BUKO, een ander deel is destijds gekocht door het Programmabureau. Voor het gebruik van de lokalen moet huur betaald worden aan het Programmabureau. Voor 2020 is dit een bedrag van € 104.000. Op dit moment wordt de ingebruikname van de definitieve school verwacht op 1 juli 2021 resteert voor 2021 € 52.000.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Programma Sociaal Domein

Product 6110 Sociale Arbeidsmarkt overig

Sociale werkvoorziening

In verband met het doorvoeren van een bezuinigingstaakstelling in de begroting van de DSW zal er voor de jaren 2019-2022 een voordeel ontstaan in de begroting. Daarnaast is er over de jaren 2018 en 2019 een bedrag beschikbaar gesteld van € 48.000 per jaar ter dekking van uitvoeringskosten van de ontvlechting van de samenwerking. De door de gemeente door te betalen rijksbijdrage neemt vanaf 2020 af met ca. € 137.000, dit is budgettair neutraal, maar op deze plek zichtbaar omdat de inkomsten elders in de begroting worden verantwoord.

Product 6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet

Met de in deze meerjarenbegroting opgenomen ramingen is aansluiting gemaakt met de meest recente budgetindicaties op basis van de circulaire van het Rijk middels een budgettair neutrale begrotingswijziging. Het betreft wijzigingen die betrekking hebben op zowel de integratie uitkering Wmo als de integratie uitkering Sociaal Domein.

Product 6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Met de in deze meerjarenbegroting opgenomen ramingen is aansluiting gemaakt met de meest recente budgetindicaties op basis van de circulaire van het Rijk middels een budgettair neutrale begrotingswijziging. Het betreft wijzigingen die betrekking hebben op zowel de integratie uitkering Wmo als de integratie uitkering Sociaal Domein.

Product 6820 Individuele voorzieningen natura jeugd

Met de in deze meerjarenbegroting opgenomen ramingen is aansluiting gemaakt met de meest recente budgetindicaties op basis van de circulaire van het Rijk middels een budgettair neutrale begrotingswijziging. Het betreft wijzigingen die betrekking hebben op zowel de integratie uitkering Wmo als de integratie uitkering Sociaal Domein.

Programma Wonen en Leven

Product 7260 Baten rioolheffing

Rioolrechten

De verhogingen van de inkomsten rioolrechten zijn noodzakelijk om de forse investeringen in het verouderde rioolstelsel in de toekomst te kunnen betalen.

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en de paragraaf lokale heffingen.

Product 8220 Volkshuisvesting

Verstedelijkingsopgave

Voor 2020 wordt er een bedrag ontvangen van € 61.200 van BZK voor de inhuur van een projectleider Verstedelijking.

Implementatie omgevingswet

In 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. Deze wet bundelt de wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Voor de komende jaren is extra inzet nodig om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden.

Lasten vergunningen (WABO)

Per begrotingsjaar wordt een prognose gemaakt voor het aantal verwachte vergunningaanvragen. Op basis van deze prognose wordt ook een raming gemaakt voor het budget voor inhuur van derden. Deze raming wordt opgenomen in de begroting. Deze extra lasten worden gedekt uit de opbrengsten van de leges.

Baten vergunningen leges

De baten van de vergunningen mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. De baten worden jaarlijks zodanig geraamd dat deze 100% kostendekkend zijn. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de Paragraaf Lokale Heffingen.

Product 8300 Bouwgrondexploitatie

Verhuur voormalige TH-locatie

Het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) heeft voor de tijdelijke huisvesting van asielzoekers het terrein van de voormalige TH-locatie aan de Lange Kleiweg 80 gehuurd. De huurprijs bedraagt 254.270 per jaar en loopt tot 1 april 2022.

Algemene Dekkingsmiddelen

Opbrengst OZB

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Algemene uitkering

Het betreft hier de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Verwerkt zijn de resultaten van de circulaire tot en met de Septembercirculaire 2019. De belangrijkste verschillen tussen de jaren hebben vooral te maken met het principe "samen de trap op en samen de trap af", hoeveelheidsverschillen volgend uit vooral de toename van het aantal woningen en inwoners, en specifieke door het rijk afkomstige beleidsmaatregelen. Met ingang van 2019 maakt het Sociaal Domein deel uit van de algemene uitkering. Dit laatste heeft tot gevolg dat het Sociaal Domein vanaf 2019 ook onder invloed staat van het principe "samen de trap op en samen de trap af" en algemene mutaties die betrekking hebben op het berekenen van de algemene uitkering als geheel.

Rentemutaties

Voor een toelichting op de rentemutaties over de verschillende jaren wordt verwezen naar de paragraaf financiering van de 2e halfjaarrapportage 2019 en van de begroting 2020.

Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar

PROGRAMMA (bedragen x € 1.000)	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020	Lasten 2019 incl.begr. wijz.	Baten 2019 incl.begr. wijz.	Saldo 2019 incl.begr. wijz.	Vershil 2020 tov 2019
Algemeen Bestuur en Organisatie	4.978	800	-4.178	5.697	1.464	-4.233	55
Openbare Orde en Veiligheid	6.131		-6.131	5.974	95	-5.879	-253
Verkeer en Vervoer	10.489	3.238	-7.250	10.103	3.371	-6.732	-519
Economie en Werken	1.078	2.157	1.080	1.161	2.351	1.190	-110
Onderwijs	5.986	165	-5.821	5.253	212	-5.041	-780
Sport, Cultuur en Recreatie	7.816	1.360	-6.456	7.417	1.290	-6.127	-328
Sociaal Domein	68.979	23.531	-45.448	69.533	24.062	-45.471	23
Wonen en Leven	47.612	44.901	-2.710	66.167	63.144	-3.023	312
Totaal programma's	153.068	76.153	-76.915	171.305	95.989	-75.316	-1.599
Totaal algemene dekkingsmiddelen	3.615	104.762	101.147	2.491	99.443	96.952	4.195
Totaal onvoorzien	-450		450	50		-50	500
Totaal overhead	25.793	1.413	-24.380	25.097	1.512	-23.585	-796
Totaal vennootschapsbelasting	15		-15	15		-15	
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	182.041	182.328	287	198.958	196.944	-2.013	2.300
Mutaties reserves	866	758	-108	1.077	1.002	-75	-33
HET GERAAMDE RESULTAAT	182.907	183.086	179	200.035	197.946	-2.088	2.267

BIJLAGEN

Leeswijzer investeringsplan 2020-2023

Het investeringsplan geeft een doorkijk van de geplande investeringen tot en met 2023, inclusief een verschillenanalyse met de geplande investeringen zoals opgenomen in de begroting 2019.

Hoe leest u het investeringsplan 2020-2023?

Een voorbeeld:

Investeringsobject	Jaar van investeren	Afschr. Perc.	Uitgaven (x € 1.000)	Inkomsten (x € 1.000)	Begroting 2020				Verschil kapitaallasten			
					Kapln 2021	Kapln 2022	Kapln 2023	Kapln 2024	Saldo 2021	Saldo 2022	Saldo 2023	Saldo 2024
Fietstunnel spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	2021	2,00	4.300	2.150		65	64	64	-65			

Begroting 2020

Inzichtelijk is dat in het jaar 2021 een bedrag van € 4.300.000 wordt geïnvesteerd. Aan inkomsten is € 2.150.000 geraamd. De afschrijving geschiedt in 50 jaar ($100/50=2,00$), en wordt tezamen met de rente zichtbaar vanaf het jaar na afronding van de investering. De kapitaallasten (afschrijving + rente) zijn inzichtelijk gemaakt t/m 2024.

Het dalend verloop van de kapitaallasten wordt veroorzaakt doordat de rente berekend wordt over de boekwaarde op 1 januari, die als gevolg van afschrijving jaarlijks afneemt.

Verschil kapitaallasten

De in de begroting 2021 opgegeven lagere investeringsbedragen zijn een voordeel omdat de investering is doorgeschoven van 2020 naar 2021.

Berekening kapitaallasten

Het af te schrijven bedrag plus de rente over de resterende boekwaarde worden kapitaallasten genoemd. In het investeringsplan wordt gerekend met een rente van 1%. Hieronder is weergegeven hoe de kapitaallasten berekend worden.

A	Investering	4.300.000				
B	Inkomsten	2.150.000				
C	Investering	2.150.000				
D	Afschrijvingspercentage	2%				
E	Rente	1%				
	Jaar van investeren	2021	2020	2021	2022	2023
F	Boekwaarde 1/1			2.150.000	2.107.000	2.064.000
G	Afschrijving (C x D)			43.000	43.000	43.000
H	Rente (C x E)			21.500	21.070	20.640
I	Kapitaallasten (G+H)			64.500	64.070	63.640

Rijlabels	Afschr perc	Rest- waarde %	Jaar start krediet	Uitgaven	Inkomsten	2021	2022	2023	2024
02 Openbare Orde en Veiligheid									
1200 Brandweer									
Vervangen Brandkranen 2020	5,00%	0%	2020	40		2	2	2	2
Vervangen brandkranen 2021	5,00%	0%	2021	40			2	2	2
Vervangen brandkranen 2022	5,00%	0%	2022	40				2	2
Vervangen brandkranen 2023	5,00%	0%	2023	40					2
03 Verkeer en Vervoer									
2100 Wegen, straten en pleinen									
Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein	4,00%	0%	2020	150	75	4	4	4	4
E-laadpalen	10,00%	0%	2020	80		9	9	9	9
E-laadpalen	10,00%	0%	2021	80			9	9	9
Extra impuls vervanging ov kabels 2020	2,50%	0%	2020	350		12	12	12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2021	2,50%	0%	2021	350			12	12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2022	2,50%	0%	2022	350				12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2023	2,50%	0%	2023	350					12
Fietspaden in asfalt 2020	2,00%	0%	2020	200	100	3	3	3	3
Fietspaden in asfalt 2021	2,00%	0%	2021	200	100		3	3	3
Fietspaden in asfalt 2022	2,00%	0%	2022	200	100			3	3
Fietspaden in asfalt 2023	2,00%	0%	2023	200	100				3
Fietsstraat van Rijnweg (fase 2)	2,00%	0%	2020	250		8	7	7	7
Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	2,00%	0%	2020	4.300	2.150	65	64	64	63
Herstel asfaltwegen 2020	5,00%	0%	2020	569		34	34	34	33
Herstel asfaltwegen 2021	5,00%	0%	2021	569			34	34	34
Herstel asfaltwegen 2022	5,00%	0%	2022	569				34	34
Herstel asfaltwegen 2023	5,00%	0%	2023	569					34
Herstellen (duiker)bruggen 2020	2,00%	0%	2020	115		3	3	3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2021	2,00%	0%	2021	115			3	3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2022	2,00%	0%	2022	115				3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2023	2,00%	0%	2023	115					3
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021	2,00%	0%	2021	11.400			114	342	340
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022	2,00%	0%	2022	11.300	9.700			48	48
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	4,00%	0%	2020	1.121		56	56	55	55
Integrale herinrichting probleemstraten 2020	5,00%	0%	2020	1.450		3	87	86	86
Integrale herinrichting probleemstraten 2021	5,00%	0%	2021	1.450			3	87	86
Integrale herinrichting probleemstraten 2022	5,00%	0%	2022	1.100				1	66
Integrale herinrichting probleemstraten 2023	5,00%	0%	2023	1.100					1
Invoeren nieuwe inzameling 2020	5,00%	0%	2020	300		18	18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2021	5,00%	0%	2021	300			18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2022	5,00%	0%	2022	300				18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2023	5,00%	0%	2023	300					18
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoombrug	2,00%	0%	2020	420		13	13	12	12
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	2,50%	0%	2020	1.500		2	4	64	63
Onderdoorgang 't Haantje IP	2,00%	0%	2020	3.400		31	102	101	101
Opwaarderen grote probleemstraten 2022	2,00%	0%	2022	560				17	17
Rotondes in Rijswijk 2020	2,00%	0%	2020						
Rotondes in Rijswijk 2021	2,00%	0%	2021						
Verkeersaanpassing Irenelaan/Beatrixlaan HBG-locatie	2,00%	0%	2022	210	105			3	3
Verkeersveilige herinrichting Geestbrugweg (fase 2)	2,00%	0%	2020	100		3	3	3	3
Vervanging armaturen 2020	5,00%	0%	2020	171		10	10	10	10
Vervanging armaturen 2021	5,00%	0%	2021	171			10	10	10
Vervanging armaturen 2022	5,00%	0%	2022	171				10	10
Vervanging armaturen 2023	5,00%	0%	2023	171					10
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020	2,50%	0%	2020	319		11	11	11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021	2,50%	0%	2021	319			11	11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2022	2,50%	0%	2022	319				11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023	2,50%	0%	2023	319					11
Vervanging lichtmasten 2020	5,00%	0%	2020	197		12	12	12	12
Vervanging lichtmasten 2021	5,00%	0%	2021	197			12	12	12
Vervanging lichtmasten 2022	5,00%	0%	2022	197				12	12
Vervanging lichtmasten 2023	5,00%	0%	2023	197					12
2110 Verkeer									
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)	5,00%	0%	2020	100		6	6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)	2,50%	0%	2020	160		6	6	6	5
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)	5,00%	0%	2021	100			6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)	2,50%	0%	2021	160			6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (20 jr)	5,00%	0%	2022	100				6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (40jr)	2,50%	0%	2022	160				6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)	5,00%	0%	2023	100					6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)	2,50%	0%	2023	160					6
2400 Waterwegen									
Herstel kademuur Sammersweg	2,50%	0%	2020	300		11	10	10	10
Vervangen beschoeiingen 2020	5,00%	0%	2020	268		16	16	16	16
Vervangen beschoeiingen 2021	5,00%	0%	2021	268			16	16	16
Vervangen beschoeiingen 2022	5,00%	0%	2022	268				16	16
Vervangen beschoeiingen 2023	5,00%	0%	2023	268					16
04 Economie en Werken									
3100 Economische aangelegenheden									
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	10,00%	0%	2020	600		66	65	65	64

Afschrijving en rente				
	2021	2022	2023	2024
	129	410	768	1.099
Rijlabels	Vershil	Vershil	Vershil	Vershil
	2021	2022	2023	2024
02 Openbare Orde en Veiligheid				
1200 Brandweer				
Vervangen Brandkranen 2020				
Vervangen brandkranen 2021				
Vervangen brandkranen 2022				
Vervangen brandkranen 2023				2
03 Verkeer en Vervoer				
2100 Wegen, straten en pleinen				
Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein	4	4	4	4
E-laadpalen				
E-laadpalen				
Extra impuls vervanging ov kabels 2020				
Extra impuls vervanging ov kabels 2021				
Extra impuls vervanging ov kabels 2022				
Extra impuls vervanging ov kabels 2023				12
Fietspaden in asfalt 2020				
Fietspaden in asfalt 2021				
Fietspaden in asfalt 2022				
Fietspaden in asfalt 2023				3
Fietsstraat van Rijnweg (fase 2)	8	7	7	7
Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)				
Herstel asfaltwegen 2020				
Herstel asfaltwegen 2021				
Herstel asfaltwegen 2022				
Herstel asfaltwegen 2023				34
Herstellen (duiker)bruggen 2020				
Herstellen (duiker)bruggen 2021				
Herstellen (duiker)bruggen 2022				
Herstellen (duiker)bruggen 2023				3
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021		114	342	340
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022			48	48
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje				
Integrale herinrichting probleemstraten 2020				
Integrale herinrichting probleemstraten 2021				
Integrale herinrichting probleemstraten 2022				60
Integrale herinrichting probleemstraten 2023				1
Invoeren nieuwe inzameling 2020	18	18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2021		18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2022			18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2022				18
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoombrug	13	13	12	12
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	2	4	64	63
Onderdoorgang 't Haantje IP	31	102	101	101
Opwaarderen grote probleemstraten 2022				
Rotondes in Rijswijk 2020	-15	-15	-15	-15
Rotondes in Rijswijk 2021		-15	-15	-15
Verkeersaanpassing Irenelaan/Beatrixlaan HBG-locatie				
Verkeersveilige herinrichting Geestbrugweg (fase 2)	3	3	3	3
Vervanging armaturen 2020				
Vervanging armaturen 2021				
Vervanging armaturen 2022				
Vervanging armaturen 2023				10
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020				
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021				
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2022				
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023				11
Vervanging lichtmasten 2020				
Vervanging lichtmasten 2021				
Vervanging lichtmasten 2022				
Vervanging lichtmasten 2023				12
2110 Verkeer				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (20 jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (40jr)				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)				6
2400 Waterwegen				
Herstel kademuur Sammersweg	11	10	10	10
Vervangen beschoeiingen 2020				
Vervangen beschoeiingen 2021				
Vervangen beschoeiingen 2022				
Vervangen beschoeiingen 2023				16
04 Economie en Werken				
3100 Economische aangelegenheden				
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3				

Rijlabels	Afschr perc	Rest- waarde %	Jaar start krediet	Uitgaven	Inkomsten	2021	2022	2023	2024
05 Onderwijs									
<u>4010 Huisvesting scholen</u>									
1e inrichting onderw.leerpakk.en meub.9e,10e en 11e gr. IKC Buitenrijck	10,00%	0%	2020	53		6	6	6	6
06 Sport, Cultuur en Recreatie									
<u>5300 Sport</u>									
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020	10,00%	0%	2020	33		3	3	3	3
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2021	10,00%	0%	2021	33			3	3	3
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2022	10,00%	0%	2022	33				3	3
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023	10,00%	0%	2023	33					4
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	6,67%	0%	2020	97		7	7	7	7
Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg	10,00%	0%	2020	54		5	5	5	5
Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder	10,00%	0%	2020	78		8	8	8	8
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	10,00%	0%	2020	330		33	33	32	32
Vervanging toplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder	10,00%	0%	2021	40			4	4	4
<u>5800 Speeltuinwerk</u>									
Herinrichten speelplekken in de wijk 2020	10,00%	0%	2020	200		22	22	22	21
Herinrichten speelplekken in de wijk 2021	10,00%	0%	2021	200			22	22	22
Herinrichten speelplekken in de wijk 2022	10,00%	0%	2022	200				22	22
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023	10,00%	0%	2023	200					22
Vervanging hekwerken 2020	6,67%	0%	2020	15		1	1	1	1
Vervanging hekwerken 2021	6,67%	0%	2021	15			1	1	1
Vervanging hekwerken 2022	6,67%	0%	2022	15				1	1
Vervanging hekwerken 2023	6,67%	0%	2023	15					1
08 Wonen en Leven									
<u>5600 Openbaar groen en openlucht recreatie</u>									
Inrichting van het Hof van Sion	6,67%	0%	2020	300		23	23	23	22
Investeringsprogramma Landgoederenzone Rijswijk	0,00%	0%	2020						
Transformatie Wilhelminapark 2020	5,00%	0%	2020	250		15	15	15	15
Transformatie Wilhelminapark 2021	5,00%	0%	2021	250			15	15	15
Transformatie Wilhelminapark 2022	5,00%	0%	2022	250				15	15
Transformatie Wilhelminapark 2023	5,00%	0%	2023	250					15
Vervanging bomen 2020	5,00%	0%	2020	100		6	6	6	6
Vervanging bomen 2021	5,00%	0%	2021	100			6	6	6
Vervanging bomen 2022	5,00%	0%	2022	100				6	6
Vervanging bomen 2023	5,00%	0%	2023	286					17
<u>7210 Afvalverwijdering en -verwerking</u>									
Afvalbakken 2020	10,00%	0%	2020	50		6	5	5	5
Afvalbakken 2021	10,00%	0%	2021	50			6	5	5
Afvalbakken 2022	10,00%	0%	2022	50				6	5
Afvalbakken 2023	10,00%	0%	2023	50					6
<u>7220 Riolerings en waterzuivering</u>									
Vervanging vrijvervalriolen 2020	1,67%	0%	2020	1.700		45	45	45	44
Vervanging vrijvervalriolen 2021	1,67%	0%	2021	1.700			45	45	45
Vervanging vrijvervalriolen 2022	1,67%	0%	2022	1.700				45	45
Vervanging vrijvervalriolen 2023	1,67%	0%	2023	1.700					45
<u>7230 Milieubeheer</u>									
Uitwerking actieplan geluid 2020	5,00%	0%	2020	24		1	1	1	1
Uitwerking actieplan geluid 2021	5,00%	0%	2021	24			1	1	1
Uitwerking actieplan geluid 2022	5,00%	0%	2022	24				1	1
Uitwerking actieplan geluid 2023	5,00%	0%	2023	24					1
<u>8100 Ruimtelijke ordening</u>									
Vervanging luchtfoto's 2020	25,00%	0%	2020	20		5	5	5	5
Vervanging luchtfoto's 2021	25,00%	0%	2021	20			5	5	5
Vervanging luchtfoto's 2022	25,00%	0%	2022	20				5	5
Vervanging luchtfoto's 2023	25,00%	0%	2023	20					5
Overhead									
<u>69603 Bedrijfsvoering</u>									
Aanschaf MDM Airwatch	33,33%	0%	2020	160		55	54	54	
Aanschaf smartphones	33,33%	0%	2020	350		120	119	118	
Documentaire informatievoorziening 2020	20,00%	0%	2020	69		14	14	14	14
Documentaire informatievoorziening 2021	20,00%	0%	2021	69			14	14	14
Documentaire informatievoorziening 2022	20,00%	0%	2022	69				14	14
Documentaire informatievoorziening 2023	20,00%	0%	2023	69					14
ICT omgevingswet 2020	20,00%	0%	2020	70		15	15	14	14
Vervanging audiovisuele apparatuur raadszaal	20,00%	0%	2020	100		21	21	21	20
Vervanging software belastingen	20,00%	0%	2020	88		19	18	18	18
<u>69606 Ruimtelijke ontwikkelingen</u>									
Aanschaf dienstvoertuig 2020	14,29%	10%	2020	80		11	11	11	11
Reguliere vervanging voertuigen 2021	14,29%	10%	2021	655			91	90	89
Reguliere vervanging voertuigen 2022	14,29%	10%	2022	50				7	7
Reguliere vervanging voertuigen 2023	14,29%	10%	2023	80					11
<u>(leeg)</u>									
Huis van de Stad 2e fase	2,50%	20%	2020						
Eindtotaal				64.643	12.430	843	1.468	2.158	2.313

Rijlabels				
	Verschil 2021	Verschil 2022	Verschil 2023	Verschil 2024
05 Onderwijs				
<u>4010 Huisvesting scholen</u>				
1e inrichting onderw.leerpakk.en meub.9e,10e en 11e gr. IKC Buitenrijck	6	6	6	6
06 Sport, Cultuur en Recreatie				
<u>5300 Sport</u>				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2021				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2022				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023				4
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene				
Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg				
Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder				
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg				
Vervanging top laag veld 306 Sportpark Hoekpolder				
<u>5800 Speeltuinwerk</u>				
Herinrichten speelplekken in de wijk 2020				
Herinrichten speelplekken in de wijk 2021				
Herinrichten speelplekken in de wijk 2022				
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023				22
Vervanging hekwerken 2020				
Vervanging hekwerken 2021				
Vervanging hekwerken 2022				
Vervanging hekwerken 2023				1
08 Wonen en Leven				
<u>5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie</u>				
Inrichting van het Hof van Sion				
Investeringsprogramma Landgoederenzone Rijswijk				
Transformatie Wilhelminapark 2020				
Transformatie Wilhelminapark 2021				
Transformatie Wilhelminapark 2022				
Transformatie Wilhelminapark 2023				15
Vervanging bomen 2020				
Vervanging bomen 2021				
Vervanging bomen 2022				
Vervanging bomen 2023				17
<u>7210 Afvalverwijdering en -verwerking</u>				
Afvalbakken 2020				
Afvalbakken 2021				
Afvalbakken 2022				
Afvalbakken 2023				6
<u>7220 Riolerings en waterzuivering</u>				
Vervanging vrijvervalriolen 2020				
Vervanging vrijvervalriolen 2021				
Vervanging vrijvervalriolen 2022				
Vervanging vrijvervalriolen 2023				45
<u>7230 Milieubeheer</u>				
Uitwerking actieplan geluid 2020				
Uitwerking actieplan geluid 2021				
Uitwerking actieplan geluid 2022				
Uitwerking actieplan geluid 2023				1
<u>8100 Ruimtelijke ordening</u>				
Vervanging luchtfoto's 2020				
Vervanging luchtfoto's 2021				
Vervanging luchtfoto's 2022				
Vervanging luchtfoto's 2023				5
Overhead				
<u>69603 Bedrijfsvoering</u>				
Aanschaf MDM Airwatch				
Aanschaf smartphones				
Documentaire informatievoorziening 2020				
Documentaire informatievoorziening 2021				
Documentaire informatievoorziening 2022				
Documentaire informatievoorziening 2023				14
ICT omgevingswet 2020				
Vervanging audiovisuele apparatuur raadszaal	21	21	21	20
Vervanging software belastingen	19	18	18	18
<u>69606 Ruimtelijke ontwikkelingen</u>				
Aanschaf dienstvoertuig 2020	11		11	11
Reguliere vervanging voertuigen 2021		91	90	89
Reguliere vervanging voertuigen 2022			7	7
Reguliere vervanging voertuigen 2023				11
(leeg)				
Huis van de Stad 2e fase				
Eindtotaal	129	410	768	1.099

Toelichting investeringsplan 2020-2023

Openbare Orde en Veiligheid

1200 BRANDWEER

Vervangen brandkranen

Rijswijk heeft iets minder dan 1.500 brandkranen. Deze investering is om noodzakelijke aanpassingen/vervangingen aan brandkranen te doen inclusief het verzwaren van de waterleiding (toepassen van grotere diameter van het leidingnet voor de brandkranen).

Verkeer en Vervoer

2100 WEGEN, STRATEN EN PLEINEN

Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein

De huidige stalling is vol maar kan relatief eenvoudig uitgebreid worden van 370 plaatsen naar 600. Daarmee wordt dan de komende 3 tot 5 jaar voorzien in de stallingsbehoefte. Door gelijktijdig de stalling "gratis" bewaakt te maken tijdens de uren van de NS dienstregeling wordt aan reizigers een alternatief geboden voor het gebruik van de auto. Bovendien wordt op deze manier een significante bijdrage geleverd aan het terugdringen van het aantal fietsdiefstallen bij de stationsentree aan het Generaal Eisenhowerplein.

De venstertijden van de fietsenstalling zullen gelijk zijn aan die van de bewaakte stallingen bij andere NS stations in de regio. Uitgangspunt daarbij is toezicht vanaf de eerste t/m de laatste trein van maandag t/m zondag van 05.30 uur tot 02.00 uur.

De uitbreiding van de stalling vergt éénmalig een investering van € 150.000 voor de aansluitingen en overige inrichtingskosten. Voor het onderkomen voor de beheerder wordt gebruikgemaakt van de unit die eerder voor dit doel dienst heeft gedaan op de Johan Friso Promenade in het winkelcentrum In de Bogaard. Deze unit, die eigendom is van de gemeente, voorziet tevens in een openbaar toegankelijk toilet waarmee gelijktijdig de stationsentree aan het Generaal Eisenhowerplein een gewenste voorziening rijker is. Het project is voor wat betreft de inrichtingskosten aangemeld bij de MRDH voor subsidie. Jaarlijks is daarnaast een bedrag nodig van € 65.000 voor de exploitatie inclusief het beheer van het openbare toilet. Structureel kunnen deze kosten ten laste worden gebracht van de jaarlijkse parkeerinkomsten.

E- laadpalen

Laadinfrastructuur elektrisch rijden

In 2019 ontwikkelden we een visie op laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Daarna gaan we over tot het (helpen) realiseren van elektrische snelladers en/of laadpalen. Investeringsplan zijn opgenomen in het investeringsplan.

Extra impuls vervanging OV kabels

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden. Een extra krediet van € 350.000 per jaar voor 7 km extra per jaar voor 2019 is gevraagd om de achterstanden in te gaan halen.

Fietspaden in asfalt

Fietspaden in asfalt zijn een belangrijke stimuleringsmaatregel om het fietsen in de gemeente te bevorderen. Fietsen is gezond en duurzaam. Ambitie is om belangrijke hoofdroutes/stertroutes (o.a. Huis te Landelaan, Nassaukade, Lange Kleiweg) in asfalt uit te voeren en ook om kortere (ontbrekende) delen in bestaande routes aan te pakken (gedeelte Jan Thijssenweg). Hiervoor is budget nodig. De eigen inleg zal worden aangewend voor het aanvragen van subsidie (50% vanuit regio of Provincie).

Fietsstraat Van Rijnweg (fase 2)

In het kader van woningbouwontwikkeling RijswijkBuiten is een fietsstraat aangelegd over de Van Rijnweg tot de grens van de grondexploitatie. Er is behoefte om deze door te trekken tot aan de brug over de A4 zodat de ontbrekende schakel in het fietsnetwerk gerealiseerd kan worden. Voor de fietser is er dan een eenduidige veilige situatie. Hiermee wordt de verbinding gelegd met de nu al gerealiseerde fietsstraat op de van Rijnweg in Rijswijk Buiten, met de fietspad oude Zwethpad langs de Zwethzone met verbinding naar de Molenwetering, met de van Zijlweg als verbinding met het fietspad langs de Beatrixlaan en met aan de noordzijde de fietsvoorziening Weidedreef langs de A4.

Fietstunnel spoor Den Haag - Rotterdam (RijswijkBuiten)

Het spoor is een grote barrière in Rijswijk. Een fietstunnel ter hoogte van het Wilhelminapark heeft een positief effect op zowel het regionale als op het lokale fietsverkeer. Voor de uitwisselbaarheid van de voorzieningen aan beide zijden van het spoor is een goede bereikbaarheid cruciaal voor de leefbaarheid. De fietstunnel onder het spoor en de verbinding naar de Lange Kleiweg is een ontbrekende schakel in het regionale fietsnetwerk. In het oosten sluit de tunnel aan op de Zwethroute en in het westen via een verbinding met het Jaagpad en een oversteek over de Vliet naar de VINEX-locatie Ypenburg. Het is van belang nú aan te haken op het PHS-project van het rijk. Het realiseren van deze fietstunnel kan gelijktijdig met het traject van ProRail t.b.v. de spoorverdubbeling (PHS). Het investeringsbedrag is gebaseerd op een schetsontwerp en nog onder voorbehoud. Verwacht wordt dat, gelijk de inrichting van de autotunnel Laan van 't Haantje, er nog extra investeringen voor de inrichting en aankleding van de fietstunnel nodig zijn. Verhoging van de sociale veiligheid is hierin een aandachtspunt. In 2017 zal worden gestart met een ontwerp van een fietstunnel en ook worden begroot. Dat ontwerp zal behalve aandacht voor sociale veiligheid en optimale toegankelijkheid ook zodanig worden uitgewerkt dat het mede geschikt is c.q. voorbereid is als voorziening/opgang voor een mogelijke toekomstige halteplaats RijswijkBuiten." Voor de te verwachten meerkosten zal ook het overleg worden aangegaan met het MRDH.

Herstel asfaltwegen

Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan asfaltwegen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald. Het budget omvat eveneens werkzaamheden aan asfaltpaden in parken en plantsoenen.

Herstellen (duiker)bruggen

Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan kunstwerken. Jaarlijks worden de civiele kunstwerken geïnspecteerd. Op basis van de meest recente gegevens worden de projecten bepaald.

Infrastructuur Prinses Beatrixlaan

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de Provincie Zuid-Holland en het Stadsgewest Haaglanden (nu: MRDH) hebben in de MIRT Verkenning Haaglanden in 2012 afspraken gemaakt om gezamenlijk de bereikbaarheid van Haaglanden voor de toekomst, vanaf 2020, te verbeteren. De partijen Rijswijk, Den Haag en de MRDH hebben een bestuursakkoord afgesloten. Het Bestuursakkoord bestaat – samengevat - uit een:

1. set van bestuurlijke en organisatorische afspraken voor verdere samenwerking,
2. een (fysiek) schetsontwerp bestemd voor Planuitwerking (het Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan", hierna BVB),
3. een financieel kader,
4. een flankerend maatregelenpakket om nader uit te werken,
5. aankondiging van een ambitie voor de langere termijn (tunnelbak met dak of "tunnel").

Gezamenlijk is tot een integrale voorkeursoplossing gekomen voor de meervoudige opgave van het gebied en de Prinses Beatrixlaan. Deze voorkeursoplossing betreft het zgn. BVB, waarbij de huidige rijbanen naar elkaar toeschuiven en de capaciteit op en rond de kruisingen van de Prinses Beatrixlaan wordt vergroot.

- Met het BVB kan de voorziene verkeersgroei voor 2030 worden afgewikkeld. Door de capaciteitsvergroting verminderen de "voertuigverliestijden".

- De kruispunten worden weer regelbaar, waardoor de doorstroming verbetert en de kans op filevorming en terugslag van verkeer van/naar de A4 en de omliggende stedelijke gebieden sterk wordt verminderd.
- De “voertuigverliesuren” op en rond de Pr. Beatrixlaan nemen af met ca. 11%
- Door de bundeling van wegen ontstaat een betere en verkeersveiliger oversteekbaarheid van de Pr. Beatrixlaan en ruimte voor een gewenste opwaardering van de fietsverbinding langs de weg.

Tevens biedt het BVB de gemeente Rijswijk de mogelijkheid voor revitalisering van het winkelcentrum In de Bogaard en de integrale transformatie van het gebied waardoor er ca. 2.000 extra woningen in dit stedelijk gebied gebouwd kunnen worden die dringend nodig zijn in het kader van de verstedelijkingsopgave.

Voor de planuitwerkingsfase en het onderzoek naar flankerende maatregelen is in de 1e halfjaarrapportage 2019 een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 400.000 per medio 2019.

De afspraken in het Bestuursakkoord zijn erop gericht om in 2021 te starten met de realisatie van het BVB. Voor de realisatie worden de overeengekomen bedragen bij het Bestuursakkoord, als volgt opgenomen.

De totale investering is geraamd op € 22,5 miljoen (U). Door derde partijen wordt € 9,4 miljoen (I) geïnvesteerd. Bedragen worden jaarlijks geïndexeerd.

De kapitaallasten, bij een netto investering van € 13,1 mln, bedragen in totaal € 525.000 na realisatie van het BVB. In de planuitwerkingsfase van de BVB worden - naast de algemene middelen - ook alternatieve dekkingsmogelijkheden onderzocht. Mogelijke andere bronnen voor dekking zijn: afstemming uitvoering beheerplannen; ontwikkelopbrengsten ontwikkelstrook; toename Algemene uitkering Gemeentefonds door toename van het aantal woningen.

Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje (RijswijkBuiten)

RijswijkBuiten wordt ontwikkeld als woonwijk/bedrijventerrein met de daarvoor benodigde infrastructuur. Vanuit de grondexploitatie dient de benodigde infrastructuur bekostigd te worden. In het kader van het Programma Hoogfrequent Spoor wordt ter plaatse van RijswijkBuiten een “spoorverdubbeling” voorbereid. Het Tracébesluit is in december 2016 vastgesteld, het realisatiebesluit is begin 2018 genomen. De realisatie start naar verwachting in 2020. De spoorverdubbeling leidt onvermijdelijk tot de verplichting om alsdan ongelijkvloers het spoor te kruisen. Met het ministerie is van I&M is een bestuurlijke overeenkomst gesloten die voorziet in de aanleg van een ongelijkvloerse kruising voor rekening en risico van het ministerie. Het betreft hier een tunnel onder het spoor, geschikt voor alle verkeer. De tunnel zal bestaan uit twee rijbanen, een fietspad en een voetpad. Echter, in dezelfde overeenkomst is vastgelegd dat de aankleding van de ongelijkvloerse kruising voor rekening en risico van de gemeente komen. Dit betreft zowel de technische aankleding, zoals asfaltering, pompkelderinstallatie, verlichting etc., als de esthetische aankleding waarbij gedacht moet worden aan wandafwerking/materialisatie van de verschijningsvorm. Prorail (als uitvoerder van het project) bereidt de realisatie voor. De ongelijkvloerse kruising zal in een betonnen uitvoering worden opgeleverd, tenzij specifieke eisen en budget daarvoor worden meegegeven. Vanuit het PHS project zijn voor de inrichting/aankleding van de ongelijkvloerse kruising geen middelen beschikbaar.

In de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn alle kosten van de benodigde infrastructuur voor de wijk geraamd, maar niet de extra kosten voor de inrichting/aankleding van de ongelijkvloerse kruising. Vanuit de gebiedsontwikkeling was er geen noodzaak om ongelijkvloers te kruisen, die noodzaak is het gevolg van de spoorverdubbeling. Bovendien was ten tijde van de opening van de 1e grondexploitatie was nog volledig onduidelijk of een spoorverdubbeling zou komen en wat het effect voor Rijswijk zou zijn. Na realisatie is de ongelijkvloerse kruising een belangrijke oost-west verbinding voor heel Rijswijk.

De gemeente heeft kwaliteitsmaatregelen ontworpen voor de onderdoorgang (autotunnel) zodanig dat dit beter past in een woonwijk en de sociale veiligheid bevordert. Prorail kan dit werk meenemen in de

aanbesteding van PHS mits de gemeente voor 1 oktober 2018 opdracht geeft. De kosten van de kwaliteitsmaatregelen + civieltechnische inrichting van de onderdoorgang die altijd al voor onze rekening komen gaan het bedrag dat in het investeringsplan is opgenomen te boven. De kosten van de kwaliteitsmaatregelen + de civieltechnische inrichting van de onderdoorgang tezamen bedragen € 1.120.500 (€ 920.500+ € 200.000).

De integrale aanpak van de 2de serie probleemstraten in de periode 2019-2022 en het opwaarderen grote probleemstraten

In de buitenruimte worden grote herstructureringsprojecten uitgevoerd. Na afronding van de Generaal Spoorlaan en Frans Halskade staat fase 1 van de Karel Doormanlaan op de planning voor 2019. Fase 2 van de Karel Doormanlaan zal medio 2022 van start gaan. Daarnaast gaan we investeren in een aantal nieuwe straten. Dit betreft onder andere de Steenlaan, Rembrandtkade, Van Dijklaan, Van Ostadelaan en de Tulpstraat.

Invoeren nieuwe inzameling

Het programma is gestart met twee startwijken. We staan nu aan de vooravond om het nieuwe inzamelen in de andere wijken te gaan invoeren. De kosten voor het invoeren van nieuwe inzamelen zijn gemiddeld €150.000 per buurt. Hieronder vallen zaken als het verleggen van kabels en leidingen, het compenseren van schaarse parkeerplekken, de aanschaf en aanleg van de inzamelmiddelen en de communicatie naar de inwoners. We gaan uit van een tempo van 2 buurten per jaar, dit komt dit neer op een investering van € 300.000 per jaar.

Kwaliteitsverbetering kruispunt onderdoorgang Hoornbrug

De Hoornbrug wordt definitief niet vervangen. Er is evenwel aanleiding om de directe omgeving van de bestaande brug waar nodig op te knappen en de verkeerssituatie te verbeteren. Het kruispunt onder de Hoornbrug aansluitend op de Huis te Hoornkade, Haagweg, Sir Winston Churchilllaan, Acacialaan, Nassaukade en Hoornbruglaan is een ingewikkeld kruispunt doordat het onder een brug doorloopt en aan verschillende kanten aansluitingen heeft. Daarnaast loopt er ook een sternetfietsroute over het kruispunt, een route die steeds meer gebruikt wordt (bijvoorbeeld door aanleg fietsstraten Delftweg, Jaagpad en Huis te Hoornkade). Door deze vele aansluitingen en het toenemende fietsverkeer is de verkeersveiligheid op dit kruispunt verminderd. De donkere delen onder de brug zorgen ervoor dat ook de sociale veiligheid niet optimaal is. Er is een ontwerp gemaakt voor een herinrichting van het kruispunt ten behoeve van het verbeteren van de verkeersveiligheid en de algehele uitstraling rond de onderdoorgang. De verwachting is dat het project na besluitvorming in 2020 uitgevoerd kan worden.

Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan

Een brug over de Pr. Beatrixlaan maakt deel uit van de regionale fietsroute vanuit het Oude Zwethpad richting de fietstunnel onder het spoor naar de Lange Kleiweg en uiteindelijk aansluitend op het fietspad langs het Jaagpad. Op 18 juni 2019 heeft de gemeenteraad besloten dat deze investering geen deel meer uitmaakt van de grondexploitatie van Sion - 't Haantje, maar in het investeringsplan wordt opgenomen.

Onderdoorgang 't Haantje

De Laan van 't Haantje zal naast de ontsluiting van Parkrijk ook gebruikt worden ter ontsluiting van de locaties Pasgeld-West en -Oost, Pasgeld Connects en een verbeterde ontsluiting vormen voor de bedrijventerreinen Plaspoelpolder en 't Haantje. Op 18 juni 2019 heeft de gemeenteraad besloten dat deze investering geen deel meer uitmaakt van de grondexploitatie van Sion - 't Haantje, maar in het investeringsplan wordt opgenomen.

Opwaarderen grote probleemstraten

Er zijn meerdere probleemstraten waar sprake is van verloedering of situaties die lastig te beheren zijn. Het gaat om locaties met bijvoorbeeld overlast van bomen die te groot zijn of te dicht op woningen staan en bomen die de verharding opdrukken waardoor de stoep moeilijk begaanbaar is. Dergelijke problemen kunnen we alleen oplossen met een volledige herinrichting van de straat. Daarbij willen we zoveel mogelijk werk met werk maken en nieuwe werkwijzen introduceren om de kosten zoveel mogelijk te beperken. De komende jaren worden de volgende straten opgewaardeerd: Karel Doormanlaan (2019) en in 2022 de tweede fase van de Karel Doormanlaan.

Verkeersaanpassing Prinses Irenelaan/Prinses Beatrixlaan HBG-locatie

Wanneer er problemen ontstaan met betrekking tot de kruising Pr. Beatrixlaan / Pr. Irenelaan worden er nadere verkeersaanpassingen uitgevoerd. De kosten daarvoor zijn geraamd op een bedrag van € 210.000 en komen voor 50%, met een maximum van € 105.000 voor rekening van de vastgoedeigenaren. Afrekening vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten. In het Investeringsplan 2018-2021 wordt een investering van € 105.000 opgenomen/gereserveerd voor de jaarschijf 2022 voor de bijdrage van de gemeente aan realisatie van fysieke maatregelen voor de doorstroming en verkeersveiligheid die mogelijk nodig zijn ten gevolge van de oplevering van de laatste fase van het bouwplan. Onderzoek zal uitwijzen of deze reservering alsmede de waarborgsom voor de bijdrage van de bouwer in werking zal treden.

Verkeersveilige herinrichting Geestbrugweg (fase 2)

Geconstateerd is dat inrichting van de Geestbrugweg leidt tot verkeersonveilige situaties voor verkeersdeelnemers op de Geestbrugweg en voor kruisend verkeer. Daarnaast is het een weg met hoge verkeersintensiteiten. Ook zijn naar de gemeente signalen over de verkeersonveilige situatie en de hoge intensiteiten vanuit de wijken Cromvliet en Leeuwendaal en vanuit bewoners aan de Geestbrugweg geuit. Veel schoolgaande kinderen maken gebruik van de Geestbrugweg met name van de oversteek met de Penninglaan. Als eerste fase is voor het nieuwe schooljaar 2019/2020 de belijning en de bebording van de kruising met de Penninglaan aangepast en/of vernieuwd om het attentieniveau van deze oversteek te vergroten. In de tweede fase van het project kan de kruising met de Penninglaan verkeersveiliger worden ingericht. Een ontwerp hiervoor is opgesteld. Na verwachting kan de herinrichting van de kruising na besluitvorming in het voorjaar van 2020 in uitvoering worden gebracht. In de derde fase wordt in 2020 een ontwerp opgesteld voor de gehele Geestbrugweg om deze verkeersveiliger in te richten. Na besluitvorming over de gehele herinrichting van de Geestbrugweg is de verwachting dat dit in 2021 kan worden uitgevoerd, indien besluitvorming positief is. In samenspraak met de bewoners op en rond de Geestbrugweg worden de ontwerpen opgesteld.

Vervanging armaturen

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

Vervanging kabelnet openbare verlichting en extra impuls vervanging ov kabels

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden. Een extra krediet van € 350.000 per jaar voor 7 km extra per jaar voor 2019 is gevraagd om de achterstanden in te gaan halen.

Vervanging lichtmasten

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

2110 VERKEER

Vervanging verkeersregelinstallaties

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van verkeersregelinstallaties op basis van het beheerplan voor verkeersregelinstallaties. Bij de vervanging worden nieuwe technische mogelijkheden benut om te besparen op energie en de kans op storingen nog verder te verminderen. Tot 2022 worden de volgende kruispunten vervangen. Mogelijk vervallen er twee omdat er onderzocht wordt of daar rotondes kunnen komen.

K32	Geestbrugweg-Cromvlietkade
K22	Lindelaan-Jan Tooroplaan-Jozef Israëlslaan mogelijk deels rotonde
K19	Veraartlaan-Patentlaan
K50	Vrijenbanselaan-Vinkweg mogelijk rotonde
K51	Vrijenbanselaan-A13-Kfar Savaweg
K11	Gen.Spoorlaan-Steenvoordelaan
K01	Schaapweg - Sammersweg
K38	Pr. Beatrixlaan - Op/afrit A4
K36	Generaal Eisenhowerplein

Toelichting investeringsplan 2020-2023

In 2019 worden diverse verkeersregelininstallaties in de regio “intelligent” gemaakt.

2400 WATERWEGEN

Herstel kademuur Sammersweg

Kademuur is in slechte staat en dient hersteld te worden.

Vervanging beschoeiingen

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van beschoeiingen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald. Eind 2018 is/wordt een geactualiseerd onderhoudsplan worden geleverd, beschoeiingen opgeleverd worden. In 2019 zal projectmatig en integraal uitvoering worden geven aan het vervangen of omvormen naar natuurvriendelijke oevers.

Economie en werken

3100 ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN

Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3

"We geven uitvoering aan de ambities zoals die verwoord zijn in de Duurzaamheidsagenda 2020, de Economische visie, de Stadsvisie, de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het Collegewerkprogramma. Investeren in het gebied Plaspoelpolder vraagt om vergroenen, verkleuren en verfraaien van het gebied. Dit zorgt voor een verbetering van de beeldkwaliteit van het gebied, verduurzaming en daarmee een verbeterd vestigingsklimaat binnen de gemeente.

De gemeente heeft eerder in de Treubstraat geïnvesteerd door een verbetering aan te brengen aan de straat en het parkeren. Dit naar aanleiding van de vestiging van de woontoren (fase 1). Er is ook reeds budget voor de andere zijde van de Treubstraat, als het ware de overkant van de woontoren (fase 2, voltooid). Maar om het totaal gereed te maken is een derde fase noodzakelijk. In fase 3 gaat het onder andere om het draaien van de parkeervakken, zodat er meer ruimte ontstaat voor extra groen in het openbaar gebied. De start van fase 3 hangt samen met de ontwikkeling van de panden van Industrieschap Plaspoelpolder aan de Treubstraat.

Onderwijs

4010 HUISVESTING SCHOLEN

1^e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 9^e, 10^e en 11^e groep IKC Buitenrijck

IKC Buitenrijck heeft inmiddels 11 groepen leerlingen en recht op uitbreiding op en meubilair voor de 9e, 10e en 11e groep

Sport, cultuur en Recreatie

5300 SPORT

Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken

Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning worden onderhoud en vervangingsinvesteringen gepleegd in de sportparken, waarbij het element onderhoud loopt via de exploitatie en de vervangingen via het investeringsplan. In deze investering zijn diverse kleine investeringen opgenomen. Het bedrag is jaarlijks beschikbaar.

Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene

De asfaltverharding van het gehele sportpark dient overlaagd te worden en onder de verharding liggend zand wordt vervangen. De investering zal worden afgestemd op het toekomstige gebruik van de locatie.

Renovatie terrein en beachveld 405 sportpark Vredenburg

Renovatie van het terrein van het gehele sportpark en het beachveld 405 inclusief het vervangen van de afvalbakken.

Toplaagrenovatie veld 303 sportpark Hoekpolder

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 303 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen, armaturen, dugouts en herstraten elementenverharding.

Toplaagrenovatie veld 401 sportpark Vredenburg

Renovatie van toplaag kunstgrasveld 401 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen en

Vervanging toplaag veld 306 sportpark Hoekpolder

In het meerjaren investeringsprogramma sport is een noodzakelijke toplaagvervanging van grasvoetbalveld 306 opgenomen in het sportpark Hoekpolder.

5800 SPEELTUINWERK

Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk

Dit krediet is bestemd voor het vervangen en herinrichten van openbare speelvoorzieningen in de wijk. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald.

Vervanging hekwerken

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van hekwerken. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

Wonen en Leven

5600 OPENBAAR GROEN EN OPENLUCHTRECREATIE

Inrichting van het Hof van Sion

"RijswijkBuiten is een inspirerend en ambitieuze woningbouwontwikkeling. Rond de inrichting van de centraal gelegen buitenruimte van het "Hof van Sion" is gekozen voor een participatieproces met bestaande en nieuwe bewoners. Dit proces moet er toe leiden dat deze bijzondere plek zowel voor de huidige bewoners, als de nieuwe bewoners en geheel Rijswijk een aantrekkelijke plek wordt waar geschiedenis en nieuw gebruik samenkomen. Gedurende de ontwikkeling van RijswijkBuiten zijn de bewoners van de aangrenzende bestaande bebouwing nauw betrokken bij de gebiedsontwikkeling. Zij voelen veel eigenaarschap voor de plek en hebben zelf specifieke ideeën voor de ontwikkeling daarvan. Deze hebben zij vastgelegd in de Visie op Sion. De participatie heeft geresulteerd in een aanpak waarbij de verschillende gebruikers van het gebied centraal staan. De publieke ruimte (ter grootte van de markt in Delft) dient een aantrekkelijke plek te worden voor zowel direct omwonenden als gebruikers uit de (wijde) omgeving. In het voorjaar van 2018 is dit proces vormgegeven onder leiding van een professionele partij waarbij door een landschapsarchitect de beelden die in de verschillende sessies zijn ontstaan zijn vormgegeven op tekening en in een ontwerp. Het betreft o.a. de aanleg van een parkeervoorziening, voetgangersbrug, muziekpodium, terras, steiger, zuilen en verlichting. Op basis van het gepresenteerde voorkeursmodel is een raming opgesteld van de benodigde gelden om tot uitvoering te komen. Deze raming sluit op een bedrag van € 300.000 .

Investeringsprogramma Landgoederenzone Rijswijk

Onderzocht zal worden welke investeringen de komende jaren nodig zijn voor de Landgoederenzone Rijswijk om het groengebied te laten voldoen aan beleid zoals vastgelegd in Toekomstvisie Landgoederenzone Rijswijk, Stadsvisie, Verstellingsvisie etc. Op dit moment is er nog geen inzicht in de hoogte van de benodigde bedragen, daarom beperkt de opname zich tot P.M.

Transformatie Wilhelminapark

In het landschapsplan Wilhelminapark zijn de ambities om het Wilhelminapark een echt stadspark te maken, beschreven. Naast investeringen in natuur en ecologie, in de natuurtuin en in een goede padenstructuur en verbindingen met de stad, wordt ook in de aanleg van een beeldenroute, de organisatie van sport en cultuurevenementen, extra speelmogelijkheden en een horecavoorziening voorzien, waarbij burgers en organisaties worden aangesproken om mee te doen en mee te financieren in aanvulling op gemeentelijke bijdragen en investeringen. Dit landschapsplan is

goedgekeurd. De in het landschapsplan opgenomen meerjarenraming wordt uitgewerkt in maatregelen ter uitvoering van de ambities. Er is vanaf 2018 een Investeringsbudget van € 250.000 per jaar voorzien. De natuurtuin is intussen grondig gerenoveerd, er zijn verschillende vrijwilligersgroepen actief, het educatieprogramma aan de basisscholen vindt plaats en er is een flinke opknapbeurt gegeven aan de entrees van het park inclusief het parkeerterrein. In 2019 wordt de relatie gelegd met de ontwikkelingen met RijswijkBuiten, ProRail en de Gasunie. Dat om te komen tot een logistiek en inhoudelijk afgestemd vervolg van de transformatie naar een stadspark. In 2019 zal de padenstructuur, de natuurvriendelijke oevers en het barbecueveld opnieuw worden ingericht. Ook zal er meer informatie gegeven gaan worden over het park en wordt er een bewegwijzering aangebracht.

Vervanging bomen

Dit krediet is bestemd voor het terugplaatsen van bomen die vanwege ouderdom of ziekte zijn verwijderd.

7210 AFVALVERWIJDERING EN –VERWERKING

Vervanging afvalbakken

Dit krediet is bestemd voor het regulier onderhoud en vervanging van (afval)bakken.

7220 RIOLERING EN WATERZUIVERING

Vervanging vrijvervalriolen

In het verbreed rioleringsplan GRP 2016-2020 (vGRP) zijn vervangingsinvesteringen voor riolering opgenomen. Voor de komende jaren verlopen de plannen volgens een wijkgerichte aanpak. Tevens lift riolering mee bij herinrichtingen.

7230 MILIEUBEHEER

Uitwerking actieplan Geluid

Benodigd is budget voor het investeren of voorfinancieren van de meerkosten van het toepassen van 'stil asfalt' op wegvakken waar de geluidsbelasting een kritieke grens nadert of gepasseerd wordt. Beleid is om, daar waar aangrenzend aan een wegvak en bouwproject is, de meerkosten onder te brengen bij de ontwikkelende partij.

8100 RUIMTELIJKE ORDENING

Vervanging luchtfoto's

Bij het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, bestemmingsplanbeoordeling en -onderzoek, alsmede bij de jaarlijkse taxaties in het kader van de wet WOZ en de aansluiting van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG), zijn luchtfoto's onontbeerlijk. De WOZ en de BAG stellen ook steeds hogere eisen aan de recentheid en kwaliteit van het fotomateriaal. Jaarlijks vergt dit een investering van € 20.000 .

Overhead

Bedrijfsvoering Informatie

Aanschaf MDM Airwatch

Aanschaf MDM Airwatch (mobile device management) ten behoeve van Smartphones. Deze investering loopt gelijk met de aanschaf van de smartphones.

Aanschaf Smartphones

De afschrijvingstermijn voor de smartphones loopt af in 2020.

Documentaire informatievoorziening

Dit zijn investeringen ten behoeve van het stroomlijnen van het (e-)documentenproces.

ICT Omgevingswet

De investering betreft het op orde brengen van de Geo ICT omgeving om straks te kunnen aansluiten op landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Toelichting investeringsplan 2020-2023

Vervanging audiovisuele apparatuur Raadzaal

De bestaande audiovisuele apparatuur in de raadzaal is geïnteriseerd en gecontroleerd op fysieke staat en werking. De aanwezige apparatuur is redelijk goed maar gedateerd, vertoont steeds vaker gebreken en voldoet niet aan de kwaliteitseisen. Voor een goede werking van de audiovisuele apparatuur in de raadzaal moeten een aantal zaken gerepareerd en/of vervangen worden. Daarnaast is verbetering van de beeld- en geluidskwaliteit mogelijk door vervanging van:

- * dome camera's, video switcher en bekabeling;
- * audio processing;
- * luidsprekers;
- * het domotica systeem.

De nieuwe producten kunnen meeverhuizen naar een nieuwe situatie. De kosten voor de reparaties en de te vervangen systemen komen neer op een investering van € 100.000. Dit bedrag ligt boven de aanbestedingsgrens en aanschaf dan wel lease moet dan ook met een aanbestedingsprocedure worden gerealiseerd. Elektronisch stemmen is met de huidige discussieposten wel mogelijk maar vraagt aanschaf van een licentie en software en een nieuwe centrale voeding. Intussen zijn aan raadsleden devices uitgereikt waarin een app is opgenomen waarmee elektronisch zal worden gestemd.

Vervanging software belastingen

Het contract van GISVG loopt af in 2020. De stabiliteit tussen het belastingpakket en taxatiepakket is niet stabiel. Huidige pakket niet in staat tot vergaande geautomatiseerde processen. Moderne toepassingen zoals ideal niet aanwezig. Koppeling met andere basisadministraties zoals de KVK en Kadaster sterk verouderd.

Aanschaf dienstvoertuigen

Reguliere vervanging van de dienstvoertuigen.

EMU-Saldo		2019	2020	2021	2022	2023
(Bedragen x €1.000,-)		Begroting na wijziging 2019	Volgens Begroting 2020	Volgens meerjarena ming 2021	Volgens meerjarena ming 2022	Volgens meerjarena ming 2023
Omschrijving						
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-€ 2.013	€ 287	€ 25	€ 179	€ 1.180
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	€ 39.111	€ 31.341	€ 14.371	-€ 1.952	-€ 6.763
3.	Mutatie voorzieningen	€ 3.946	€ 4.814	€ 6.350	€ 7.889	€ 7.839
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-€ 1.235	€ 17.609	€ 23.757	€ 21.215	€ 25.548
5.	verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa					
Berekend EMU- Saldo		-€ 35.944	-€ 43.849	-€ 31.753	-€ 11.195	-€ 9.766

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele lasten	2020	2021	2022	2023
Programma Verkeer en Vervoer				
Rapport Verkeersveiligheid Rijswijk Buiten	80.000			
Programma Economie en Werken				
Acquisitie- en accountmanagement	30.000			
Economische positionering van Rijswijk	100.000	100.000	50.000	
Programma Wonen en Leven				
Implementatie omgevingswet	250.000	250.000	250.000	200.000
Integraal beheerplan	50.000			
Actieplan klimaatadaptie	30.000			
Luchtkwaliteit	50.000			
Verstedelijkingsopgave	100.000	150.000		
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
Exploitatielasten stadhuislocatie				
Frictiekosten Huis van de Stad		1.465.950	4.029.170	
Overhead/personeelsmutaties				
Strategische personeelsplanning	30.000			
Wet normalisering rechtspositie ambtenaren	40.000			
Uitvoeren project schulden	20.000			
ICT aanpassingen	25.000			
Mutaties reserves				
Storting in de reserve parkeren	866.130	865.880	865.380	865.380
<i>Incidentele lasten</i>	1.671.130	2.831.830	5.194.550	1.065.380

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023
Mutaties reserves				
Onttrekking aan de reserve parkeren	395.580	585.910	668.910	976.290
Onttrekking aan de reserve Huis van de Stad		1.465.950	4.029.170	
<i>Incidentele baten</i>	395.580	2.051.860	4.698.080	976.290
Saldo incidentele baten en lasten	1.275.550	779.970	496.470	89.090

Incidentele lasten

Programma Verkeer en Vervoer

Verkeersveiligheid Rijswijk Buiten

Om de verkeersveiligheid te verbeteren in RijswijkBuiten wordt in 2020 een rapport opgesteld. De kosten die verband houden met de uitvoering van de maatregelen bedragen € 80.000.

Programma Economie en Werken

Acquisitie- en accountmanagement

Meer inzet op acquisitie van bedrijven: Rijswijk heeft ondanks flinke inzet van de huidige organisatie en zichtbare resultaten, nog steeds een flink leegstandspercentage. Daarnaast is de Rode Loper

recentelijk als beleidsstuk vastgesteld voor een gebundelde aanpak met Werkgelegenheid en Onderwijs. Dit vraagt met elkaar om een stevigere inzet op het gebied van acquisitie- en accountmanagement vanuit de gemeente. Natuurlijk heeft de markt hier ook een taak, maar de gemeente kan daarin zeker ondersteunen. Met name om zowel nieuwe ondernemers aan te trekken, bestaande ondernemers te behouden en door stevig in overleg te zijn met partners als eigenaren en ontwikkelaars. De uitvoering van de Rode Loper vraagt om een projectmatige aanpak, die extra capaciteit noodzakelijk maakt.

Economische positionering van Rijswijk

Voor het beeldend kunnen maken van innovatief Rijswijk, ook in concrete uitvoering, vragen we voor de komende vier jaar structureel extra budget. Dit extra budget zetten we in om via innovatieve manieren partijen samen te brengen, de strategie te bepalen en beeldend te maken. Maar vooral ook om concrete (innovatieve) acties in de winkelgebieden In de Bogaard en Oud Rijswijk en de diverse werklocaties te realiseren en daarmee de strategie tot uitvoering te brengen.

Programma Wonen en Leven

Implementatie omgevingswet

In 2017 zijn we gestart met de implementatie van de Omgevingswet. Vanaf 2018 bouwen we hier op voort en krijgt de implementatie van de Omgevingswet in Rijswijk verder gestalte. Voor de komende jaren is extra inzet nodig om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden. Ook zijn investeringen in kennis en informatiesystemen nodig. Daarnaast moet er ruimte zijn om medewerkers op te leiden in het gebruik van de nieuwe systemen en het realiseren van scholingsactiviteiten.

Integraal beheerplan

Voor het beheer van de stad is het van groot belang om per object een beheerplan te hebben. Deze zijn nagenoeg allemaal beschikbaar. Wat mist is de verbinding tussen de plannen en de overstijgende ambities op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid. Het college heeft daarom in haar werkprogramma aangegeven een integraal plan te willen.

Actieplan klimaatadaptie

Rijswijk gaat in toenemende mate last krijgen van extreme droogte en wateroverlast. De komende willen we hiervoor concrete projecten opstarten. Daarom maken we in 2019 een actieplan.

Luchtkwaliteit

In het hoofdlijnenakkoord 2018-2022 heeft de gemeente Rijswijk de ambitie gesteld om in 2030 te voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen die gesteld zijn door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). De norm van de WHO is met name voor fijnstof strenger gesteld dan de grenswaarden die de Europese Unie heeft gesteld. Momenteel voldoet Rijswijk aan de geldende EU norm maar om in 2030 aan de WHO normen te kunnen voldoen zijn extra maatregelen noodzakelijk. Deze staan uitgewerkt in het luchtkwaliteitsplan, dat we dit najaar gereed zullen hebben.

Verstedelijkingsopgave

We ramen voor 2019/2020 €200.000 voor het opstellen van een plan van aanpak voor de verstedelijkingsopgave en de start van de uitvoering ervan. Op basis van dit plan van aanpak kan ook een raming worden opgesteld voor de jaren erna.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Frictiekosten Huis van de Stad

Op 12 december 2017 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel Investeringsbudget gefaseerde uitvoering Huis van de Stad. In het voorstel is aangegeven dat de frictiekosten ten laste van de algemene reserve zullen worden gebracht. Deze frictiekosten zijn berekend op € 6.346.000. Voorgesteld is een bestemmingsreserve huis van de stad hiervoor in te stellen. In de begroting 2019 zijn de frictiekosten geraamd (2021 en 2022 rente, afschrijving en beheerlasten van de eerste fase). Voor hetzelfde bedrag heeft een onttrekking aan de reserve plaatsgevonden.

Overhead/personeelsmutaties

Strategische Personeelsplanning

De implementatie van Strategische Personeelsplanning (SPP) wordt in 2020 afgerond.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

Op 18 november 2016 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (Wnra) aangenomen. Hiermee wordt de rechtspositie van ambtenaren gelijk getrokken met werknemers in het bedrijfsleven. Het project wordt in 2020 afgerond.

Uitvoeren project schulden

Ten behoeve van de aanpak van schuldenproblematiek is het nodig om te investeren in voorlichting (preventie) en snellere signalering. Om huisuitzettingen te reduceren zal beter moeten worden samengewerkt met Woningstichtingen. Voor de realisatie van dit project is eenmalig formatieve inzet en een werkbudget nodig.

ICT aanpassingen

Voor het plan participatie waarbij alle inwoners op trede 1 en 2 een participatieplan hebben, zijn eenmalige ICT-aanpassingen noodzakelijk.

Mutaties reserves

Storting in de reserve parkeren

Op basis van de bijgestelde ramingen worden de positieve exploitatiesaldo gestort in de bestemmingsreserve.

Incidentele baten

Mutaties reserves

Onttrekking aan de reserve parkeren

Overige bijstellingen van de uitgavenbudgetten worden ten laste van de reserve parkeren gebracht.

Onttrekking aan de reserve Huis van de Stad

Zie de toelichting bij Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, frictiekosten Huis van de Stad.

Overzicht van de structurele reservemutaties

Structurele reservemutaties	2020	2021	2022	2023
<u>Toevoegingen</u>				
Totaal structurele toevoegingen	0	0	0	0
<u>Onttrekkingen</u>				
Programma Wonen en Leven				
Reserve wijkontwikkeling	234.550	264.800	263.190	263.190
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
Reserve nieuwbouw brandweerkazerne	128.180	128.180	128.180	128.180
Totaal structurele onttrekkingen	362.730	392.980	391.370	391.370

Programma Wonen en Leven

Reserve wijkontwikkeling

Het betreft dekking van de afschrijvingslasten van de investeringen in het kader van wijkontwikkelingsplannen.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Reserve nieuwbouw brandweerkazerne

Het betreft dekking van de afschrijvingslasten van de investering in de brandweerkazerne.

Structureel begrotingssaldo

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2020	2021	2022	2023
Saldo baten en lasten	286.710	25.410	179.330	1.180.160
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-107.820	113.010	194.900	502.280
Begrotingssaldo na bestemming	178.890	138.420	374.230	1.682.440
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.275.550	779.970	496.470	89.090
Structureel begrotingssaldo	1.454.440	918.390	870.700	1.771.530

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 1-1-2020	Toevoegingen 2020	Aanwendingen 2020	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2023
Algemene reserves							
Algemene dekkingsreserve	17.451.845,91	-	-	17.451.845,91	17.451.845,91	17.451.845,91	17.451.845,91
Begrotingsresultaat	2.088.460,00-	178.890,00	-	1.909.570,00-	1.771.150,00-	1.396.920,00-	285.520,00
Totaal algemene reserves	15.363.385,91	178.890,00	-	15.542.275,91	15.680.695,91	16.054.925,91	17.737.365,91
Bestemmingsreserves							
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.686.905,23	-	128.180,00	5.558.725,23	5.430.545,23	5.302.365,23	5.174.185,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	145.044,72	-	-	145.044,72	145.044,72	145.044,72	145.044,72
Wijkontwikkeling	2.248.953,22	-	234.550,00	2.014.403,22	1.749.603,22	1.486.413,22	1.223.223,22
Decentrale arbeidsvoorwaarden	80.409,23	-	-	80.409,23	80.409,23	80.409,23	80.409,23
Reserve organisatie 2020	44.463,09	-	-	44.463,09	44.463,09	44.463,09	44.463,09
Revitalisering Oud-Rijswijk	105.766,99	-	-	105.766,99	105.766,99	105.766,99	105.766,99
Gemeentepersoneel	126.751,36	-	-	126.751,36	126.751,36	126.751,36	126.751,36
Parkeren	1.482.651,65	866.130,00	395.580,00	1.953.201,65	2.233.171,65	2.429.641,65	2.318.731,65
Huis van de Stad	6.346.000,00	-	-	6.346.000,00	6.346.000,00	6.346.000,00	6.346.000,00
Totaal van de bestemmingsreserves	16.266.945,49	866.130,00	758.310,00	16.374.765,49	16.261.755,49	16.066.855,49	15.564.575,49
Totaal van de reserves	31.630.331,40	1.045.020,00	758.310,00	31.917.041,40	31.942.451,40	32.121.781,40	33.301.941,40

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 1-1-2020	Toevoegingen 2020	Aanwendungen 2020	Saldo 31-12-2020
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's				
Pensioenen wethouders	3.826.070,80	206.000,00	-	4.032.070,80
Wachtgeldten wethouders	675.172,60	-	-	675.172,60
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.501.243,40	206.000,00	-	4.707.243,40
Voorzieningen ter egalisering van kosten				
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	39.035,54	15.940,00	8.000,00	46.975,54
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	339.612,58	1.157.100,00	-	1.496.712,58
Baggerwerken	660.720,81	248.600,00	-	909.320,81
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	1.039.368,93	1.421.640,00	8.000,00	2.453.008,93
Totaal voorzieningen	5.540.612,33	1.627.640,00	8.000,00	7.160.252,33

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's			
Pensioenen wethouders	4.188.070,80	4.294.070,80	4.350.070,80
Wachtgeldten wethouders	675.172,60	675.172,60	675.172,60
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.863.243,40	4.969.243,40	5.025.243,40
Voorzieningen ter egalisering van kosten			
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	54.915,54	62.855,54	70.795,54
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	2.650.312,58	3.803.912,58	4.957.512,58
Baggerwerken	1.157.920,81	1.406.520,81	1.655.120,81
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	3.863.148,93	5.273.288,93	6.683.428,93
Totaal voorzieningen	8.726.392,33	10.242.532,33	11.708.672,33

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Ontvangen van	Saldo 1-1-2020	Toevoegingen 2020	Aanwendungen 2020	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2023
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	Rijk	1.012.769,22	1.589.008,00	-	2.601.777,22	4.190.785,22	5.779.793,22	5.779.793,22
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	Rijk	66.656,23	-	-	66.656,23	66.656,23	66.656,23	66.656,23
Weg- en railverkeerslawaaï	Rijk	496.821,59	-	-	496.821,59	496.821,59	496.821,59	496.821,59
BWS gelden	Rijk	21.303,04	-	-	21.303,04	21.303,04	21.303,04	21.303,04
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)		1.597.550,08	1.589.008,00	-	3.186.558,08	4.775.566,08	6.364.574,08	6.364.574,08

Overzicht Taakvelden

(x € 1.000)

Taakveld	Programma	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	Algemeen Bestuur en Organisatie	2.128		-2.128
0.10 Mutaties reserves	Mutaties reserves	866	758	-108
0.2 Burgerzaken	Algemeen Bestuur en Organisatie	2.804	800	-2.005
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Sport, Cultuur en Recreatie			
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.352	1.097	-255
0.4 Overhead	Verkeer en Vervoer			
	Overhead	25.793	1.413	-24.380
0.5 Treasury	Economie en Werken		1.979	1.979
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.266	1.796	530
0.61 OZB woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	281	6.367	6.086
0.62 OZB niet-woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		5.839	5.839
0.63 Parkeerbelasting	Verkeer en Vervoer	493	2.450	1.957
0.64 Belastingen overig	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	17	341	323
0.8 Overige baten en lasten	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	713		-713
	Onvoorzien	-450		450
Totaal Totaal taakveld 0		35.264	111.589	76.325
1.2 Openbare orde en veiligheid	Openbare Orde en Veiligheid	1.358		-1.358
	Sociaal Domein	91		-91
Totaal Totaal taakveld 1		6.207		-6.207
2.1 Verkeer en vervoer	Openbare Orde en Veiligheid	15		-15
	Verkeer en Vervoer	8.573	757	-7.816
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		253	253
2.2 Parkeren	Verkeer en Vervoer	434	32	-402
2.4 Economische havens en waterwegen	Verkeer en Vervoer	273		-273
2.5 Openbaar vervoer	Verkeer en Vervoer	124		-124
Totaal Totaal taakveld 2		9.418	1.041	-8.377
3.1 Economische ontwikkeling	Economie en Werken	766	6	-761
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Economie en Werken	311	172	-139
3.4 Economische promotie	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		320	320
Totaal Totaal taakveld 3		1.078	498	-580
4.1 Openbaar basisonderwijs	Onderwijs	371		-371
	Sport, Cultuur en Recreatie	116	55	-61
4.2 Onderwijshuisvesting	Onderwijs	2.855	44	-2.811
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Onderwijs	2.760	121	-2.639
	Sport, Cultuur en Recreatie	87		-87
Totaal Totaal taakveld 4		6.189	220	-5.969
5.1 Sportbeleid en activering	Sport, Cultuur en Recreatie	101		-101
5.2 Sportaccommodaties	Sport, Cultuur en Recreatie	2.719	1.298	-1.421
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Sport, Cultuur en Recreatie	2.225	7	-2.218
5.4 Musea	Sport, Cultuur en Recreatie	879		-879
5.5 Cultureel erfgoed	Wonen en Leven	924		-924
5.6 Media	Algemeen Bestuur en Organisatie	46		-46
	Sport, Cultuur en Recreatie	1.296		-1.296
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Verkeer en Vervoer	593		-592
	Sport, Cultuur en Recreatie	393		-393
	Wonen en Leven	2.535	79	-2.457
Totaal Totaal taakveld 5		11.911	1.384	-10.527
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Sociaal Domein	8.782	1.633	-7.149
	Wonen en Leven	56		-56
6.2 Wijkteams	Sociaal Domein	751		-751
6.3 Inkomensregelingen	Sociaal Domein	26.332	21.462	-4.871
6.4 Begeleide participatie	Sociaal Domein	842		-842
6.5 Arbeidsparticipatie	Sociaal Domein	1.817		-1.817
	Wonen en Leven	221		-221
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Sociaal Domein	2.549	3	-2.546
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Sociaal Domein	9.810	300	-9.510
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Sociaal Domein	13.933		-13.933
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Sociaal Domein	1.287		-1.287
Totaal Totaal taakveld 6		66.380	23.397	-42.982
7.1 Volksgezondheid	Sociaal Domein	2.761	1	-2.759
7.2 Riolering	Wonen en Leven	3.759	5.574	1.815
7.3 Afval	Wonen en Leven	7.049	8.982	1.933
7.4 Milieubeheer	Wonen en Leven	2.033	8	-2.026
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Sociaal Domein	25	133	107
Totaal Totaal taakveld 7		15.627	14.697	-930
8.1 Ruimtelijke ordening	Wonen en Leven	1.054		-1.054
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Wonen en Leven	28.018	28.225	206
8.3 Wonen en bouwen	Wonen en Leven	1.762	2.035	274
Totaal Totaal taakveld 8		30.834	30.260	-574
Eindtotaal		182.907	183.086	179

KERNGEGEVENS EN KENGETALLEN

I. FYSIEKE GEGEVENS

	Peildatum 1-1-2019	Peildatum 1-1-2020
Aantal inwoners		
0 - < 4 jaar	2.726	2.775
4 - < 17 jaar	6.915	7.305
17 - < 65 jaar	32.154	32.440
65 jaar en ouder	11.762	11.696
Totaal	53.557	54.216
< 20 jaar	11.114	11.481
Aantal leerlingen		
Openbaar basisonderwijs	1.102	1.150
Bijzonder basisonderwijs	3.445	4.167
Openbaar speciaal onderwijs	67	74
Bijzonder speciaal onderwijs	227	203
203Openbaar voortgezet onderwijs	1.459	1.442
Bijzonder voortgezet onderwijs	942	928
Oppervlakte van de gemeente	1.406 ha	1.449 ha
Waarvan water	74.8 ha	89 ha
Historische stads- of dorpskern	40.200 m2	40.200 m2
Aantal woningen	26.529	26.909
Wooneenheden	200	200
Woonwagens	36	33
Woonschepen	1	1
Lengte van wegen	197.976 m ¹	
Oppervlakte van wegen		109 ha
Lengte van fietspaden	81.375 m ¹	
Lengte van de recreatieve ruiter- en wandelpaden	31.414 m ¹	
Oppervlakte van de fiets-, ruiter- en wandelpaden		121 ha
Aantal m2 openbaar groen		
Wijkgroen	166 ha	141 ha
Parken	138 ha	168 ha
Begraafplaatsen	92.600 m2	92.600 m2
II. SOCIALE STRUCTUUR		
Aantal bijstandsgerechtigden < 65 jaar	1.315	1.330
Aantal bijstandsgerechtigden zelfstandigen	6	6
Aantal gerechtigden IOAW	58	67
Aantal gerechtigden IOAZ	4	5
Aantal tewerkgestelde Rijswijkers in de sociale werkgemeenschap Rijswijk	80	79
Aantal elders tewerkgestelde Rijswijkers	0	0

BESLUITEN

BEGROTING 2020

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting voor het jaar 2020;

BESLUIT:

vast te stellen de begroting voor het jaar 2020.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

MEERJARENRAMING 2021 - 2023

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2021 - 2023;

BESLUIT:

voor kennisgeving aan te nemen de meerjarenraming met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2021 - 2023.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

INVESTERINGEN

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2020 – 2023 conform art 5, lid 2 van de Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016;

BESLUIT:

Voor de volgende investeringen 2020 kredieten beschikbaar te stellen overeenkomstig de daarbij vermelde bedragen:

Investeringsen	Uitgaven	Inkomsten
1e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 9e,10e en 11e groep IKC Buitenrijck	53.000	
Aanschaf dienstvoertuig 2020	80.000	
Aanschaf MDM Airwatch	160.000	
Aanschaf smartphones	350.000	
Afvalbakken 2020	50.000	
Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein	150.000	75.000
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020	33.000	
Documentaire informatievoorziening 2020	69.000	
E-laadpalen	80.000	
Extra impuls vervanging ov kabels 2020	350.000	
Fietspaden in asfalt 2020	200.000	100.000
Fietsstraat van Rijnweg (fase 2)	250.000	
Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	4.300.000	2.150.000
Herinrichten speelplekken in de wijk 2020	200.000	
Herstel asfaltwegen 2020	569.000	
Herstel kademuur Sammersweg	300.000	
Herstellen (duiker)bruggen 2020	115.000	
ICT omgevingswet 2020	70.000	
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	1.121.000	
Inrichting van het Hof van Sion	300.000	
Integrale herinrichting probleemstraten 2020	1.450.000	
Invoeren nieuwe inzameling 2020	300.000	
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoornbrug	420.000	
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	1.500.000	
Onderdoorgang 't Haantje	3.400.000	
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	97.000	
Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg	54.000	
Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder	78.000	
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	330.000	
Transformatie Wilhelminapark 2020	250.000	
Uitwerking actieplan geluid 2020	24.000	
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	600.000	
Verkeersveilige herinrichting Geestbrugweg (fase 2)	100.000	
Vervangen beschoeiingen 2020	268.000	

De in de jaarschijf 2020 van het investeringsplan 2020-2023 geraamde investeringen

Investerings	Uitgaven	Inkomsten
Vervangen brandkranen 2020	40.000	
Vervanging armaturen 2020	171.000	
Vervanging audiovisuele apparatuur raadszaal	100.000	
Vervanging bomen 2020	100.000	
Vervanging hekwerken 2020	15.000	
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020	319.000	
Vervanging lichtmasten 2020	197.000	
Vervanging luchtfoto's 2020	20.000	
Vervanging software belastingen	88.000	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)	100.000	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)	160.000	
Vervanging vrijvervalriolen 2020	1.700.000	
Totaal	20.681.000	2.325.000

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,